

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Arviointitutkimus organisaation lastensuojelun perhetyöstä

"Mikä on viisautta perheelle ja lapselle
hyväksi"

Ahola-Lyytikäinen, Sirpa

2015 Otaniemi

Laurea-ammattikorkeakoulu
Otaniemi

Arviointitutkimus organisaation lastensuojelun perhetyöstä

"Mikä on viisautta perheelle ja lapselle hyväksi"

Ahola-Lyytikäinen Sirpa
Sairaanhoitaja (YAMK)
Johtaminen
perhekeskeisessä työssä
Opinnäytetyö
Helmikuu, 2015

Sirpa Ahola-Lyytikäinen

Arviointitutkimus organisaation lastensuojelun perhetyöstä. "Mikä on viisautta perheelle ja lapselle hyväksi"

Vuosi 2015 Sivumäärä 94

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli arvioida valtakunnallisessa sosiaali- ja terveysalan palveluja tuottavassa organisaatiossa työskentelevien lastensuojelun perhetyöntekijöiden käsityksiä organisaation lastensuojelun perhetyön tilasta. Arvioijina olivat organisaation lastensuojelun perhetyötä tekevät työntekijät. Tutkimuskysymykset olivat: (1) Millainen on perhetyöntekijän työnkuva, (2) Miten perhetyöntekijät arvioivat perhetyön prosessia valtakunnallisen toimijan sijaishuollossa ja (3) miten perhetyötä tulisi kehittää?

Opinnäytetyö oli arviointitutkimus. Tiedon hankinnassa käytettiin sähköistä kyselyä ja ryhmähaastatteluja. Sähköiseen kyselyyn vastasi 27 työntekijää, vastausprosentti oli 75. Sähköisen kyselyn tulokset analysoitiin sisällönanalyysillä ja tilastollisin menetelmin. Ryhmähaastatteluihin osallistui 30 työntekijää. Haastattelut analysoitiin teoriaa ohjaavan sisällönanalyysillä.

Tulosten mukaan perhetyöntekijöille on määritelty työnkuva ja he saavat esimieheltä tukea. He tekevät vastuullista työtä perheissä pääosin yksin ja osallistuvat erilaisiin palavereihin. Työntekijät hallitsevat erilaisia työmenetelmiä ja ovat motivoituneita sekä kouluttamaan työtovereitaan että kehittymään työssään. Työntekijöillä on vahvaa ammatillista asiantuntijuutta.

Organisaation lastensuojelun perhetyöntekijöillä oli käytössä perhetyön prosessikuvaukset, jotka ovat auttaneet työntekijöitä suunnittelemaan omaa työtään perheiden kanssa. Arvioinnissa perhetyöntekijät löysivät perhetyön prosesseista paljon hyvää, mutta tuli myös toiveita, että perhetyön prosesseja voisi kehittää ja jalostaa. Prosesseista toivotaan, että huomioitaisiin enemmän perheiden motivaatiota, tilannetta ja muutoksia sijoituksen alkaessa ja jatkuessa. Sisällöllisesti toivetta prosessien kehittämisestä tuli huostaanoton perhetyönprosessiin ja jälkihuollon perhetyöhön sekä työmenetelmiin. Työntekijät toivoivat lisää koulutusta ja yhteistyötä muiden perhetyöntekijöiden kanssa sekä mahdollisuutta ja aikaa organisaation perhetyön kehittämiseen, työn suunnitteluun ja arviointiin.

Arvioinnin tuloksena ehdotetaan, että organisaatio panostaisi jatkossa enemmän sijaishuollon perhetyön kehittämiseen ja perhetyöhön yleensä. Lisäksi sijaishuoltomuotojen ja perhetyön prosesseja tulisi yhdistää. Ehdotetaan myös panostusta perhetyöhön esimerkiksi suunnitteluun, arviointiin ja erillisen perhetyöntekijän palkkaamiseen. Työntekijöille tulisi laatia koulutustoivekysely ja työntekijöiden erityisosaamista tulisi hyödyntää organisaation sisäisissä koulutuksissa alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Asiasanat: lastensuojelu, lastensuojelulaitos, perhetyö, perhetyöntekijä, arviointitutkimus

Sirpa Ahola-Lyytikäinen

An evaluation study of family work in child protection in an organization. "What is wisdom considering the good of the family and child protection services".

Year	2015	Pages	94
------	------	-------	----

The aim of this study was to evaluate family workers' views of an organization producing national social and health care services in child protection. The organization's family workers have been the evaluators in this study. The research questions were: (1) What is the job description of family workers, (2) How do family workers evaluate the process of family work in a national operator's foster care and (3) How should family work be developed?

This thesis is an evaluation study. An electronic questionnaire and group interviews were used in collecting data. The electronic questionnaire was answered by 27 employees and the response rate was 75 %. The data collected from the electronic questionnaire was analyzed using content analysis and statistical methods. Group interviews were conducted with 30 employees. The interviews were analyzed by deductive content analysis.

The findings show that family workers have a defined job description and they will get support from their superiors. They work with families alone and in a responsible way with families mostly alone, and participate in various discussions and meetings. The employees know about a variety of methods and are motivated to train and develop their co-workers and develop themselves. The employees have a high level of professional expertise.

The organization's child protection family workers used process descriptions in family work, and they helped the employees to plan their work with families. The employees found that the processes had many good aspects, but they also wished that the processes should be developed and refined. Regarding the processes, it is hoped that more focus is placed on families' motivation, situation and changes in the beginning and throughout foster care. The content of the development was directed to family care in the custody process and after care both in family work and working methods. The employees felt they needed training and cooperation with other family workers and a possibility and time to the development planning and evaluating of the organization's family work.

As the result of the evaluation, it is recommended that the organization continues to invest more in the future development of family work in foster care and in general. In addition, foster care processes and family processes should be combined. It was also suggested that the focus should be on family work for example in the planning, evaluation and hiring of a separate family worker. A need for training questionnaire should be conducted to the employees and their expertise should be utilized in the organization's internal training both regionally and nationwide.

Keywords: child welfare, child protection organization, family work, family worker, evaluation study

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Lastensuojelun perhetyö.....	8
2.1	Lastensuojelulaki ja sen tarkoitus	9
2.2	Perhetyön määritelmiä.....	11
2.3	Lastensuojelun perhetyön historiaa	12
2.4	Perhetyön käytäntöä ja menetelmiä	14
2.5	Tutkimuksia lastensuojelun perhetyöstä.....	16
2.6	Perhetyöntekijän ammattitaito.....	20
2.7	Perhetyöntekijän hiljainen tieto	22
2.8	Perhetyön kehittämistarpeita.....	23
3	Organisaation perhetyö	25
3.1	Organisaation perhetyön prosessikuvaukset.....	26
3.1.1	Avohuollon sijoitus tukitoimena	28
3.1.2	Kiireellinen sijoitus	28
3.1.3	Huostaanotto.....	29
3.1.4	Tehostettu perhetyö.....	30
3.2	Organisaation sijaishuoltomuotojen prosessikuvaus	31
3.2.1	Avohuollon sijoitus	32
3.2.2	Kiireellinen sijoitus	32
3.2.3	Sijoitus huostaanotettuna	33
4	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	33
5	Arviointitutkimus opinnäytetyön lähestymistapana.....	33
6	Opinnäytetyön kuvaus.....	35
7	Opinnäytetyön tiedonhankintamenetelmät	38
7.1	Sähköinen kysely tiedonhankintamenetelmänä.....	38
7.2	Ryhmähaastattelu tiedonhankintamenetelmänä	39
7.3	Aineiston analysointi.....	41
7.3.1	Kyselyaineiston analysointi	41
7.3.2	Haastatteluaineiston analysointi	42
8	Kyselyjen tulokset	42
8.1	Sähköisen kyselyn tulokset	43
8.2	Ryhmähaastattelujen tulokset.....	53
8.2.1	Perhetyön prosessi avohuollon sijoituksessa	53
8.2.2	Perhetyön prosessi kiireellisessä sijoituksessa	55
8.2.3	Perhetyön prosessi huostaanotossa	58
8.2.4	Perhetyön prosessi tehostetussa perhetyössä.....	60
9	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus.....	62

10	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	64
11	Kehittämisehdotukset	69
12	Pohdinta	71
	Lähteet	72
	Kuviot	76
	Taulukot	77

1 Johdanto

Sijoitetun lapsen ja biologisen perheen jälleenyhdistäminen on lastensuojelulain ja YK:n lapsen oikeuksien komitean vahva tavoite. Lastensuojelulaki (52. §) velvoittaa sijaishuoltopaikan ja lapsen syntymävanhempien yhteistyöhön (yhteistyövelvoite). Vanhemmuuden tukemiseksi voidaan tarvittaessa laatia erillinen asiakassuunnitelma (Lastensuojelulaki 30. §). Myös perustuslain 10§ 1 momentin mukaan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artikla suojaavat jokaisen ihmisen oikeutta nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä kohdistuvaa kunnioitusta. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntö on korostanut, että huostaanotto on väliaikainen toimenpide. (Sosiaali - ja terveysvaliokunnan mietintö 2006; Lastensuojelulaki 2007.)

Sijoituksessa olevan lapsen perheen kanssa tehtävä perhetyön on korjaavaa palvelua, joka on sosiaalihuollon erityispalvelua. Muita korjaavia palveluita ovat terveydenhuollon erikoispalvelut ja kuntoutus. Palveluilla pyritään vähentämään ongelmia ja niitä aiheuttavia tekijöitä sekä pienentämään niiden vaikutusta. Korjaavissa palveluissa tulee ottaa huomioon myös edistävä ja ehkäisevä näkökulma. Koska toiminta on niin vaativaa ja erityistä, vaativat ne monialaista toimintaa ja asiantuntijatukea eri tahoilta. (Perälä, Halme & Nykänen 2012, 65.)

Lapsen sijoituksen ajalle on rakennettava oma tila sekä lapsisensitiiviselle vanhemmuustyölle, että rinnakkaisen vanhemmuuden tukemiselle. Lastensuojelun ammattikäytäntöjä on kehitettävä, että vanhempien tuen saaminen ja tukeminen varmistetaan lapsen sijoituksen ajan. (Pitkänen 2011, 8.)

Lastensuojelun perhetyö on kehittynyt viime vuosina ammattina ja toimintamuotona ja se on asemoitunut paikallisesti ja seudullisesti eri tavoin palvelujärjestelmään. Paljon on kuitenkin kehitettävää. Tarvitaan uudenlaista työtettä ja uusia järjestelyjä sekä peruspalvelujen avo-perhetyöhön että erityispalvelujen ja asiantuntijoiden keskinäiseen yhteistyöhön. (Heino 2008, 3.)

Opinnäytetyö syntyi siitä, kun huomattiin, ettei valtakunnallisen sosiaali - ja terveysalan palveluja tuottavan organisaation perhetyölle ollut selkiytynyt mihin viitekehykseen tai käyttöteoriaan perhetyöntekijöiden työ perustuu. Tähän on vaikuttanut muun muassa se, että osa yksiköistä on yrityskaupan myötä siirtynyt organisaation alaisuuteen muutaman vuosi sitten. Lastensuojeluyksiköillä ja työntekijöillä on ollut takanaan oma toimintamalli ja eri pituisia työhistorioita ja ilmeisesti perhetyölle ei ole ollut yhteneväisiä käytänteitä. Uuden toimintamallin oppiminen on vienyt aikaa ja perhetyön kehittäminen yksiköissä on eri tilanteissa. Lisäksi yrityskaupan jälkeen organisaatio on perustanut muutaman yksikön lisää.

Perhetyöntekijöiden kesken pohdittiin alueellisissa päivissä jo useamman vuoden ajan mikä on perhetyön osuus toimijan perhetyössä. Valtakunnallisen toimijan yksiköissä ei ole ollut yhtenäistä linjaa muun muassa siitä kuinka paljon perhetyöntekijä on "irti" listavahvuudesta. Lisäksi pohdittiin, kuinka paljon hän tekee varsinaista perhetyötä ohjaajan työn ohella, kuka on perhetyöntekijän tuki ongelmatilanteissa vastaavan ohjaajan lisäksi, miten toimija tukee koulutuksellisesti ja työnohjauksellisesti yksikön perhetyöntekijää. Tärkeää olisi myös palveluntarjoajana antaa yhteistyökumppaneille yhteneväinen kuva annettavasta perhetyöstä ja että siihen satsataan. Lastensuojelulaissa pyritään siihen, että lapsen paikka on biologisten vanhempien luona. Yhteneväiset linjaukset takaavat myös sen, että perhetyön laatu pysyy hyvänä ja ajanmukaisena.

Opinnäytetyössä on selvitetty yhden organisaation lastensuojelun perhetyön tilaa. Työssä puhutaan jatkossa pelkästään organisaatiosta, joka tarkoittaa kohdeorganisaation lastensuojelun perhetyötä.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää organisaation lastensuojelun perhetyön tilaa ja mahdolliset kehittämiskohteet. Organisaation lastensuojelun konseptin yksi peruskivistä on perhe. Lastensuojelun yksiköiden perhetyöntekijä toimii pääsääntöisesti yksin paitsi niissä yksiköissä joissa on perhekuntoutusta tai avoperhetyötä. Organisaation lastensuojeluyksiköt sijoittuvat ympäri Suomea. Välimatkat yksiköiden välillä ovat parhaimmillaan useita satoja kilometrejä, joten kollegiaalisen tuen saanti on vähäistä tai jopa olematonta. Opinnäytetyön avulla on pyritty saamaan käsitystä organisaation perhetyön tilasta ja kehittämistarpeista.

Organisaatiossa on aika määrittää perhetyötä tarkemmin ja kuulla perhetyöntekijöiden tunteita ja työtilanteesta ja nykytilanteesta yleensä ja saada heiltä kehittämideoita. Organisaatiossa on aiemmin luotu, kehitetty ja jalkautettu lastensuojelun perhetyötä ja perhekuntoutusta. Yhtä tärkeänä on koettu perhetyön yhteneväisyyden ylläpito valtakunnallisella tasolla.

2 Lastensuojelun perhetyö

Perhetyö -nimikkeen alla tehdään työtä hyvin erilaisin menetelmin ja eri toimintamuotoja apuna käyttäen. Perhetyön yksiselitteinen ja kokonaisvaltainen määrittely on haastavaa. Perhetyön sisältö, toimintamuodot, tavoitteet, tekijät ja organisointi vaihtelevat eri paikkakunnilla. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

2.1 Lastensuojelulaki ja sen tarkoitus

Lastensuojelulaissa (1.§ , 2.§ ja 4.§) painotetaan lapsen edun huomioonottamista viranomaisen kaikissa toimenpiteissä sekä vahvistetaan lapsen edun toteuttamista korostamalla lapsen oikeutta osallistumiseen ja erityiseen suojeluun sekä julkisen vallan velvollisuutta varata riittävät voimavarat perheelle ja lapselle kun järjestetään palveluja. Lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, monipuoliseen ja tasapainoiseen kehitykseen ja erityiseen suojeluun. Tavoitteet eivät toteudu pelkästään lastensuojelulain mukaisilla yksilökohtaisesti järjestetyillä tukitoimilla ja palveluilla, vaan niiden toteuttaminen edellyttää lapsen edun huomioonottamista kaikissa julkisen vallan toimissa. (Räty 2012, 1; Lastensuojelulaki 2007; Lapsen oikeuksien sopimus 1989.)

Vanhemmille on tarvittaessa laadittava erillinen asiakassuunnitelma vanhemmuuden tukemiseksi. Yleensä suunnitelma laaditaan yhdessä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisen kanssa, jolloin kyseessä on yleensä päihde- tai mielenterveyskuntoutuksen palvelujen järjestäminen. Vastuuhenkilönä on lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä. (Räty 2012, 248.)

Perustuslaissa (19. §:n 3 momentti) sanotaan, että julkiselle vallalle kuuluu velvollisuus tukea perhettä ja muita lapsen huolenpidosta vastaavia henkilöitä (Suomen perustuslaki 1999). Säännös vastuuttaa kuntia ja valtiota huolehtimaan siitä, että lapsen huoltajille kuluvat nämä oikeuksien toteutusmahdollisuudet. Säännöksessä mainitaan myös, että julkinen valta voi myös poikkeuksellisenä toimenpiteenä puuttua perheen autonomiaan, jos lapsen oikeuksia ei voi muulla tavoin turvata. (Suomen perustuslaki 1999; Räty 2012, 2.)

Lapsen huollon sisältö on määritelty lapsenhuollosta ja tapaamisoikeudesta annetun lain 1. §:ssä ja 4. §:ssä. Lapsen huollon tarkoituksena on turvata hänen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi ottamalla lapsen yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioon. Lapselle on turvattava hänelle myönteiset ja läheiset ihmissuhteet, erityisesti lapsen ja hänen vanhempiansa välillä. (Lastensuojelulaki 2007; Räty 2012, 2.)

Lapsen kasvatuksen ja huolenpidon vastuu on säädetty lastensuojelulaissa 2. §:ssa ensisijaisesti vanhemmille (huoltajille). Lastensuojelulaissa korostetaan lapsen oikeutta saada hyvää hoitoa ja huolenpitoa vanhemmiltaan. Vanhemmilla on oikeus määrätä yksin siitä, miten lapsen kasvatusta ja välitön hoito ja huolenpito kulloinkin järjestetään. Viranomaisen puuttuessa perheen yksityisyyteen tai järjestäessään lastensuojelulain mukaisia palveluja tai tukitoimia, on vanhemmille kuuluva ensisijainen velvollisuus tai itse asiassa oikeus päättää lapsensa hyvinvointiin ja kasvatukseen liittyvistä asioista ja viranomaisen on huomioitava nämä seikat hänen tehdessään päätöksiä. Viranomaisen on myös pyrittävä edistämään vanhemmille ja lapselle kuuluvan oikeuden toteutumista käytännössä. (Lastensuojelulaki 2007; Räty 2012, 2.)

Lastensuojelulaissa 4. §:ssä korostetaan riittävän varhaista puuttumista ongelmatilanteisiin. Lastensuojelulain 2. §:n 2 momentin säännös ei sisällä velvoitteita siitä, minkä tasoista tai minkä laatuista palvelua kunnan ja valtion tulee lapsiperheille järjestää. Suomen perustuslaissa (19 §:n 3 momentti) säännöksessä on velvoite, että kunnan ja valtion tulee järjestää lapsiperheille tietyntasoisia, riittävää ja laadukasta palvelua sekä varata palvelujen järjestämiseen riittävät määrärahat. Säännöksen 3 momentin mukaan lastensuojelussa on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä järjestämällä lain tarkoittamia tukitoimia ja palveluja. Lain 3. §:ssä on painotettu yksilökohtaisten ja ennalta ehkäisevään lastensuojeluun kuuluvien palvelujen ja tukitoimien järjestämisvelvollisuutta. Lastensuojelulaki lähtee lievimmän riittävän toimenpiteen periaatteesta eli viranomaisen on valittava käytettävissä olevista toimenpiteistä se, jolla vähiten puututaan perheen ja lapsen itsemääräämisoikeuteen ja toimenpiteistä vastaavasti se tukitoimi tai tapa, joka parhaiten vastaa lapsen tai perheen yksilölliseen tuen tarpeeseen. (Lastensuojelulaki 2007; Suomen perustuslaki 1999; Rätty 2012, 3.)

Lastensuojelua on lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu (3. §, 12.2.2010/88) jota toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Lastensuojelulaki 2007; Rätty 2012, 3 - 4.)

Rätty (2012, 9) korostaa, että lastensuojelun on perustuttava ensisijassa vapaaehtoisuuteen, yhteistyössä perheen ja lapsen kanssa. Tämä tarkoittaa, että vanhempien ja lapsen mielipiteet ja toivomukset on otettava huomioon siitä miten palvelut ja tukitoimet tulisi ensisijaisesti järjestää. Sinko (2001, 148 - 149) kirjoittaa, että lapsen elämän tärkeimmät henkilöt ovat lähes poikkeuksetta omat vanhemmat. Juridisesti vanhempi on lapsen ensisijainen kasvattaja. Viranomaisen on mahdollisimman "kevyin" toimenpiteiden ja mahdollisimman hienovaraisesti puututtava lapsen ja vanhemman väliseen suhteeseen. Lapsen osallisuuden kannalta vaikeimpia ovat ne tilanteet, jolloin kevyet toimenpiteet eivät enää riitä ja viranomaisen on puututtava perheen tilanteeseen vastoin vanhemman tahtoa. Osallisuudessa on kyse lapsen aidosta osallistumisesta itseään koskeviin päätöksentekoihin. Lapsella on oikeus saada riittävästi tietoa itseään koskevista asioista, päätösten perusteluista ja eri ratkaisuvaihtoehdoista sekä oikeudesta osallistua keskusteluun ja pohdintoihin, ilmaista aidosti mielipiteensä, toiveensa ja vaikuttaa tätä kautta päätöksiin. Lapsi antaa oman panoksensa työskentelyprosessin jaettuun asiantuntijuuteen. (Sinko 2001, 140.)

Lapsen etua arvioitaessa on otettava huomioon lapsen tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi sekä läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet. Tämän vuoksi on selvitettävä lapsen ja hänen vanhempiansa sekä lapselle läheisten ihmisten väliset suhteet ja niiden merkitys lapselle. Lapsen

auttamista voi olla se, että vanhempia autetaan ymmärtämään lapsensa ongelmia ja hyväksyttään mahdolliset puutteet omassa kasvatuskyvyssään ja kannustetaan heitä hakemaan ongelmiin apua. Sosiaalityössä on tällöin vastattava vanhempien tai lapsen hakemaan apuun tai tukeen järjestämällä konkreettisella tavalla siihen tarpeeseen soveltuvia palveluja ja tukitoimia. Toteutettaessa lapsen etua pyritään selvittämään vanhempien luonnollinen halu tavata ja pitää yhteyttä lapseensa ja heidän vanhemmuuteen perustuva oikeutensa osallistua lapsen elämään ja siihen liittyvään päätöksentekoon. Tapauksissa, jossa joudutaan puuttumaan esimerkiksi sijoittamalla lapsi kodin ulkopuoliseen sijaishuoltoon (49. § 12.2.2010/88), on käytettävä sellaisia menetelmiä ja tapoja, jotka eivät kärjistä tai tulehduta vanhempien mahdollisesti jo aiempia ristiriitatilanteita. Samalla on huomioitava lapsen oikeus hyvään hoitoon ja kasvatukseen sekä läheisiin ihmissuhteisiin. (Lastensuojelulaki 2007; Rätty 2012, 17.)

2.2 Perhetyön määritelmiä

Perhetyössä puhutaan ennalta ehkäisevästä perhetyöstä ja korjaavasta perhetyöstä. Ennaltaehkäisevä perhetyö on lapsiperheille järjestettävää kokonaisvaltaista, suunnitelmallista ja pitkäjänteistä tukemista. Perhettä autetaan kokonaisuutena, ottaen huomioon perheenjäsenten yksilölliset tarpeet. Perhetyö voi olla vapaaehtoisuuteen perustuvaa eikä se vaadi lähetettä tai asiakkuutta lastensuojelussa. Perustehtävänä on perheiden elämänhallinnan ja omien voimavarojen käyttöönoton tukeminen ja arjessa selviytymisen vahvistaminen. Perhetyön sisältöä on vanhemmuuden tukeminen, lasten hoidon ja kasvatuksen ohjaaminen, kodin arjen ja arkirutiinien hallinnan ohjaus, perheen toimintakyvyn vahvistaminen uusissa tilanteissa, perheen vuorovaikutustaitojen tukeminen ja sosiaalisten verkostojen laajentaminen sekä syrjäytymisen ehkäisy. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Korjaava perhetyö on lastensuojelullista, suunnitelmallista ja tavoitteellista perheen tilanteen selvittelyä ja yhdessä sovittuihin muutoksiin tukemista. Perhetyöstä sovitaan lapsen asiakassuunnitelmassa ja lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä tekee tukitoimista päätöksen. Perustehtävänä on lapsiperheiden tukeminen ja kuntouttaminen vaikeissa elämäntilanteissa lastensuojelun sosiaalityön tukitoimena, kun lapsen huolenpito, tarpeet ja turvallisuus ovat uhattuna. Korjaava perhetyö on usein perheen kriisitilanteessa tarjottavaa tehostettua tukea, jossa on mukana vahvasti myös kontrolli. Perhe voidaan velvoittaa osallistumaan perhetyöhön lastensuojelun toimesta. Työskentelyn aloittamisesta, työskentelyjakson pituudesta, seurannasta ja arvioinnista päätetään yhdessä perheen ja lastensuojelun sosiaalityöntekijän kanssa. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Perhetyön tekemisen malleja ja toimintamuotoja on monenlaisia. Lastensuojelun perhetyöntekijän työ voi olla vastaanotolla käytävää keskustelua tai perheiden kotiin suunnattua työtä. Työnimikkeen kirjavuus on myös yleistä esimerkiksi avopalvelutyöntekijän tai perheohjaajan työnimikkeellä. Avohuollon tukitoimena perhetyötä tarjotaan jo 75 prosentissa Suomen kunnista. Perhetyöstä on tullut hyvä ja tulokellinen perheiden hyvinvointia lisäävä työmuoto. Perhetyöntekijät ovat verkostoituneet ja he tapaavat samaa työtä tekeviä eri puolelta Suomea. Yksi vakiintunut tapa on ollut Valtakunnalliset perhetukipäivät. (Reijonen 2005, 3 - 4; Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Lastensuojelutyössä perhetyön käsitteitä käytetään, tulkitaan ja ymmärretään hyvin monella tavalla. Perhetyön käsitettä kuvataan tavoitteellisena työn suuntaamisena, toisaalta myös työmuotoina ja erilaisina metodisina kehitelminä. Perhetyö näyttäytyy toisaalta perheiden syvällisenä tukemisena ja puuttumisena perheiden elämään vahvojen ja virallisten väliintulojen avulla, toisaalta asiakasperheiden yleisenä epävirallisena tukemisena. Tuen kohteena ovat tilapäisesti tuen tarpeessa olevat perheet sekä perheet, joissa on pitkäaikainen lastensuojelun asiakkuus. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 21.)

Perhetyön aloittamista, tavoitteita ja lopettamista koskeva päätöksenteko on lapsen asioista vastaavalla sosiaalityöntekijällä. Ostopalvelun tuottajalle jää vastuu perhetyön sisällöstä ja laadusta niiden sopimusten mukaisesti, jotka kunnan ja palveluntuottajan välillä on solmittu. Perhetyötä tehdään lastensuojelupäätösten ja asiakassuunnitelman mukaisesti, riippumatta palvelun tuottajasta. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

Kriisityötä tai ohjaavaa ja korjaavaa perhetyötä voidaan järjestää esimerkiksi osana lastensuojelulaitosten tai lasten- ja nuorisopsykiatrian poliklinikoiden ja osastojen toimintaa. Perhetyö sopii myös jälkihuoltoon, nuoren itsenäistymisprosessin tukemiseen. (Lastensuojelun käsikirja 2015.)

2.3 Lastensuojelun perhetyön historiaa

Suomessa käytiin 1900-luvun ensimmäisinä vuosikymmeninä taistelu kunnallisen ja valtiollisen vastuun rajoista lastensuojelun järjestämisessä. 1930-luvulla luotiin niin sanottu huoltolakipaketti, johon lastensuojelu sijoittui. Tätä ennen oli vuonna 1922 tehty köyhäinhoitolaki ja lapsilaki (aviottomia ja ottolapsia koskeva laki). Valtiovallan suojeluksessa olivat suuret valtakunnalliset lastensuojelujärjestöt kenraali Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Pelastakaa lapset ry. (Pulma 2004, 14 - 15.)

Perhetyötä on tehty pitkään erilaisten muiden palvelujen alla, muun muassa Mannerheimin lastensuojeluliitto käynnisti sodan jälkeen ensimmäiset kodinhoitajatyön kurssit. Kodinhoiton

tarkoituksena oli tarjota varattomien, monilapsisten perheiden äidille työvoima-apuna. Lisäksi he antoivat valistusta kodin ja lasten hoidossa. Varsinainen idea perhetyöstä tuli Ruotsista muun yhdyskuntatyön vanavedessä. (Reijonen 2005, 8.)

Hokkanen (2007, 61 - 62), joka toimi aikoinaan sosiaalisihteeri-lastenvalvojana 1950-luvulla, muistelee omaa työhistoriaa. Hän meni yhdessä kättilön ja taksikuskin kanssa monilapsiseen perheeseen kotikäynnille. Pieni mökki oli kylmillään ja äiti makasi kuukauden ikäisen lapsen kanssa sängyllä. Perheessä oli monta lasta. Perheen isä oli kylillä asioilla. Mökki oli siksi kylmillään, kun vanhin poika ja isä eivät päässeet yhteisymmärrykseen mökin lämmittämisessä. Taksikuski sai pojan hakemaan puita ja uuni laitettiin lämpenemään. Taksikuski kävi katsomassa navetassa eläimiä, joiden tila ei ollut kummoinen. Työntekijät ottivat perheen mukaan terveystalolle, lämmittivät saunan ja antoivat yösjän osalle perheenjäsenistä. Siinä samalla he keskustelivat perheen tilanteesta.

Mannerheimin lastensuojeluliitto ja sosiaalhallitus aloittivat vuonna 1976 tehostetun perhetyön kokeilun, jossa kehitettiin moni ongelmaperheille räätälöityä kotipalvelua. Tehostettu perhetyö levisi nopeasti neljässä vuodessa niin että sitä oli jo 80 kunnassa. Kodinhoitajan tehtävät muuttuivat kodinhoitotyöstä vuorovaikutteiseksi työksi ja perhettä autettiin ottamaan vastuuta omasta elämästään. (Reijonen 2005, 8 - 9.)

1980- ja 1990- lukujen vaiheessa tapahtui lastensuojelun laitosrakenteiden muutos. Laitoksesta käsiin alettiin tehdä enemmän avohuollollista lastensuojelutyötä, erityisesti ratkaisukeskeisen, tulevaisuuteen suuntautuvan viitekehyksen avulla. Silloin työntekijät alkoivat puhua perhetyöstä. Laitosrakenteiden muuttuminen oli omiaan tukevoittamaan lastensuojelun perhetyön kehitystä. Alkoi syntyä myös perhetyötä tekeviä yhteisöjä, joilla ei ollut tarjottavana laitospalveluja. Kunnat alkoivat palkata työntekijöitä perhetyöntekijä-nimikkeellä sosiaalityöntekijöiden ja kodinhoitajien työn tueksi. (Forsberg 1998, 128 - 134.)

Vuonna 2003 75 prosenttia kunnista järjesti perhetyötä ja 13 prosenttia suunnitteli perhetyön aloittamista. Vuonna 2004 perhetyöntekijöitä oli noin 1000. Perhetyöhön on muodostunut monenlaisia "palvelukonsepteja" ja toimintamuotoja. Perhetyö on juurtunut ja laajentunut paikallisesti lastensuojeluun projektien ja perhetyöntekijöiden innolla ja kehittäjien tuella (Heino 2008, 21.)

Lastensuojelutyössä on kuluneen vuosikymmenen aikana syntynyt uusi ammattiryhmä, perhetyöntekijä. Koska kyseessä on nuori ammattiryhmä, ei perhetyölle ole asetettu täsmällisiä työnkuvauksia ja tehtävämäärittäjiä. Tästä johtuen työkäytänteet ovat syntyneet paikallisesti niihin tarpeisiin, joihin kuntien tai järjestöjen lastensuojelutyössä on ollut tarvetta. (Reijonen 2005, 7; Kupiainen & Holmberg 2011, 44; Lastensuojelun käsikirja 2015.)

2.4 Perhetyön käytäntöä ja menetelmiä

Perhetyön menetelmiä ja toimintatapoja on kehitelty eri puolella maata osin toisistaan tietämättä ja kokemuksi vaihtamatta. Käytännöt perhetyössä ovat kirjavia. Lastensuojelun perhetyössä ja sen ympärillä toimii monia tahoja ja erilaisissa tehtävissä. Perhetyön käsitteen alle, pelkästään lastensuojelutyön työmuotona, mahdutetaan monenlaista toimintaa. Puhutaan avopalvelutyöstä, perhetukityöstä, perhekuntoutustyöstä, avojuollisesta perhetyöstä, kenttätystä ja niin edelleen. Perhetyön käsitettä käytetään ja se ymmärretään monella tavalla. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 7 - 10.)

Työskentely on usein muutokseen tähtäävää, hyvinvointia lisäävää ja tavoitteellista työskentelyä. Työn sisällön kuvauksessa lastensuojelun perhetyön todetaan olevan lastensuojelulain ja -asetuksen tarkoittamaa perhe- ja yksilökohtaista, ennalta ehkäisevää tai korjaavaa avojuollon tukitoimintaa. Perhetyössä vastataan lapsen edun turvaaminen ja perheiden tukeminen. Perhetyössä täytyy huomioida lastensuojelulainsäädännön edellyttämät tehtävät. Perhetyö on kontrolloitua ja yksinomaan perheen tukemiseen perustuvaa työtä. Toimintatapoihin kuuluu yhteistyö koko perheen ja kaikkien perheenjäsenten kanssa sekä eri tahojen kanssa tehtävä yhteistyö (verkostotyö perheen muiden tukimuotojen kanssa). Perhetyön alkuvaiheessa selvitetään perheen ongelmat, tarpeet, voimavarat ja perheen sisäiset rakenteet, luodaan konkreettisia tavoitteita perheen tukemiseksi ja työskentelyn toteutumisen arvioimiseksi. Tavoitteet ovat jokaisen perheenjäsenen kohdalla erilaisia, tähdäten perheen itsenäiseen selviytymiseen ilman ulkopuolisia tukitoimia. (Reijonen 2005, 9 - 11.)

Nopparin (2006, 191 - 192) mukaan korjaavan työn tavoitteena on auttaa perhettä ylläpitämään ja vakiinnuttamaan terveyttään ja välttämään leimaantumisen kokemuksen uusiutuminen jo autetuksi tulleet. Perheen kokiessa tullessa kuulluksi omassa elämäkokemuksissaan on merkittävä tapa vahvistaa perheen hyväksytyksi tulemisen ja voimaantumisen kokemusta. Se saattaa puolestaan vähentää tunnetta uudelleen leimaamisesta. Avoimet ja yksinkertaiset kysymykset voivat olla tehokkaita leiman poistajia ja leimaamista estäviä elementtejä. Tätä voidaan sanoa korjaavaksi perhekeskusteluksi.

Perhehoitotyöhön tarvitaan uusia toimintamalleja ja työmenetelmiä, joiden toimivuutta voidaan arvioida. Eirola (2003, 3, 47) kuvasi tutkimuksessaan lapsiperheiden elämäntalvintavalmiuksia ja arvioi videoavusteita perheohjausta ehkäisevänä työmenetelmänä lapsiperheiden ja perhetyöntekijöiden näkökulmasta. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa näyttöön perustuvaa tietoa elämäntalvinnasta ja perheohjauksesta preventiiviseen perhehoitotyöhön. Tutkimukseen osallistui 15 perhettä ja kahdeksan perhetyöntekijää. Aineistona oli perheiden kodeissa kuvattu materiaali, työntekijöiden haastatteluja ja asiakirjoja. Tutkimuksessa vahvistui, että lapsiperheiden elämäntalvinnan valmiuksien tieto auttaa perheitä havaitsemaan pa-

remmin vahvuutensa ja näin ollen perhettä voidaan tukea orientoitumaan ja sitoutumaan perhettä kohtaaviin haasteisiin. Videoavusteinen perheohjaus edistää myös perhe-elämään orientoitumista soveltuen yksilöllisyytensä ja konkreettisuutensa perusteella perheiden elämänhallintavalmiuksien vahvistamiseen ehkäisevässä työssä. Työmenetelmän käyttö edellyttää kuitenkin jatkokehittämistä, ammatillista osaamista ja toimintaresursseja, unohtamatta perheiden yksityisyyden huomioon ottamista. Preventiivisessä hoitotieteessä ja hoitotieteessä voidaan tuottaa visuaalisin tutkimusmenetelmin tietoa muun muassa perhehoitotyöhön, jossa otetaan huomioon esimerkiksi tutkittavien perheiden perhekulttuuri. Näyttöön perustuvassa hoitotyössä ja terveyden edistämisessä on oleellista hyödyntää elämänhallinnan ja elämänhallintavalmiuksien teoreettisia lähtökohtia soveltaen innovatiivisten työmenetelmien ja toimintamallien kehittämisessä.

Ratkaisukeskeisyys ja voimavarakeskeinen ajattelu ovat viime vuosina olleet erityisen suosittuja vaihtoehtoja perinteiselle ongelmalähtöiselle lähestymistavalle. Perusajatuksena on keskittyä ongelmien sijaan ratkaisuihin. Työskentelyssä tavoitteena on nähdä asiat ja ongelmat voimavaroina ja päästä eroon toimintatavasta, joka päättyy helposti eri osapuolten syyttelyyn tai ahdistuneisuuteen. (Saarnio 2004, 247.)

Väestöliitto toteutti vuosina 2007-2010 pääkaupunkiseudulla intensiivisesti 30 perheen kanssa Arki Haltuun -hankkeen. Hankkeen tavoitteena oli uuden perhetyön välineen kehittäminen ja perheiden auttaminen. Tämän hankkeen myötä kehitettiin yhdessä perheiden ja yhteistyökumppaneiden kanssa perhetyön uusi työväline sekvenssikartta. Työn tuloksena tuli kirja ja opetus-DVD, jotka antavat uutta lähestymistapaa perhetyöntekijöille ja välineen perhetyöhön. (Fågel, Jonsson, Korvela & Kupiainen 2011, 4 - 5.)

Perhetyöhön on tehty erilaista menetelmäkirjallisuutta. Möller (2004, 11) on koonnut yhteistoiminnallisen kehittämistyön tuloksena kirjan, joka on tarkoitettu käytännön lastensuojelutyötä tekeville. Kirjassa on malli ja välineitä lapsen elämäntilanteen kartoittamiseen nimenomaan lapsen kokemusmaailman kautta. Samalla siinä voi arvioida lapsen tilannetta ja lapsen tarvitsemaa tukea. Mallin tavoitteena on vahvistaa asiakkaan osallisuutta. Menetelmistä on kerrottu myös kirjoittajien Vilen, Seppänen, Tapio ja Toivanen (2010) -teoksessa, jota voidaan käyttää oppikirjana sekä perhetyötä tekevien täydennyskoulutukseen.

Oppikirjat antavat työntekijöille vinkkejä kuinka työskennellä perheiden kanssa. On kuitenkin suotavaa, että osaan menetelmistä käydään oma lisäkoulutus tai harjoitellaan ainakin riittävässä työnohjauksessa. Esimerkkinä on perhearviointi, jossa perhe arvioi omaa toimintakykyään, voimavaroja, vahvuuksia ja vaikeuksia (3 op.). Perhearviointi tarjoaa järjestelmällisen havainnoinnin, kuvailun ja arvioinnin mallin ja rakenteen, jonka avulla perhetyöntekijä voi oppia perheen kanssa käymistään keskusteluista ja perheen keskinäisen vuorovaikutuksen tar-

kastelusta. Samalla se tarjoaa joukon menetelmiä, jotka auttavat perhearviointia suorittavaa työntekijää edistämään perheen keskinäistä vuorovaikutusta. (Suomen mielenterveysseura 2014.)

Kirjallisuudesta löytyy paljon malleja nimenomaan ehkäisevään perhetyöhön. Kuinka paljon nämä menetelmät ovat kuitenkaan käytettävissä sijaishuollossa olevien perheiden kanssa? Useasti perheet ovat saattaneet kuulua lastensuojelun perhetyön piiriin jo useita vuosia siirtyessään sijaishuolto paikan perhetyön pariin. Vaarana on, että lapsi ja perhe ovat kyllästymiseen asti työskennelleet avoperhetyössä erilaisten menetelmien kanssa.

Organisaation perhetyön prosesseissa nimetään muutamia menetelmiä työskenneltäessä perheen kanssa. Prosesseissa on mainittu esimerkiksi elämänjana, sukupuu, verkostokartta, vanhemmuuden roolikartta ja perhepäivä. Perhepäivää voidaan viettää yksikössä tai yksikön ulkopuolella yksittäisen perheen tai koko yksikön lasten perheiden kanssa. Päivään sisältyy muun muassa toiminnallisia menetelmiä, keskustelua ja ruokailu. Päivän tarkoituksena on vahvistaa lapsen ja perheen yhteenkuuluvuutta ja vuorovaikutusta sekä yhteistyötä yksikön kanssa.

2.5 Tutkimuksia lastensuojelun perhetyöstä

Heino, Berg ja Hurtig (2000, 12 - 13) ryhmittelivät vuosituhannen vaihteessa perhetyön muodot laitoshuollon, välimaaston ja avohuollon työhön. Laitoshuollon toiminnassa perhetyö painottuu lapsen ja nuoren sijoituksen aikaiseen työskentelyyn ja se tapahtuu laitoksen tiloissa. Välimaaston työskentelyssä avohuollollista perhetyötä annetaan laitoksesta käsin perheen kotiin. Avohuollon työmuotoja on taas sosiaalitoimen, kotipalvelun ja järjestämä järjestöjen antama perhetyö.

Heino, Berg ja Hurtig (2000, 202) kokosivat valtakunnallisessa perhetyön projektissaan erilaisia perhetyön toimijoita yhteen, jossa he saivat jakaa kokemuksiaan. Projektissa he etsivät uudenlaista yhdessä tekemisen muotoa ja Stakesin tehtävä oli mahdollistaa asianosaisten keskinäinen kokemusten vaihto ja kehittäminen. He kokivat, että perhetyö on monella tapaa välimaaston työtä. Perhetyötä tehdään erilaisten toimintamuotojen välillä ja sitä kehitetään avohuollossa ja sijaishuollossa sekä avo - ja laitospalveluissa. Perhetyön kehittämisessä tuettiin eri opinalojen, metodien ja ammattien tietotaitoon. Perhetyön avulla rakennettiin silta kodin ja kodin ulkopuolisten toimijoiden välille. Samalla perheenjäsenten välisiä suhteita rakennetaan, helpotetaan perheen ja muiden palvelujen välistä yhteistoimintaa ja keskinäistä ymmärrystä.

Heino, Berg ja Hurtig (2000, 202) huomasivat, että arkikokemus ei avaudu helposti kommunikativaksi eikä eriteltäväksi. Tämän takia arkiset, oman työn yhteydessä tehdyt kehittelyt ja kokeilut jäävät usein näkymättömiin. Projektissa perhetyöntekijöitä tuettiin omien kehittelyjen esilletuontiin, käsittelyyn ja kokemusten jäsentelyyn niin, että he voivat keskustella merkityksistä ja luoda merkityksiä. Tutkijat toivoivat, että perhetyöhön muotoutuisi seudullinen tukirakenne, joka verkostoisi työntekijät, kehittäjät, opettajat ja tutkijat toimimaan yhdessä.

Pitkänen (2011, 7 - 8) tutki lapsen sijoituksen aikaista vanhempien tukemista. Hänen mukaan vanhempien kuntoutumisen tukeminen oli vähäisessä roolissa. Tutkimustulosten mukaan vastuusosiaalityöntekijä oli lasta varten ja vanhemmille tarjottu ammatillinen tuki ja moni ammatillinen yhteistyö oli pirstaleista. Vanhemmilta vaadittiin omaa aktiivisuutta jos he tarvitsivat apua. Vanhemmuus oli monelle vanhemmalle kuntoutumisen kantava voima ja sen emotionaalinen merkitys oli suuri. Vanhempien kuntoutusta vahvisti lapsen sijoituksen hyvä eteneminen ja työskentely, jossa vanhempi koki oman roolinsa ja asemansa merkityksellisinä. Vanhemmat kuvasivat vanhemmuuttaan rinnakkaisena vanhemmuutena. Tällöin kasvatusvastuu oli sijaishuollolla, mutta lapsen ja vanhemman keskinäiset välit, emotionaalinen suhde kuvautui hyvin yksityisenä. Vanhemmille oli tärkeää, että he saivat huoltajina mahdollisuuden vaikuttaa tiettyihin lasta koskeviin ratkaisuihin ja rinnakkaisessa vanhemmuudessa korostui toimiva yhteistyö vanhemman ja sijaishuoltopaikan kanssa.

Lapsen huostaanotto korostaa lapsen subjektiivista asemaa ja oikeutta suojeluun. Vanhemmuus huostaanottotilanteessa voi liittyä ratkaisun perusteluihin ja korostaa lapsen asemaa tuen kohteena erillään vanhemmistaan. Sijoituksen aikaisessa työskentelyssä ammatilliset ratkaisut kohdentuvat lapsen edun varmistamiseen ja aikuisen osallisuus näkyy työskentelyssä vähäisempänä verrattuna avohuollon lastensuojelutyöhön. Sijoituksen aikana työskentelyn suunta siirtyy kodista sijaishuoltoon ja perheenjäsenten rooli muuttuu. Sijaishuollon aikaisessa työskentelyssä korostuu lapsen oikeus omiin vanhempiinsa ja heidän suhteen ainutlaatuisuus. Vanhemman elämäntilanteen tukeminen ja hyväksyntä lapsen sijoitukselle on lapsen etu. (Pitkänen 2011, 21.)

Laakso (2009, 184 - 186) on väitöstutkimuksessaan tehnyt havaintoja lastenkodissa tapahtuvasta vanhempien tai lapsen läheisten kanssa tehtävästä työstä. Hänelle tuli yllätyksenä kuinka paljon vanhemmat ovat läsnä joko fyysisesti tai työntekijöiden puheissa lastenkodin arjessa. Havaintomerkinnöissään hänellä oli lähes päivittäin merkintöjä vanhempien kanssa käydyistä neuvotteluista, yhteydenpidosta, vanhempien käynneistä lastensuojeluyksikössä tai työntekijöiden keskinäisestä keskustelusta vanhempiin liittyen. Laakso tarkasteli tutkimuksessaan työntekijöiden (osastotyöntekijöiden) tekemään työtä yksikköön sijoitettujen lasten vanhempien kanssa. Väitöksessään hän ei mainitse, että laitoksessa oli nimetty erikseen perhetyöntekijää. Laakso (2009, 186) ei löytänyt erittelyjä tai analyysyjä siitä, mitä laitoksissa

tehtävä työ vanhempien kanssa on.

Laakson (2009, 188 - 189) tutkimuksen mukaan tutkimuskohteet (lastenkoti) korostivat lapsen ja biologisten vanhempien välisen suhteen säilymisen tärkeyttä. Lyhytaikaisessa sijoituksessa puhuttiin perhetyöstä ja silloin perhetyö oli keskeinen työmuoto ja osa osastotyöntekijöiden työmuotoa. Työskentelyssä työ painottui perheen tilanteen arviointiin ja perheen tukemiseen siten, että lapsi voisi palata takaisin kotiin. Luottamus ja avoin kanssakäyminen oli työskentelyn tavoite. Pidempiaikaisessa sijoituksessa työskentelyn tavoite vanhempien kanssa oli lapsen ja vanhempien välisen suhteen säilyminen ja sen tukeminen lapsen sijoituksen ajan. Keskusteluissa oli läsnä vanhempien kanssa tehtävän työn kehittäminen, uusien työmenetelmien käyttöön ottaminen ja yksikön tilojen kunnostaminen siten, että vanhemmat voivat olla yksikössä pidempään.

Työskentelyn tavoite lastenkodissa asuvan nuoren vanhempien kanssa liittyy keskeisesti vanhemmuuteen. Tällöin työssä on läsnä vanhemmuuden arviointi, vanhemmuuden säätely, vanhemmuuden kontrollointi, vanhemmuuden ohjaaminen, vanhemmuus kumppanuutena sekä vanhemmuuteen houkuttelu. Työskentelyn tavoitteena ei kuitenkaan ole vanhemman kuntoutus vaan ensisijassa varmistaa vanhemman ja lapsen välisen suhteen säilyminen sijoituksen aikana ja mahdollistaa lapsen käynnit vanhemman luona tai muutoksen aikaansaaminen vanhemman ja lapsen välisessä suhteessa niin, että lapsen kotiutus mahdollistuu. Perheiden elämäntilanteet vaikuttavat työn painotukseen. Lastenkotiin sijoitetun lapsen perheen kanssa työ on käytännöllistä kasvatuskumppanuutta, jossa korostuu vanhempien hakema tuki ja apu lapsensa kasvatukseen ja jaettu vastuu lapsen kasvatuksesta. Perhetyötä voi olla myös yhteyden etsiminen ja suhteen rakentaminen lapsen ja vanhemman välille tai houkuttelu vanhemmaksi. Vanhemmuuden kontrollointi on lastensuojelun tehtävän ydintä, lapsen suojelun toteuttamista. Silloin työntekijä säätelee ja varmistaa lapsen turvallisuutta ja hyvinvointia, on lapsen ja vanhemman välissä. Lastenkodissa vanhemmuuden säätelylle on tyypillistä tapaus- ja tilannekohtaisuus. Perhe ja vanhemmuus käsitteenä ovat muuntuvia, "fluideja" ja tilannekohtaisesti määrittelyjä kaipaavia käsitteitä (Laakso 2009, 221 - 224.)

Tutkimuksessaan Laakso (2009, 212 - 221) tulkitse kolmen erilaisen työorientaation kautta työskentelyä vanhempien kanssa. Yksi oli havainnoja dokumentoiva, "neutraalisti, etäältä havainnoitu" kanssakäyminen vanhemman kanssa. Tässä työskentelytavassa työntekijä keskittyy todennettavissa oleviin havaintoihin vanhemmista sekä lasten ja vanhempien välisestä suhteesta. Havainnot voivat olla konkreettisia (kuinka usein vanhemmat soittavat tai pitävät muutoin yhteyttä lapseensa tai sijaishuoltolaitokseen) tai osittain myös tulkinnallisia (esim. kuinka työntekijän oma käsitys niin kutsutusta puhtaasta havainnosta). Toinen työskentelytapa oli henkilökohtainen, kasvokkain kohtaaminen vanhemman kanssa sekä hakeutuminen ja mahdollisuuksien rakentaminen näille kohtaamisille. Tässä työskentelytavassa työntekijä hakeutuu

aktiivisesti kanssakäymiseen vanhempien kanssa. Tällöin tunnusomaista on usko ihmisen muuttumiseen siitä huolimatta, että tilanne saattaa näyttää toivottomalta. Vanhemmat tarvitsevat tukea muutokseen ja ongelmakohdista on rohkeasti puhuttava ja tartuttava ongelmiin, jotta muutos olisi mahdollinen ja lapsella mahdollisuus päästä takaisin kotiin. Haasteellista tässä oli, että konkreettisista muutoksista vanhemman arjessa ja oman työn onnistumisessa oli vaikea saada pitävää näyttöä. Työntekijän rohkeus mennä tilanteeseen mukaan punnitaan, koska työotteeseen liittyy yllätyksellisyys ja työntekijän vahva toimijan rooli. Kolmas työskentelyorientaatio oli valmiiksi tiedetty, jossa työntekijä saa asiakirjoista tiedot vanhemmista, muiden viranomaisten antamat arviot vanhempien tilanteesta tai vanhemmasta tehdyt diagnoosit. Tällöin työntekijä saa riittävän pohjatiedon omaan työskentelyyn ja yhteistyöhön vanhemman kanssa. Tässä työorientaatiossa vanhempi oletetaan tai jo tiedetään tietynlaiseksi ja hänen oletetaan käyttäytyvän tietyllä tavalla. Vanhemman oman kertomuksen painoarvo voi olla vähäinen.

Taskinen (2010, 175) korostaa, että perhe on kriisissä silloin kun heidän lapsi huostaan otetaan. Silloin on huomioitava, ettei vanhempia voi arvioida samanlaisten mittapuiden mukaan kuin muissa tilanteissa. Voi olla ettei lapsi ja vanhemmat muista asioita joita heille on kerrottu. Kaikkia asioita voi olla vaikea vastaanottaa. Kriisissä on tärkeää kiinnittää huomio tiedon välitykseen ja yksinkertainenkin tieto on hyvä tehdä monipuolisesti (toistot, kirjallinen ja suullinen informointi). (Lahtinen & Särkiö 2013, 11.)

Taskinen (2010, 142 - 143) mainitsee, että huostaanotetun lapsen vanhemmille laaditun asiakassuunnitelman toteutumista tulee seurata, koska lapsen mahdollinen kotiutuminen riippuu usein vanhempien olosuhteiden vakiintumisesta tai kuntoutumisesta. Yleensä näyttöä tulee saada pidemmältä ajalta. Vanhempien tukemisessa voidaan käyttää mm. huostaan otettujen lasten vanhempien vertaisryhmää, erilaisten taitojen kehittämissuunnitelmia, vanhemmuuden arviointiin tehtyjä roolikarttoja, lomakkeita ja niin edelleen, kasvatuskursseja, parisuhdeneuvontaa, kasvatustilanteiden videoharjoittelua ja päihdehuollon palveluja. Sijoituksen jälkeen vanhempia ei saa jättää yksin, jos heillä on halua ottaa apua vastaan. Pidempiaikaisessa sijoituksessa vanhempia tulee auttaa niin, että he tuntevat tehneensä hyvän työn lapselleen eli mahdollisuuden huolehtivaan hoitoon. Taskinen kirjoittaa "osittaisesta vanhemmuudesta", jolla voi olla kantava ratkaisu pitkäaikaisessa sijoituksessa. Lapsi tarvitsee vanhemmiltaan luvan liittyä ja kiintyä sijoituspaikkaan ja tuon luvan antaminen voi turvata myös vanhemmille sellaisen arvokkuuden tunteen, jonka kanssa he voivat elää.

Pietilä-Hellan (2006, 72) mukaan vanhemmuutta vahvistavassa työssä perhetyöntekijän tarpeen määrittelyyn ja avun saantiin tulisi perustua myös vanhempien oman arvio siitä, ettei vallitseva tilanne ole lapselle parhaaksi ja lapsen paras tulisi nostaa selkeästi työn lähtökohdaksi. Kotiin tehtävä työ (kotipalvelu ja perhetyö) tulisi olla pienten lasten perheessä myön-

teistä ja vanhemmuutta vahvistavaa. Työ ei saisi olla ongelmalähtöistä vaan asiakkaan omien voimavarojen aktivoimista ja vahvistamista. Pietilä-Hella korostaa, että jo hyväksi koettujen menetelmien lisäksi tulisi kehittää uudentyyppisiä perheiden palvelumalleja. Tulisi myös huomioida perheiden erilaiset tarpeet, jolloin palvelut monipuolistuisivat ja mahdolliset teknologian tarjoamat mahdollisuudet olisi hyviä tukia.

Lastensuojelutyössä tulisi huomioida lapsen oikeus säilyttää kiintymyssuhde hänelle tärkeisiin ihmisiin. Lapsen läheisverkosto jää usein käyttämättömäksi voimavaraksi lastensuojelussa. On tärkeää, että yhdessä lapsen kanssa selvitetään ja kuunnellaan, ketkä ovat hänelle tärkeitä ja turvallisia ihmisiä ja tuettava näiden suhteiden säilymistä, vahvistumista ja eheytymistä. Lisäksi on mietittävä kuinka kukin läheinen voi olla konkreettisesti lapsen tukena. (Lahtinen & Särkiö 2013, 11.)

2.6 Perhetyöntekijän ammattitaito

Juujärvi, Myyry ja Pessa (2007, 9 - 10) kirjoittavat, että ammatillisen toiminnan perusteena on ammattitaito. Ammattitaito tulee koulutuksen ja kokemuksen kautta. Ammattitaitoinen työntekijä pystyy suoriutumaan työtehtävistään itsenäisesti. Nykyisin työelämä vaatii työntekijältä syvällisempää tietämystä ja taitoa. Ennen puhuttiin erityisosaamisesta, jota nykyisin voidaan sanoa ammatilliseksi asiantuntijuudeksi. Ammatilliseen asiantuntijuuteen liittyy myös jaettu asiantuntijuus ja eettinen osaaminen.

Asiantuntijuus kehittyy vuorovaikutuksessa, jolloin yksilö vastaa yhteisön haasteisiin luomalla taitoja ja osaamista. Näin ollen yhteisö voi kehittää toimintaansa ja luoda uusia yksilön toimintaa tukevia käytäntöjä. (Hakkarainen, Palonen & Paavola, 2002, 20)

Lastensuojelun perhetyöntekijän työn ammatillisia kvalifikaatioita ovat normatiiviset (mm. työhön sitoutuminen, sopeutuminen ja motivoituneisuus) ja innovatiiviset (oman työn kehittäminen, persoonallisen työtapansa edistäjä) kvalifikaatiot, mutta myös tuotannollisia (tietotekniikkataidot, ammatti- ja tietotaito) kvalifikaatioita tarvitaan. Perhetyö lastensuojelussa on uutta, luovaa ja kehittyvää työtä. Oman työn kehittämistarpeet kohdistuvat työntekijän ammatilliseen kasvuun ja eri työmenetelmien ja asiakasprosessien hallintaan. Perhetyön puheenaiheet ovat uudet työmenetelmät, kehittämishankkeet, moniammatillinen yhteistyö ja työntekijöiden koulutus. Puhutaan, että perhetyö on ”ovela ammatti”, jota on vaikea täsmällisesti määrittää, mikä tieto tai osaamisen on ehdottoman tärkeää, mutta jossa mikään tieto tai osaaminen ei ole ainakaan turhaa. Perhetyöntekijältä on perusteltua odottaa laaja-alaista tietämystä ja osaamista elämän eri ilmiöistä. (Reijonen 2005, 13 - 14.)

Perhetyöntekijän on tärkeää määritellä ja perustella itselleen oma roolinsa riittävän selkeästi. Myös suhde sosiaalityöhön (keskinäinen yhteistyö) on määriteltävä hyvin. Avoimuus ja selkeys, asioiden auki puhuminen sekä perheen, sosiaalityöntekijän että perhetyöntekijän kesken on tärkeää. Perhetyöntekijän toimenkuussa on myös vaihtelevuutta. Tähän vaikuttaa perhetyöntekijöiden koulutus, kokemus ja suhde eri yhteistyötahoihin. (Heino, Berg & Hurtig 2000, 47.)

Perhetyössä toimivan ammattilaisen tulisi mahdollistaa jokaiselle perheelle ihmisarvoinen kohtaaminen dialogisuutta rakentaen ja omaksua leimanvastaisia käytäntöjä myös oman työsä jaksamisensa tueksi. (Noppari 2006, 195.)

Työn hallitsemiseen ei riitä tehtäväpätevyys. Työntekijän on ymmärrettävä myös työn kokonaisuus ja osattava kehittää työtään. Ammattitaito koostuu työntekijän pätevyydestä tehtävään ja työn kvalifikaatiovaatimuksista. Niihin vaikuttaa toimintaympäristö, jossa työtä tehdään. Pätevyys näkyy työntekijän toimintana ammattialan erityisolosuhteissa, tilanteissa ja suoritettavassa tehtävässä. (Reijonen 2005, 11 - 12.)

Toimivuuden ja tuloksellisuuden kannalta merkittävä tekijä perhetyön toteutumisessa on perheen ja työntekijöiden välinen suhde. Siinä täytyy olla molemminpuolista kunnioittamista, perheen aseman ja tilanteen ymmärtämistä sekä aitoa dialogisuutta. (Uusimäki 2006, 37). Myös Heinin, Bergin ja Hurtigin (2000, 43) mukaan ammattitaidon keskeinen teema (sisältö) on työntekijän vuorovaikutustaidot. Kirjoittajien mukaan positiivinen vuorovaikutussuhde asiakkaan ja työntekijän välillä luo paremmat edellytykset perhetyön onnistumiselle.

Haavoittuneen ihmisen hoidollisessa kohtaamisessa erityinen herkkyys on merkityksellistä. Auttajana on tärkeää vahvistaa omaa kykyään kuulla avunhakijan pelot ja toiveet ilman kritiikkiä ja arviointia. Siksi on hyvä pohtia miten auttaja ylläpitää omaa sisäistä voimaansa ja itsensä hyväksymistä niin, että hänen on mahdollisuus kohdata apua hakeva ihminen ihmisenä. Haasteellista on todellinen rakastava läsnäolo ja sisäisen kuuntelemisen tilan antaminen toiselle. Tällöin on kysymys sisäisestä kohtaamisesta, johon liittyy syvä eettinen ja intuitiivinen oivaltaminen. Tämä ei ole menetelmä eikä keino tai väliintulo, joka voidaan harjoitella tai ottaa käyttöön. Hyvä itsetuntemus auttaa kuuntelemaan toista ja olemaan aidosti läsnä. Lisäksi auttajan on hyvä kehittää tunnetietoisuutta, omaa sisäisen voiman tunnetta ja omaa sisäistä hiljaisuutta. Auttajan täytyy olla aidosti kiinnostunut, jolloin autettava kokee olevansa hyväksytty. (Pesonen 2006, 165.)

Sosiaalialan työssä on ominaista reflektiivinen työote, joka tarkoittaa työhön kytkeytyvää tutkivaa oppimista, vaihtoehtoisten ajattelu- ja toimintatapojen etsimistä ja dialogisuutta suhteessa asiakkaisiin ja muihin työntekijöihin. Reflektiivinen lähestymistapa sisältää luovuutta.

Ammatillisessa toiminnassa reflektiivisyys on mahdollista vain, jos toiminta ei ole täysin ennalta määritelty. (Laine 2006, 124.)

Työntekijälle lastensuojelutyö on hyvin haastavaa työtä, koska siihen liittyy paljon jännitteitä. Työntekijä joutuu jakamaan asiakkaiden kokemuksia elämästä, sen kaotisuudesta, ulkopuolelta tulevista muutosvaatimuksista ja voimattomuudesta päälle kaatuvien vaikeuksien edessä. Näissä vaikeissa tilanteissa ei ole mahdollista välttää ristiriitoja, epätoivoa ja hätää. Emotionaalisesti työ on raskasta ja työntekijä tarvitsee tukea voidakseen auttaa lasta ja vanhempia. Työntekijä tarvitsee tukea antavan esimiehen, auttavia työkavereita ja yhteistyökumppaneita. Säännöllinen työohjaus on myös tärkeää. (Taskinen 2010, 174 - 175.)

2.7 Perhetyöntekijän hiljainen tieto

Opinnäytetyön tekijä haluaa nostaa esiin kokeneen työntekijän kirjoittamattoman tiedon, hiljaisen tiedon. Tätä kokemusta ja tietoa ei saa oppikirjoista vaan kokemuksen kautta. Millä tavoin voisimme jatkojalostaa tätä tietoa nuoremmille kollegoille? Olisiko mahdollista järjestää yhteisiä tapaamisia, jossa tietoa jaettaisiin mm. toiminnallisilla menetelmillä? Voisiko kokenut työntekijä ottaa uuden ja kokemattoman työntekijän mukaan ja näin ollen "sisään ajaa" uuden työntekijän perhetyön saloihin.

Hannele Koivunen toi Suomeen käsitteen hiljainen tieto vuonna 1997. (Koivunen 1997, 75). Tätä tietoa on sekä yksilöllä että yhteisöllä. Hiljaista tietoa opitaan harjoittelemalla ja käyttämällä luovaa intuitiivista kykyä. Sitä on vaikea pukea sanoiksi ja siihen sisältyy psykofyysistä taituruutta monenlaisissa asioissa. Kokeneella yksilöllä on monenlaisia taitoja, joista osa on intuitiivista tietotaitoa siitä, miten asiat hoidetaan. Hiljaisen tiedon välittymiseksi yhteisöt tarvitsevat yhteistä aikaa keskustella siitä, missä ollaan menossa. Tällaisen tiedon jatkuminen tarvitsee aikaa, rauhaa ja dialogista, yhteiseen päämäärään pyrkivää avoimuutta. (Väisänen, Niemelä & Suua 2009, 37 - 39.)

Kädentyön ja taiteen aloilla on hyödynnetty edellisiltä sukupolvilta periytyvä tietoa, hiljaista ammattitaitoa. Monilla tieteenaloilla sellaisenaan hiljaisen tiedon käsittelemistä on vierastettu. Positivistisen tieteenfilosofian mukaan hiljainen tieto pitää tutkimuksissa joko eksplikoida selväsanaiseksi tai jättää käsittelemättä. Tänä päivänä tiede on edennyt kauaksi jyrkistä näkemyksistä eikä suhtautumisessa hiljaiseen tietoon enää nykyisin ole jyrkkää eroa. Monet tutkijat ovat alkaneet etsiä lähestymistapoja, joilla tekijöiden ammattitaitoa ja käyttäjäkokemuksia voitaisiin käyttää hyväksi työpaikkojen ja organisaatioiden kehittämisessä sekä tuotteiden suunnittelun ja valmistuksen kehittämisessä. (Anttila 2005, 73 - 74.)

Nonakan ja Konnon (1998) mukaan hiljainen tieto on erittäin henkilökohtainen asia ja sitä on siksi vaikea saada täsmällisen keskustelun ja keskinäisen kommunikoinnin kohteeksi. Hiljaiseksi tiedoksi katsotaan intuitio, subjektiiviset näkemykset ja aavistuksenomaiset ideat. Tämä tieto on juurtunut ihmisen toimintoihin ja kokemuksiin yhtälailla kuin hänen ihanteisiinsa, arvoja ja tunnemaailmaankin. Siitä muodostuu ihmisen persoonallisuus, joka ilmenee ihmisen mielen ja ruumiin yhteistoimintana. Japanilaiset käsittävät, että kaikki tieto voi olla alkuperältään jopa juuri tätä hiljaista tietoa. Se on jotakin, jota on vaikea saada näkyviin ja ilmaistuksi.

Japanilaiset tutkijat ovat jakaneet hiljaisen tiedon eri vaiheisiin, syntyvaiheesta interaktiivisen ja yhdistämisen vaiheen kautta käyttöön ja harjoittamiseen. Siinä ajatellaan, että tiedon liittyessä johonkin merkitystä sisältävään kontekstiin alun perin sisäisenä ja aavistuksenomaisena oleva tietoaaines yhdistyy ja rakentuu monimutkaisemmaksi tietokokonaisuudeksi. Tämä edellyttää kommunikaatio- ja tiedonvälitysprosesseja sekä niiden ulkoistuminen tiedostetuksi tiedoksi. Uudet kokemukset antavat mahdollisuuden arvioida entisen tiedon paikkansapitävyyttä ja samalla generoivat edellisessä ulkoistamisvaiheessa esille tullutta tietoa uudelleen. (Anttila 2005, 75.)

2.8 Perhetyön kehittämistarpeita

Lastensuojelutyöhön kohdistuu suuria odotuksia ja vaatimuksia. Niitä ovat esittämässä lapset ja heidän läheisensä, kuin myös veronmaksajat, lastensuojelun työntekijät ja heidän yhteistyökumppaninsa. Lisäksi laki ja muut normit asettavat omat ehdot. Laadukkaaseen lastensuojelutyöhön ja sen kehittämiseen odotetaan tukea tutkimustiedoista ja arvioinneista. Hyvinvointipalvelujen toimintaympäristön ohjaus ja johtamistapojen muutoksessa myös lastensuojelutyön on muututtava (tulosohtaus ja -johtaminen sekä laatujohtaminen). Vaikuttavuuden arviointi edellyttää, että työlle on asetettu tavoitteet. Kehittäminen on uudenlainen vaikuttamisen ja ohjaamisen väline. Lastensuojelutyötä kehitetään usein erilaisina projekteina eli hankkeina. Projekteihin tarvitaan hyvää suunnittelua, ohjaamista, hallintaa ja arviointia. Saatujen tulosten jalkauttaminen käytäntöön on haasteellista. (Pölkki 2004, 272 - 274.)

Perhetyön teoreettista orientaatiota on vaikea kuvata tai tiedostaa. Perhetyötä on kuvailtu useissa kirjallisuuskatsauksissa käytännöllisten työtehtävien kautta. Työn tärkein osuus tapahtuu sillä matkalla minkä perhetyöntekijä kulkee asiakkaan rinnalla. Työn onnistumista kirjaetaan asiakasperheissä tapahtuneiden positiivisten muutosten kautta. Työntekijä voi lähestyä perhettä useista erilaisista lähtökohdista. (Saarnio 2004, 240 - 241.)

Perhetyöntekijän on hallittava monta erilaista työtettä, hallita erilaisia näkökulmia ja teoreettisia viitekehyksiä. Asiakkaan motivoiminen yhteistyöhön ("asiakas ja perhe on itsensä asiantuntija") on jo suuri haaste työntekijälle. Kihlman (2005, 113) toteaa, että perhetyön-

tekijällä on kaksoisrooli tukijana ja kontrolloijana. Etenkin tilanteessa, kun perhetyötä käytetään huostaanoton pitkittämisen tai välttämiskeinona. Tästä tulisi kertoa heti yhteistyön alussa, koska vahvaan perhetyöntekijä ei voi kestää lojaliteettiristiriitaa päivästä toiseen. Perhetyön paikka palveluiden moninaisuudessa on jossakin määrin ollut epäselvä. Perhetyöntekijät sijoittuvat tiettyjen palvelujen sisälle, mutta perhetyö mielletään tiettyjen palveluiden sisälle alisteiseksi kyseiselle palvelulle, ei tasavertaiseksi rinnalla kulkevaksi palvelukokonaisuutta rikastuttavaksi toiminnaksi. (Kihlman 2005, 112 - 113.)

Perhetyön tulevaisuuden kannalta on tärkeää miettiä onko perhetyö oma professio omine viitekehysineen ja osaamisperusteineen vai onko se muiden professioiden jatke vai täydentäjä. Perhetyö uutena palvelumuotona voisi erottua muista tuoreudellaan, muuntumiskyvyllään, asiakaslähtöisyydellään ja ennakkoluulottomuudellaan. (Kihlman 2005, 113.)

Toimenpide-ehdotuksena Suojele unelmia, vaali toivoa -projektissa tuli nuorilta toiveena muun muassa se, että lastensuojelussa pitäisi kehittää toimintatapoja ja työkäytäntöjä, jotka mahdollistavat asiakkaina olevien lasten ja nuorten ja heidän vanhempiensa paremman kuulemisen ja osallistumisen työskentelyyn (Vario, Barkman, Kiili, Nikkanen, Oranen & Tervo 2012, 16). Tässä tutkimuksessa kirjoittajat toteuttivat syksyllä 2011 Lapsiasiavaltuutetun toimiston ja yhteistyökumppaneiden kanssa Uskomme sinuun - Usko sinäkin -kiertueen lastensuojelun asiakkaana olevien nuorten parissa. Ympäri Suomea kiertueella tavattiin 120 nuorta. Kiertueesta tehdyssä raportissa kerrotaan, miten välttämätöntä on lastensuojelussa toimivien aikuisten ottaa lapset ja nuoret mukaan toimintansa kehittämiseen.

Yhdysvalloissa vanhemmille on tehty opaslehtinen, josta vanhemmat saavat tietoa kuinka lastensuojelu toimii. Tämä Perheen opas lastensuojelun järjestelmässä -opaslehtinen on laaja, joka vastaa moniin kysymyksiin perheen kohdatessa lastensuojelun järjestelmän. Opaslehtisessä on avattu kysymysten ja vastausten kautta lastensuojelujärjestelmän toimintaa. Oppaassa on muun muassa perheiden kokemuksia lastensuojelusta, tietoa lastensuojelulaista, politiikasta, palvelujärjestelmästä ja työntekijöiden toimenkuvista. Oppaan tarkoituksena on auttaa perheitä lastensuojelujärjestelmässä. (McCarthy, Marshall, Collins, Arganza, Deserly & Milon 2005.)

Suomessa on Suomen kasvatus - ja Perheneuvontaliiton ylläpitämä Voikukkia-sivusto, jonka kautta sekä vanhemmat, joiden lapsi on sijoitettu tai huostaan otettu että työntekijät, jotka työskentelevät vanhempien tukena, saavat tietoa ja tukea. Työntekijöille järjestetään muun muassa vertaisryhmien ohjaaja - koulutuksia ja sivustoilla on paljon artikkeleita ja julkaisuja aiheeseen liittyen. (Kivinen, Hägglund, Söderholm & Kujala 2009.) Suomen kasvatus - ja perheneuvontaliitto antaa myös tukea perheille. Riittääkö tällaiset tukimuodot, vai pitäisikö näitä tukimuotoja jalkauttaa enemmän kuntiin ja käyttää liittojen ammattitaitoa enemmän myös

organisaation lastensuojelun perhetyötä tekeville työntekijöille muun muassa koulutuksien järjestämiseen?

3 Organisaation perhetyö

Yksikkö, jossa opinnäytetyön tekijä työskentelee, on organisaation yksi 14:sta lastensuojeluyksiköstä. Perusyksiköissä henkilöstömitoitus on yksi aikuinen yhtä lasta kohti. Erityisyksiköissä suhde on 1,3 ohjaajaa lasta kohden. Tarpeen mukaan lisämiehitystä saadaan varahenkilöistä, tilanteen vaatiessa (nk. vierivahti, työntekijän akuutti sairastuminen ja niin edelleen). Yksikkö toimii myös käytännön harjoittelupaikkana sairaanhoitaja-, sosionomi-, yhteisöpedagogi- ja lähihoitajaopiskelijoille. Työntekijän erityisosaamista hyödynnetään työssä (harrastukset, mielenkiinnon kohteet).

Yksikön toiminta alkoi vuonna 2010 tammikuussa. Yksikkö on perustettu vanhaan kiinteistöön, jota on kahdesti sen olemassaolon aikana laajennettu ja muutettu kaksiosastoiseksi yksiköksi. Henkilöstö valikoitui henkilöstömallin mukaan. Työntekijät ovat koulutukseltaan sosiaali- ja terveysalalta. Henkilöstömallin tavoitteena on selkiyttää työntekijöiden roolitusta koulutuksen mukaan. Organisaatiossa henkilöstömallilla pyritään korostamaan ammatillisuutta ja koulutustaustoja sekä luomaan näin hyvän hoidon ja kasvatuksen perusta. Laissa määrätään, että yksikössä on oltava riittävä sosiaalityön osaaminen ja laitoksen luonteen mukaista osaamista. Työntekijän tietäessä mitä häneltä odotetaan, työ on mielekästä ja työhyvinvointi paranee. Jokaisessa organisaation yksikössä toimii ainakin yksi perhetyöntekijä. (Organisaation lastensuojelu. Toiminnan käsikirja 2013a.)

Organisaation lastensuojelun konseptin yksi perustehtävä on perheen huomioiminen. Hoidon, tuen ja kuntoutuksen vaikuttavuuden kannalta on oleellista perheen aktiivinen ja osallistuva mukana oleminen sekä huomioiminen avo- ja sijaishuoltotyöskentelyssä. Nimeämällä perhetyöhön erikoistuneen perhetyöntekijän jokaiseen organisaation lastensuojeluyksikköön panostetaan perhetyön laatuun ja tuloksellisuuteen. Perhetyöntekijän avulla varmistetaan, että jokaisessa yksikössä tehdään perhetyötä asetettujen linjausten mukaisesti. Perhetyö tukee yksikön toimintaa ja kokonaisuutta. Perhetyöntekijä kantaa vastuuta ja toimii tiiviissä yhteistyössä vastaavan ohjaajan kanssa ja on hänen tukenaan. Perhetyöntekijä on aktiivisesti yksikön toiminnan kehittämisessä. Lisäksi hän tukee, konsultoi ja kannustaa omaohjaajia. Yhdessä vastaavan ohjaajan ja omaohjaajan kanssa perhetyöntekijä pitää huolta siitä, että lapsen hoidossa ja kasvatuksessa sekä perhetyössä edetään samansuuntaisesti. (Organisaation lastensuojelun perhetyön työohjeet 2013b.)

Työskentely perustuu ammatilliseen tiimityöskentelyyn. Ammatillisuus turvaa tavoitteellisen ja perustellun toimintatavan, jossa huomioidaan lapsen ja perheen tilanne. Nuoren kasvatusta ja hoitoa syntyy terapeuttisen ja hoidollisen sekä lastensuojelullisen sosiaalityön ja psykiatrisen asiantuntemuksen kokonaisuudesta. Hoidon ja kuntoutuksen perustana on ihmisyyden ja sen vajavaisuuksien ymmärtäminen (humaani työote). Henkilökunnan, lasten ja heidän perheidensä välille pyritään luomaan aktiivinen ja välitön vuorovaikutussuhde, joka mahdollistaa kasvun ja hoidon oman elämäntilanteen mukaan. (Organisaation lastensuojelun perhetyön työohjeet 2013b.)

Organisaation lastensuojelussa toimitaan perheiden kanssa kolmella eri tasolla: Yhteydenpito ja sen ylläpitäminen (kun lapsi on sijoitettuna yksikköön), sijoituksen aikainen perhetyö sekä avohuollon tukitoimena tarjottava perhetyö ja laitoksessa tapahtuva perhekuntoutus. Perhetyölle on määritelty perhetyön prosessikuvaukset ja perheen ja lapsen hoidon kaaren malli. Perhetyötä tehdään lapsen avohuollon sijoituksen, kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton aikana. Avohuollon sijoituksen ja huostaanoton prosesseissa korostuu perhetyöntekijän ja omaohjaajan yhteistyö. Kiireellisessä sijoituksessa korostuu yhteistyö hoitotiimin kanssa. (Organisaation lastensuojelun perhetyön työohjeet 2013b.)

Osallisuus ja vastavuoroisuus tarkoittavat sitä, että työntekijä tarkastelee asiakasta hänen omassa yhteydessään, sisäisten ja ulkoisten tekijöiden kokonaisuudessa. Osallisuus korostuu kun lapsi ja hänen perheensä saavat kokemukset, että he voivat vaikuttaa tuen, hoidon ja kuntoutuksen sisältöön. Sosiaalityössä on huomioitava lapsen, hänen perheensä ja läheistensä elämäntilanteet. Henkilökunnan, lasten ja heidän perheidensä välille pyritään luomaan välitön ja aktiivinen vuorovaikutussuhde. Työssä huomioidaan lapsen ja perheen elämäntilanne ja toimintakyky. (Organisaation lastensuojelun perhetyön työohjeet 2013b.)

Joissain organisaation lastensuojelun yksiköissä tehdään avoperhetyötä tehostetun ja intensiiviperhetyön nimikkeellä sekä perhekuntoutusta ja vauvaperhetyötä. Näille työtavoille on määritelty työntekijämäärä, tuntimäärä ja ajanjakso, miten pitkään työtä tehdään. Tavoitteet perhetyölle määritellään yhdessä perheen, sosiaalityöntekijän ja työntekijän kanssa ja niitä arvioidaan tietyin väliajoin.

3.1 Organisaation perhetyön prosessikuvaukset

Sanakirja määrittelee prosessin tapauskuluksi tai tapahtumaketjuksi. Prosessilla kuvataan ilmiötä joka etenee, kehittyy tai muuttuu erinäisten vaiheiden kautta selkeästi määritellystä alkutilasta kohden määriteltävissä olevaan lopputilaan. (Karjalainen 2007.)

Prosessit tyypitellään seuraavasti: aiheittain etenevät, teleologiset, dialektiset ja evolutiiviset prosessit. Voidaan päätellä, että organisaation lastensuojelun sijaishuollon perhetyön prosessit olisivat evolutiivisia prosesseja, joka tarkoittaa sitä, että prosessi on oppiva ja mukautuva. Se kehittyy tilanteiden ja ympäristön (asiakkaiden) asettamien vaatimusten mukaisesti iteratiivisesti (toistaen) tai spiraalimaisesti. Prosessit muuttuvat sopeutumalla toimintaympäristön muutokseen. Tämä edellyttää prosesseilta jatkuvaa muutosvalmiutta. Jos muutosvalmiutta ei ole, seurauksena voi olla itsetarkoituksellisen toiminnan syntyminen tai täydellinen epäonnistuminen. Jatkuva saman kaavan noudattaminen tilanteissa, joissa esimerkiksi resurssit vähenevät tai asiakkaiden tarpeet muuttuvat, voi olla tuhoisaa. (Van de Ven & Poole 1995.)

Evolutiivinen toimintamalli on sisäänrakennettu kaikkien sosiaalisten systeemien, asiantuntijaorganisaatioiden ja yleensäkin oppivien organisaatioiden toimintakulttuuriin. Toimintamalli on myös kaiken laatujärjestelmätöön ja prosessijohtamisen periaatteellinen johtoajatus. Ongelmallista on kuitenkin evoluution hallinta käytössä. (Van de Ven & Poole 1995.)

Evolutiivisten prosessien alkuvoimaista jännittyvyyttä lisää ajatus, että jokainen sosiaalinen systeemi on kehittänyt tietynlaiset toimintarutiinit aikojen kuluessa vastauksena ympäristön vaatimuksiin. Seurauksena kulloisessakin tilanteessa on klassinen energiatasapaino, jossa mahdollisimman vähällä ponnistelulla saadaan aikaan kohtuullinen tulos. Kun ympäristötekijät muuttuvat esimerkiksi prosessien kehittämistyön seurauksena, energiatasapaino järkkyy, ja organisaatio hakee uuden toimintatavan. (Van de Ven & Poole 1995.)

Prosessikuvaukset ovat ongelmanratkaisun alalaji ja ne voidaan käsittää organisaatiolle ominaiseksi ongelmanratkaisustrategiaksi. Prosessikuvauksilla organisaation ydintehtäviin tai tukipalveluihin liittyvät ongelmat esiratkaistaan tai ratkaistaan. Yksityiskohtainen prosessikuvaus tarkoittaa sitä, että ongelma on ennalta ratkaistu. Karjalaisen (2007) mukaan mitä kompleksisimmasta ongelmasta on kysymys, sitä yleisemmälle tasolle prosessikuvauksen tulee jäädä. Vaikeimmalla tasolla riittää pelkästään ongelman tunnistaminen ja sen nimeäminen. Mitä vähäisempää kompleksisuus on, sitä enemmän kuvauksessa voidaan ottaa kantaa yksityiskohtiin. (Karjalainen 2007.)

Innovatiivisten prosessien kehittämiskuvaukset konkretisoituvat toimivien ratkaisujen keksimiseksi toistuviin ja uusiin ongelmatilanteisiin. On tärkeää, että organisaatiolla on tietoa ja kokemusta vaihtoehtoisista ratkaisuista ja kyky nopeasti muuttaa prosessia tarvittaessa. Prosesseja on hiottava, kehitettävä ja muunneltava verraten tiheään. Prosessikuvausten yksityiskohtaisuus ei auta näissä kysymyksissä, vaan tarvitaan jatkuvaa ja innovatiivista variointia, ongelman uudelleen määrittelyä ja uusia ratkaisuyrityksiä. (Karjalainen 2007.)

Seuraavassa kuvataan ne organisaation perhetyön mallit, jotka tulivat esille ryhmähaastatteluissa. Organisaation henkilökuntaan kuuluvat esimiestyössä olevat työntekijät ovat tehneet nämä perhetyön prosessikuvaukset. (Pyöriä 2014).

3.1.1 Avohuollon sijoitus tukitoimena

Asiakassuunnitelmassa voidaan sopia, että lapselle järjestetään avohuollon tukitoimena 37. § (12.2.2010/88) tuen tarvetta arvioivaa tai kuntouttavaa perhehoitoa tai laitoshoittoa yhdessä vanhempien, huoltajan tai hänen ja kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa. Lapsi voidaan sijoittaa lyhytaikaisena myös yksin, jolloin siihen tarvitaan huoltajan ja yli 12 vuotta täyttäneen suostumus. Sijoituksen edellytys on, että sijoituksen tavoitteena on lapsen tuen tarpeen arviointi tai lapsen kuntoutus tai lapsen huolenpidon järjestäminen väliaikaisesti. (Lastensuojelulaki 2007.)

3.1.2 Kiireellinen sijoitus

Lapsen ollessa välittömässä vaarassa tai muutoin kiireellisen sijoituksen 38. § (12.2.2010/88) tai sijaishuollon tarpeessa voidaan hänet sijoittaa laitoshuoltoon tai perhehoitoon tai järjestää muulla tavoin hänen hoito ja huolto. Kiireellisestä sijoituksesta päättää 13§ 1 momentin mukaan määräytyvä viranhaltija. Kiireellinen sijoitus voi kestää korkeintaan 30 vuorokautta. Kiireellinen sijoitus voi jatkua jos viranhaltija tekee hakemuksen 30 vuorokauden sisällä hallinto-oikeudelle tai tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä tai jatkopäätös on lapsen edun mukainen. (Lastensuojelulaki 2007.)

Kiireellinen sijoitus 38. § (12.2.2010/88) tulee kyseeseen myös silloin kun ilmenee akuuttitalanne: kodin olosuhteet tai puutteet huolenpidossa vaarantavat välittömästi lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi on muutoin kiireellisen sijoituksen tai sijaishuollon tarpeessa. (Räty 2012, 297 - 298.)

Työskentely yksikössä perustuu kolmen henkilön hoitotiimityöhön. Työotteena on työstäminen ja arviointi. Perhetyöntekijä osallistuu viikoittaisiin perhetapaamisiin. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Kiireellinen sijoitus voi jatkua ilman erillistä päätöstä yli 30 vuorokautta, jos määräytyvä viranhaltija tekee 30 päivän kuluessa huostaanottoa koskevan hakemuksen hallinto-oikeudelle. Ennen päätöstä kiireellisestä sijoituksesta huostaanottoa koskeva asia on jo vireillä lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta ja kasvatuksesta

tällöin vastaavan henkilön sairauden tai muun vastaavan synn vuoksi. Kiireellistä sijoitusta voidaan jatkaa edellyttäen, että tarvittavista lastensuojelutoimenpiteistä ei ole mahdollista päättää ilman lisäselvityksiä eikä lisäselvityksiä voida saada 30 vrk:n sisällä. Jatkopäätöksen on oltava lapsen edun mukainen. Työn tavoitteena on perhetyön osalta arvioida vanhempien kykyä ottaa lapsi takaisin kotiin ja yksikön tehtävänä on arvioida nuoren kykyä palata kotiin. Perhetyön prosessissa kuvataan perhetyöntekijän tekemää työtä. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

3.1.3 Huostaanotto

Lapsi on otettava sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen huostaan 40. § ja hänelle on järjestettävä sijaishuolto, jos puutteet lapsen huolenpidossa tai muut kasvuolosuhteet uhkaavat vaarantaa vakavasti lapsen terveyttä tai kehitystä tai lapsi vaarantaa itse vakavasti terveyttään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muuhun niihin rinnastettavalla käyttäytymisellään. Huostaanottoon voidaan ryhtyä myös, jos avohuollon tukitoimet eivät olisi lapsen edun mukaisen huolenpidon toteuttamiseksi sopivia tai mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi tai jos sijaishuolto on 4 §:n mukaisesti lapsen edun mukaista. (Lastensuojelulaki 2007.)

Lapsen huostaanotossa (40. §) perhetyö kuvataan kolmivaiheisena prosessina, jota ovat tutustumisen vaihe, rinnalla kulkemisen vaihe ja irtisaattamisen vaihe. Prosessissa on kuvattu perhetyöntekijän työtä myös Perheen kaari -mallissa. Malli kuvaa motivointi-, muutos- ja päätösvaiheet lyhyesti. Perhetyössä tutustumisen vaihe on erittäin tärkeä yhteistyön ja luottamuksen muodostamisessa. Työskentelyssä on otettava huomioon, että sijoitus aiheuttaa usein perheenjäsenille kriisin. Tunnetiloista myös pettymys, mustasukkaisuus, hämmennys, syyllisyys ja häpeä kuuluvat työskentelyn teemoihin. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Tutustumisvaiheen tavoitteet perhetyölle ovat perheen motivointi yhteistyöhön ja perheen hyväksyminen lapsen olemiseen yksikössä, luottamuksen luominen työntekijöihin ja sijaishuoltopaikkaan ja perheen auttaminen käsittelemään tapahtunutta. (Perhetyön työohjeet 2013b)

Pitkäaikaisessa sijoituksessa perhetyöllä ei tarvitse kiirehtiä. Tavoitteena on, että vanhemmat tietävät, että heitä varten on henkilö olemassa. Perheelle tarjotaan kriisiapua kahdesta neljään kertaan kolmen kuukauden kuluessa. Mahdollisuuksien mukaan perhetyöntekijä ja omaohjaaja tekevät yhteisen kotikäynnin tutustumisvaiheen aikana. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Rinnalla kulkemisen vaiheessa perhetyöntekijä pyrkii varmistamaan vanhempien osallisuuden lapsen kasvatuksessa ja hoidossa (kasvatuskumppanuus). Perhetyöntekijä tukee yhteistyön ja

luottamuksen syventämistä omaohjaajan ja vanhempien välille. Lisäksi on tärkeää tukea vanhempia siinä, että he pysyvät mukana lapsensa eri kehitysvaiheissa ja vanhempien ja lapsen positiivisten kokemusten löytämisessä. Tässä vaiheessa on tärkeää myös lapsen sosiaalityöntekijä pitää ajan tasalla tilanteesta. Perhetyöntekijä tukee omaohjaajaa työskentelyssä vanhempien kanssa ja on tarvittaessa työparina. He järjestävät perhepäiviä tai -viikonloppuja vanhemmille pari kertaa vuodessa. Tarvittaessa perhetyöntekijä tapaa vanhempia kahdesta neljään kertaan ja osallistuu asiakassuunnitelmanneuvotteluihin tarvittaessa. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Päätös - ja irtisaattamisvaiheessa vanhempia täytyy sitouttaa vastaanottamaan perhetyötä. Perhepäivässä tai -viikonloppussa suunnitellaan teema kotiutumisen ympärille. Perhetyöntekijä tapaa perhettä kolmesta kuuteen kertaan yhdessä omaohjaajan ja lapsen kanssa. Työn tavoitteena on perheen motivoiminen perhetyöhön, löytää tukea elämään, perheenjäsenten roolien löytäminen ja vahvistaminen, lapsen hallittu siirtyminen kotiin ja vanhemmuuden tukeminen. Lapsen kotiuduttua perhetyötä voidaan jatkaa yksiköstä käsin esimerkiksi kunnan perhetyöntekijän työparina. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

3.1.4 Tehostettu perhetyö

Tehostettu perhetyö on perhetyöntekijöiden tarjoamaa perhetyötä lastensuojelun asiakasperheille. Sitä toteutetaan avohuollon tukitoimena kun lapsesta/perheestä on lastensuojellallinen huoli. Avoperhetyö rakentuu henkisen, kasvatuksellisen ja konkreettisen tuen ympärille. Tätä työmuotoa toteutetaan muutamassa valtakunnallisen toimijan lastensuojeluyksikössä. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Avohuollon tukitoimena tapahtuvassa tehostetussa perhetyössä tavoitteena on sijoituksen ennaltaehkäiseminen ja konkreettisen avun tuominen perheen arkeen. Tehostetun perhetyön avulla voidaan saavuttaa muutoksia perheessä, jotka mahdollistavat sijoitetun lapsen kotiutumisen. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Lapsen sijoituksen jälkeisenä tukijaksona tehostettu perhetyö voi mahdollistaa jatkotyöskentelyn koko perheen kanssa ja sen kautta mahdollistaa lapsen asumisen kotona. Tehostetussa perhetyössä aikaa ja resursseja on enemmän kuin perusperhetyössä. Lisäksi perheen kanssa työskennellään syvemmillä tasolla. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Perheen kanssa määritellään selkeät, realistiset tavoitteet ja edetään niitä kohti. Tavoitteena on syventyä perheen sisäisiin vuorovaikutussuhteisiin ja toimintatapoihin sekä voimaannuttaa

lasta ja vanhempaa muuttamaan haitallisia ja perhettä kuormittavia toimintamalleja. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

Tehostetun perhetyön avulla perheen tilanteesta, voimavaroista, kyvyistä, kehittämistarpeista ja motivaatiosta saadaan kokonaisvaltainen käsitys ja perheen kanssa työskennellään tarvittavien muutosten aikaansaamiseksi. (Perhetyön työohjeet 2013b.)

3.2 Organisaation sijaishuoltomuotojen prosessikuvaus

Seuraavaksi kuvataan organisaatiossa tehdyt sijaishuoltomuotojen prosessikuvaukset. Tutkimuksen edetessä tarkasteltiin näitä prosessimalleja ja huomattiin, että nämä prosessimallit auttavat jossain kohti perhetyöntekijää paremmin organisoimaan työtään ja delegoimaan omaohjaajia perhetyöskentelyyn kuin perhetyön prosessimallit. Prosessikuvausten vahvuutena on se, että ne kuvaavat työntekijän tehtäviä tarkasti ja selkeästi. Samalla prosessikuvaukset toimivat hyvänä perehdytyksen apuna uudelle työntekijälle.

Organisaation lastensuojelun tärkeimmät ydinprosessit ovat avohuollon sijoitus, kiireellinen sijoitus ja sijoitus huostaan otettuna, joista on tehty prosessikuvaukset perhetyön prosessikuvausten jälkeen. Konseptin sisältöön kuuluu muita ydinprosesseja (avoperhetyö, perhekuntoutus ja jälkihuolto), joista ei ole tehty prosessikuvauksia. Muita prosessisisältöjä ovat kouluysteistyö ja lastensuojelun terveydenhuollollinen osaaminen sekä tapauskohtaisesti räätälöidyt sisällöt (perhetyö ja erikoislääkärit). (Organisaation lastensuojelun prosessikirja 2012.)

Prosessikuvaukset pitävät sisällään asiakassuunnitelmat ja lastensuojelutarpeen arvioinnin, yleiset ohjeet prosessien aikaiseen dokumentointiin sekä tietoturvaan ja turvallisuuteen liittyvät asiat. Prosesseissa on kuvattu prosessin tarkoitus, eri vaiheet, prosessiin osallistujat ja prosessin omistaja. Prosesseja ohjaa lastensuojelulaki ja lastensuojelustrategia. (Organisaation lastensuojelun prosessikirja 2012.)

Organisaation lastensuojelun prosessikuvausten ja -kirjan idea luotiin vuonna 2011 ylemmän hallinnon toimesta. Prosessikuvauksia oli toteuttamassa eräs ulkopuolinen yritys, joka on perehtynyt strategiseen johtamiseen ja verkostojohtamiseen. Prosessikirjassa kuvataan prosessikuvaukset kolmesta sijaishuoltomuodosta.

Haastattelussa Rahko (2014) kertoi, että sijaishuoltomuotojen prosessikuvausten tekeminen on todennäköisesti tiivistänyt yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, koska sidosryhmät ovat olleet rakentamassa sijaishuoltomuotojen prosessikuvauksia. Palveluita tarjottaessa prosessimallit mahdollistavat sen, että ne ovat valttikortti kun tarjotaan palveluita kunnille. Lisäksi toimivaksi havaittu prosessi lisää organisaation kilpailukykyä ja takaa henkilöstön osaamista.

Prosessikuvausten tekemisen alkuvaiheessa kerrottiin aluksi ulkopuoliselle yritykselle lastensuojelutyön taustoista, mitä lastensuojelu on ja mitä elementtejä siihen kuuluu. Tämän jälkeen ryhmät kävivät työstämään näitä prosesseja. Työskentelyssä mietittiin kiireellisen, avohuollon sijoituksen ja huostaanoton kautta tehdyn sijoituksen prosessikuvaukset. (Rahko 2014.)

Työryhmissä pyrittiin käyttämään hyväksi mahdollisimman laajaa asiantuntemusta ja näkökulmia siihen miten nämä prosessit etenevät. Jokaisessa ryhmässä keskeisimpänä tehtävänä tuli nostaa esille totuuden hetkiä. "Totuuden hetket" kertovat ne tärkeät hetket, joissa työntekijät ja heidän toiminta korostuvat sijoitusprosessin aikana. (Rahko 2014.)

Valmiita prosessikuvauksia lähdettiin jalkauttamaan yksiköiden kehittämispäivään, joka oli yksiköiden kehittämispäivän päivän teema. Siinä mietittiin muun muassa totuuden hetkiä ja vastuualueita. Rahkon (2014) mukaan prosesseja voidaan edelleen jalostaa ja nostaa esille sellaisia asioita, jotka koetaan tärkeiksi, ja jotka eivät ehkä näy prosessikuvauksissa ja saada ne vielä enemmän arkeen toimiviksi. Tavoitteena on, että prosessikuvaukset ovat enemmän työkaluna yksiköihin ja työntekijöille.

3.2.1 Avohuollon sijoitus

Prosessi käynnistyy, kun lapsen sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä yksikön johtajaan tai vastaavaan ohjaajaan. Prosessin päävaiheet ovat: sijoitusjakson suunnittelu, sijoitusjakson aloittaminen, sijoitusjakson toteuttaminen ja sijoitusjakson päättäminen. Prosessi päättyy lapsen kotiutumiseen tai lapsi jatkaa toimijan muissa prosesseissa (huostaanotto, avoperhetyö, jälkihuolto, perhekuntoutus). Prosessissa kuvataan asiakkaan prosessi, tärkeimmät totuuden hetket, toimijan prosessin keskeisimmät vaiheet ja kytkennät muihin prosesseihin ja perushoidon ja yksilöllisen tuen sisältö. Prosessissa kuvataan yksittäisen (omaohjaajan, perhetyöntekijän, vastaavan ohjaajan ja terveydenhuollon tiiminvetäjän) työntekijän työvaiheet kronologisessa järjestyksessä. (Organisaation lastensuojelun prosessikirja 2012.)

3.2.2 Kiireellinen sijoitus

Prosessi käynnistyy, kun lapsen sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä yksikön johtajaan tai vastaavaan ohjaajaan. Prosessin vaiheet ovat: sijoituksesta sopiminen, vastaanotto ja kriisityön aloittaminen, verkostotyö, arviointi, työstäminen ja jatkosta sopiminen. Prosessi päättyy lapsen kotiutumiseen tai lapsi jatkaa lapsi jatkaa toimijan muissa prosesseissa (huostaanotto, avoperhetyö). Prosessissa kuvataan asiakkaan prosessi, tärkeimmät totuuden hetket, toimijan prosessin keskeisimmät vaiheet ja kytkennät muihin prosesseihin ja perushoidon ja yksilöllisen tuen sisältö. Prosessissa kuvataan yksittäisen (omaohjaajan, perhetyöntekijän, vastaavan oh-

jaajan ja terveydenhuollon tiiminvetäjän) työntekijän työvaiheet kronologisessa järjestyksessä. (Organisaation lastensuojelun prosessikirja 2012.)

3.2.3 Sijoitus huostaanotettuna

Prosessi käynnistyy, kun lapsen sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä yksikön johtajaan tai vastaavaan ohjaajaan. Prosessin vaiheet ovat: sijoitusjakson suunnittelu, sijoitusjakson aloittaminen, sijoitusjakson toteuttaminen ja irtisaattaminen. Prosessi päättyy lapsen kotiutumiseen omaan lapsuuden kotiinsa, sijaisperheeseen tai omaan asuntoon. Prosessissa kuvataan asiakkaan prosessi, tärkeimmät totuuden hetket, toimijan prosessin keskeisimmät vaiheet ja kytkennät muihin prosesseihin ja perushoidon ja yksilöllisen tuen sisältö. Prosessissa kuvataan yksittäisen (omaohjaajan, perhetyöntekijän, vastaavan ohjaajan ja terveydenhuollon tiiminvetäjän) työntekijän työvaiheet kronologisessa järjestyksessä. (Organisaation lastensuojelun prosessikirja 2012.)

4 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää organisaation perhetyön tilaa. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millainen on perhetyöntekijän työnkuva organisaatiossa?
2. Miten perhetyöntekijät arvioivat perhetyön prosessia organisaation sijaishuollossa?
3. Miten perhetyötä tulisi kehittää?

5 Arviointitutkimus opinnäytetyön lähestymistapana

Arviointi - eli evaluaatiotutkimus viittaa jonkin asian arvoon koskettaen ihmisiä yhdellä tai useammalla tavalla: palvelun järjestäjinä tai intervention laatijoina ja projektin vetäjinä tai innovaatioon tai projektiin osallistujina ja palvelun asiakkaina. (Robson 2001, 24.)

Arviointitutkimuksia on sekä sisäisiä että ulkoisia. Ulkoisessa arvioinnissa käytetään usein tutkijakoulutuksen saaneita henkilöä. Auditointi (nykytilan analyysi) on ulkoinen arviointi. Ulkoisissa arvioinneissa käytetään perinteisten tutkimusmenetelmien lisäksi arviointiraateja, parivertailuja, vertaisarvioiteja jne. Sisäinen arviointi on hankkeen sisältäpäin tapahtuvaa arviointia, jota voidaan sanoa myös itsearvioinniksi. Sisäinen arviointi on luontevin arviointimuoto yhteisölliselle kehittäväälle toiminnalle. (Anttila 2005, 48 - 49.) Tällöin arvioijalla on jo entuudestaan rooli organisaatiossa. (Robson 2001, 18.)

Tämä opinnäytetyö on sisäinen arviointi. Tutkimuksella pyrittiin selvittämään miten organisaation perhetyöntekijät arvioivat perhetyön prosessia. Opinnäytetyön tavoitteena on tuottaa sellaista tietoa, jotta jatkossa voidaan kehittää organisaation perhetyön tilaa.

Arvioinnin lähtökohtana on luoda sellainen arvioinnin ja seurannan systeemi, joka tuottaa tietoa tämän kehitystyön eteenpäin viemiseksi. Tavoitteena on toiminnasta kerätyn tiedon hyödyntäminen, mutta mahdollisuuksien mukaan tietojen ja kokemusten siirtäminen vastaaviin hankkeisiin. Arviointitutkimuksessa täytyy kuvata työn sisäistä logiikkaa ja työprosesseja. Siihen tarvitaan sellaista tietoa, joka pystyy paljastamaan ja tekemään näkyväksi toiminnan sisällön ja siihen liittyvät piirteet. (Anttila 2005, 83). Robson (2001, 50) toteaa, että päädyttäessä arviointitutkimukseen, täytyy tutkittavasta asiasta kerätä riittävästi taustatietoa. Tämä käy samalla kun hanketta mallinnetaan ja suunnitellaan ohjelmateoriaa.

Arviointitutkimuksen piirteinä on, että se etenee syklisesti ja kierroksia toistaen. Syklin aikana arvioidaan mikä toimii, miten se toimii, vastaako toimintaympäristö ja -olosuhteet asetettuihin vaatimuksiin, miten tutkimus etenee, tuleeko eettisiä ongelmia, toteutuuko tavoitteet ja miten prosessit sujuvat. (Anttila 2005, 82.)

Arviointitutkimus voi olla summatiivinen tai formatiivinen. Summatiivinen arviointi on kokoaiva ja se kohdistuu kokonaistuloksen tarkasteluun etukäteen asetettujen arvopäämäärien, tavoitteiden ja odotusten välillä. Tehdessään summatiivista arviointia, tutkijalla täytyy olla kokonaiskuva ja kyky suhteuttaa tulokset laajempaan kontekstiin. Arvioinnin täytyy olla uskottava ja luotettava. Formatiivinen arviointi on vaiheittaista ja se voi olla kertaluonteinen eikä saatuja tuloksia tarvitse välttämättä yleistää, mutta ne ovat siirrettävissä ja hyödynnettävissä muihin hankkeisiin. Tutkijalta vaaditaan sisällön ja kontekstin asiantuntemusta, käytännölläheisyyttä ja arvioinnin uskottavuutta. (Anttila 2005, 85.)

Tämä opinnäytetyö on formatiivinen arviointi. Tutkimuksen tarkoitus on, että perhetyöntekijät hyötyisivät tutkimuksesta ja kehittäisivät jatkossa omaa työtään. Opinnäytetyön tekijän käytännön kokemus ja lisäopinnot ovat antaneet asiaan riittävää tietoa ja ymmärrystä perhetyön sisällöstä.

Prosessin arviointia voidaan tarkastella muun muassa kysymällä, kuinka työntekijät arvioivat prosesseja, miten ne toimivat todellisuudessa, mitä prosessit ovat ja voiko prosesseja muuttaa ja jos niitä muuttaa, kuinka ne muuttuvat. (Robson 2001, 99) Tässä tutkimuksessa arvioidaan prosesseja, miten prosessit toimivat, mitä prosessit ovat ja voisiko niitä muuttaa. Saadessa vastaukset näihin kysymyksiin, voivat ne olla apuna kehitettäessä prosesseja. Lisäksi se voi auttaa ymmärtämään vaikuttavuutta ja antaa osviittaa toiminnan kehittämiseksi. Tutkimuksessa saa myös kuvan siitä missä tilanteessa prosessit toimivat ja miksi ne toimivat. (Rob-

son 2001, 99.)

6 Opinnäytetyön kuvaus

Opinnäytetyö on osa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon koulutusta. Tällä opinnäytetyöllä pyrittiin kartoittamaan organisaation lastensuojelun perhetyön tilaa.

Organisaatiossa ei ole ollut yhteneväistä linjaa ja työtapoja perhetyölle. Perhetyöntekijät tulevat eri taustoista, koulutuksesta ja ovat tehneet eri pituisia työuria. Ensin ajatuksena oli tehdä organisaatiolle toimintatutkimus liittyen perhetyöhön. Opinnäytetyön edistyessä toimintatutkimus muuttui ajanpuutteen vuoksi arviointitutkimukseksi.

Arviointitutkimuksessa olisi hyvä arvioida kuinka perhetyön prosessit toteutuvat perhetyöntekijöiden työssä, toisaalta heräsi myös kysymys miten perhetyöntekijät tekevät työtään. Opinnäytetyössä haluttiin selvittää myös, kuinka elämäkokemus ja työkokemus vaikuttavat taapaan toimia työssä. Miten työntekijän rooli jakautuu perhetyöntekijän ja ohjaajan kesken.

Syksyn 2013 aikana rakennettiin kysely (liite 2) perhetyötä tekeville. Kyselyssä oli tärkeää tiedustella muun muassa työntekijöiden taustatietoja, koulutustietoja, kuinka he tekevät työtään, kuinka nykyiset organisaation perhetyön mallit toteutuvat käytännössä. Koeversioita kyselylomakkeesta syntyi monia ja lopulta kysely muotoutui lopulliseen muotoonsa. Sähköiseen muotoon kyselylomake valmistui joulukuussa 2013.

Opinnäytetyön teoriaosuutta tehtiin samaan aikaan kyselylomakkeen tekemisen kanssa. Lisäksi etukäteistiedote haastatteluista valmistui yksikön johtajille ja vastaaville ohjaajille, jotka jakoivat etukäteistiedotteen niille henkilöille, jotka tekevät perhetyötä.

Tammikuussa 2014 lähti kysely niille henkilöille joita heidän esimiehensä olivat ilmoittaneet kyselyyn. Kahdessa eri erässä lähetettiin yhteensä 37 kyselylomakkeen osoitetta perhetyötä tekeville työntekijöille. Vastausaikaa kyselyyn oli reilun kuukauden verran. Toisen muistutuksen jälkeen sähköinen lomakkeen suljettiin.

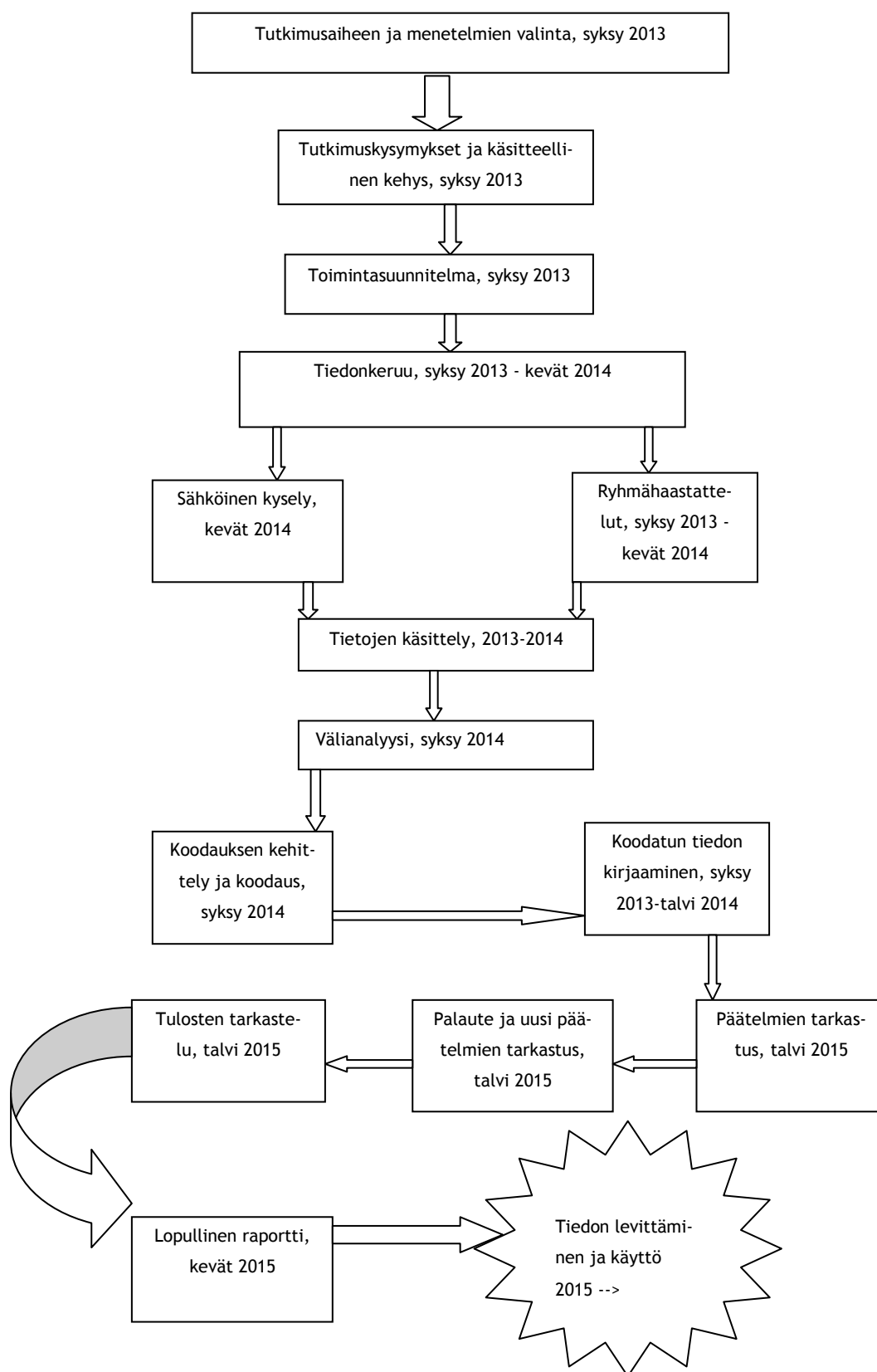
Ryhmähaastattelut tehtiin syksyn 2013 ja kevään 2014 aikana. Ryhmähaastattelujen välissä luettiin jo sähköisen kyselylomakkeen vastauksia. Osasta vastauksia tehtiin keskiarvoja (joissa oli kysytty ikää, työkokemusta vuosina ja niin edelleen). Avoimet kysymykset teemoiteltiin kysymyksien mukaan.

Opinnäytetyön prosessi on mahdollistanut sen, että organisaation lastensuojeluyksiköt ja perhetyötä tekevät henkilöt ovat tulleet tutummiksi. Samalla on ollut mahdollisuus osallistua

aluepäiviin ja kuulla perhetyöntekijöiden kokemuksia perhetyön prosesseista.

Talven 2014 aikana heräsi ajatus, että voisiko olemassa olevia sijaishuollon prosessimalleja verrata perhetyön prosessimalleihin. Tämä lisäsi työtä, mutta perehtyminen sijaishuoltomuu-
tojen (kolme kappaletta) prosesseihin oli kannattavaa ja opettavaista. Tämä mahdollisti sen, että sijaishuoltomuu-
tojen prosesseja voi verrata perhetyön prosesseihin ja tutkia onko niissä yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia ja voisiko niitä kenties yhdistää ja jatkojalostaa.

Seuraavalla sivulla esitetään opinnäytetyön kuvaus (kuvio 1).

Kuvio 1: Opinnäytetyön kuvaus

(mukaellen Miles, Huberman & Sadana 2014, 340.)

7 Opinnäytetyön tiedonhankintamenetelmät

Tutkijan täytyy pohtia koko tutkimusprosessin ajan tutkimusaiheen valintaa, tutkimusmenetelmiä (tiedonkeruu, analyysi) ja tutkimuksen tavoitteita. Kuinka tutkimustulokset vaikuttavat yhteiskuntaan ja onko tutkimustulokset hyödynnettävissä. Tutkimusmenetelmien tulee vastata tutkimusongelmiin. Tutkimuksessa on pyrittävä totuuteen. Tutkimuksessa kaikki esiin tulleet asiat on esitettävä tutkimusraportissa. (Kananen 2008, 133 - 134.)

Tutkimuksen aihe on tuttu. On kuitenkin tärkeää perehtyä ja rajata aihealuetta. Kyselyn tekijällä ei ole mitään riippuvuussuhdetta tutkittaviin (Eskola & Suoranta 2001, 55) ja tutkittavat ovat saaneet osallistua vapaaehtoisena tutkimukseen (sähköinen kysely ja teemahaastattelu). Tutkimuksessa on pyritty siihen, että se on tehty tieteelliselle tutkimukselle asetettujen kriteerien mukaan. (Heikkilä 2004, 185.)

Kummassakin tiedonhankintamenetelmässä kohteena oli organisaation lastensuojelun perhetyötä tekevät ihmiset. Osa työntekijöistä on osallistunut kumpaakin tiedonhankintaan (sähköinen kysely ja ryhmähaastattelu aluetiimeissä). Tämä tuli ilmi haastattelutilanteessa työntekijöiden kertoessa asiasta.

7.1 Sähköinen kysely tiedonhankintamenetelmänä

Kyselytutkimus voidaan suorittaa nopeasti ja se on taloudellisesti edullinen (Harisalo, Keski-Petäjä & Talkkari 2003, 27). Sähköiseen kyselyyn tehtiin saatesanat, vaikkakin kirjallisuudessa sanotaan, että saatesanojen informatiivinen osuus on vähäinen. (Vilka 2007, 81). Valintaa saatesanoista puolsi se, että tutkimus tehtiin organisaation sisällä ja aihe oli ajankohtainen (perhetyöntekijöiden huoli perhetyömme tilasta).

Ensimmäinen tiedonhankintamenetelmä oli sähköinen kysely, jonka laadittiin syksyllä 2013 ja laitettiin verkkoon tammikuussa 2014. Tutkimuslupa saatiin toimintatutkimukseen organisaatiolta syksyllä 2013. Tutkimuksen muututtua arviointitutkimukseksi, päivitettiin tutkimuslupahakemus syksyllä 2014. Kysely lähti 37 työntekijälle, jotka tekevät organisaatiossa lastensuojelun perhetyötä. Vastauksia tuli 27. Vastausprosentti oli 75. Vastausaikaa työntekijöillä oli ensin kaksi viikkoa, jonka jälkeen vastausaikaa jatkettiin vielä kahdella viikolla. Tämän jälkeen sähköisen kysely suljettiin verkossa.

Avoimeen kysymykseen vastaaja tuottaa itse oman vastauksensa. (Harisalo, Keski-Petäjä & Talkkari 2003, 27) Mielipideväittämissä käytettiin Likertin asteikkoa. Tällöin vastaajan tulee valita asteikolta parhaiten omaa käsitystään vastaava vaihtoehto. Asteikko oli 5-portainen, jossa toisena ääripäänä on täysin samaa mieltä ja toisena ääripäänä täysin eri mieltä. Vastaa-

ja valitsi asteikolta parhaiten omaa käsitystään vastaavan vaihtoehdon. (Heikkilä 2004, 53.) Asenne asteikolla mitataan vastaajan asennetta tai mielipidettä (Vilkkä 2007, 45). Kyselylomakkeessa suurin osa kysymyksistä tiedusteli vastaajan mielipidettä asiasta. Osa kysymyksistä oli monivalintakysymyksiä, jossa vastausvaihtoehdot ovat operationalisoitu teoriasta ja kysymysmuoto on strukturoitu ja vakioitu. (Vilkkä 2007, 67 - 68). Strukturoituun kysymykseen vastaajat valitsevat kantansa samoista vaihtoehdoista.

Kysymykset laadittiin niin, että siinä saatiin vastaajan taustatietoja (muun muassa ikä, työkokemus, koulutus), toiveita oman työn kehittämiseen tulevaisuudessa, oman työn sisältömenetelmistä ja oman työn nykytilanteesta. Vilkkä (2007, 70) kehottaa, että tutkijalla on oltava mielessä tutkimusaihe, tutkimusongelma ja tutkimuskysymykset, teoria, tutkimuksen kohderyhmä, tutkittava kohde ja aineiston keräämisen tapa ja paikka. Tässä kohtaa näistä pätevät parhaiten neljä viimeistä. Lomake pyrittiin laatimaan siten, että kysymyksillä olisi juonellista tarinaa ja asiakokonaisuus kerrallaan. Kysymysten muotoilu ja vastausvaihtoehtojen päättäminen oli ehkä prosessin helpoin osuus. (Vilkkä 2007, 70 - 71.) Kyselylomaketta laadittiin pitkälti oman työn kautta ja mitä ajatuksia perhetyö oli herättänyt. Perhetyön prosessivaukset olivat jonkin verran tuttuja ja kohderyhmä oli valtakunnallisen toimijan perhetyötä tekevät työntekijät. (Vilkkä 2007, 70.)

Lomake testattiin kolmella työtoverilla. Kirjallisuudessa (Heikkilä, 2004, 61) suosittelee 5-10 henkilön testiryhmää. Myöhemmin pohdittiin, olisiko testausryhmälle pitänyt antaa selkeät ohjeet mitä asioita heidän olisi pitänyt tarkastella kyselylomakkeesta (mm. onko kyselyssä olennaiset kysymykset, ohjeiden selkeys ja toimivuus ja niin edelleen). (Vilkkä 2007, 78). Palaute testiryhmältä oli hyvin niukka. Heidän mielestä kyselylomake oli sopivan lyhyt, kysymykset olivat selkeitä ja avoimia kysymyksiä ei ollut liikaa. Asteikko (Likert) oli heidän mielestä hyvä. Testiryhmän jäsenet eivät ole tehneet perhetyötä, joten osa kysymyksistä jotka liittyivät perhetyöhön, eivät avautuneet heille. Ajankohdallisesti silloin ei ollut mahdollisuutta testata kyselylomaketta perhetyöntekijöillä, koska yksikössä muut työntekijät eivät tee perhetyötä.

7.2 Ryhmähaastattelu tiedonhankintamenetelmänä

Haastattelua käytetään tutkimusaineiston saamiseksi. Aineistoa on tarkoitus analysoida ja tulkita tieteellisen tutkimustehtävän selvittämiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34, 42.) Haastattelun avulla voidaan parhaimmillaan saada perusteellista ja monipuolista tietoa, ja haastattelussa haastateltavan puhe voidaan sijoittaa laajempaan kontekstiin (opinnäytetyöhön ja perhetyön kehittämiseen).

Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, jossa kysymykset ovat kaikille samat mutta vastauksia ei ole sidottu vastausvaihtoehtoihin, vaan haastateltavat voivat vastata omin sanoin. Ryhmähaastattelussa oli teemat, joten siinä on myös teemahaastattelun muotoja, joilla voidaan tutkia tutkittavien kokemuksia, ajatuksia, uskomuksia ja tunteita voidaan tutkia tällä menetelmällä. Haastattelu eteni keskeisten teemojen varassa ja nämä alueet olivat joka haastattelussa samat. Tällöin tutkittavien ääni tuli kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47 - 48.)

Ryhmähaastattelu tehtiin teemahaastattelurungon (liite 4) avulla. Haastattelut toteutettiin kolmessa eri aluetapaamisessa itä-, länsi- ja etelä Suomessa. Haastattelut tapahtuivat syyskuun 2013 ja toukokuun 2014 välisenä aikana. Ensimmäisessä haastattelussa oli mukana kuusi työntekijää. Haastattelussa käytiin läpi kolme asiakasesimerkkiä. Litteroitua tekstiä tuli viisi sivua. Toisessa haastattelussa oli 10 työntekijää, jossa käytiin kolme asiakasesimerkkiä läpi. Litteroitua tekstiä tuli kuusi sivua. Kolmannessa haastattelussa oli 14 työntekijää ja siinä käytiin kaksi asiakasesimerkkiä läpi. Litteroitua tekstiä tuli seitsemän sivua. Haastatteluihin kului aikaa yhteensä noin 10 tuntia.

Ennen haastatteluja haastatteluun tulijoita ohjeistettiin mistä he löytävät perhetyön prosessimallit. Nämä prosessimallit ovat kaikilla organisaation lastensuojelua tekevillä luettavissa organisaation omassa tiedostossa. Haastateltaville annettiin etukäteistä tehtävää, jossa he saivat tarkastella perhetyön prosessimalleja asiakastapausten kautta ja miettiä ovatko prosessien eri mallit toimineet juuri siinä asiakastapauksessa. Vapaaehtoiset asiakasesimerkin tuovat haastateltavat ilmoittivat haastattelijalle etukäteen, minkä prosessikuvauksen he haluavat tuoda ryhmähaastattelussa esille. Tämän pohjalta haastattelija osasi rakentaa paremmin päivän kulkua ja arvioida kuinka monta asiakasesimerkkiä ehditään käymään haastattelutilanteessa läpi. Kyseiset työntekijät kertoivat miten he ovat kokeneet perhetyön prosessit ja onko niistä ollut hyötyä.

Ryhmäkeskustelujen olennainen piirre on se, ettei puhetta osoiteta vain tutkijalle, vaan myös muille osallistujille. Osallistujat voivat kysellä toisiltaan tarkentavia kysymyksiä, johdattaa keskustelua, vastustaa toistensa näkemyksiä, korostaa joitakin näkökulmia ja tulkintatapoja ja samanaikaisesti vaieta toisista. Keskusteluissa voi esiintyä kriittistä näkemystä eri instituutioita tai tutkimusta kohtaan. Ryhmässä toimiessaan haastateltavat tuottavat yhteisesti käsityksen itsestään ryhmänä: ketä tämä ryhmä edustaa suhteessa toisiin. Ryhmäkeskustelujen monimuotoiset vuorovaikutuksen muodot voivat vaikuttaa siihen, että tutkijan haastattelua varten suunnittelemaat teemat eivät välttämättä toistu sellaisenaan ryhmäkeskusteluissa vaan saattavat muuntua ja jäädä tutkijan mielestä vaillinaiseksi. (Pietilä 2010, 217, 219.)

Ryhmähaastattelussa haluttiin selvittää työntekijöiden kantaa perhetyömme tilanteeseen. Tarkoituksena oli saada laajempaa tietoa perhetyön prosessimallien toimivuudesta. Osanottajat kommentoivat, tekivät havaintoja ja antoivat monipuolista tietoa tutkivasta aiheesta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 61.)

Haastattelun ensimmäisellä kerralla käytettiin puhelimen "voice recorder"-ohjelmaa ja kahdella seuraavalla kerralla käytettiin hankittua nauhuria. Tähän valintaan päädyttiin siksi, koska ensimmäisellä kerralla "voice-recorder"-ohjelma oli lopettanut nauhoittamisen ensimmäisen viiden minuutin jälkeen. Onneksi asia huomattiin ajoissa. Ensimmäisellä haastattelukerralla käytössä ei ollut ryhmähaastattelua tukevaa haastattelulomaketta. Toinen ja kolmas haastattelu onnistuivat näiltä osin paremmin.

Haastattelun teemat perustuivat ensimmäisellä kerralla pelkkiin yksittäisiin kysymyksiin, jotka kumpusivat perhetyön prosessikuvausta luettaessa ja miten haastatteliija on kokenut prosessikuvausten käytön käytännössä. Tapaamiseen osallistujat olivat tuoneet mukanaan asiakasesimerkit, joiden kautta prosesseja tarkasteltiin. Työntekijät olivat kokeneita perhetyöntekijöitä. Juuri siksi tapaamisella nousi enemmänkin kysymyksiä perhetyömme tilasta. Tapaamisella pohdittiin muun muassa sitä, kuka ottaa vastuun organisaatiomme perhetyön tilasta, mikä on organisaation lastensuojelun perhetyön rooli tulevaisuudessa, epävarmuuden lisääntyminen tunteena kun ei ole suunnitelmia, kehen otetaan yhteyttä jos tulee ongelmatilanteita. Lisäksi todettiin, että perhetyö vaatii soveltamista, koulutusta ja kollegiaalista tukea.

Toisessa ja kolmannessa haastattelussa käytiin samalla tavoin eri asiakasesimerkkien kautta läpi perhetyön prosesseja. Juuri valmistuneen haastattelunrunгон (jonka oli tehty kevään 2014 aikana) pohjalta esitettiin täydentäviä kysymyksiä ja muut työntekijät olivat myös aktiivisessa roolissa.

7.3 Aineiston analysointi

Aineisto analysoitiin useammassa erässä. Ensin analysoitiin kyselyaineisto ja tämän jälkeen haastatteluaineisto. Aineistoa verrattiin tietyiltä osin toisiinsa ja tehtiin yhteenvetoa.

7.3.1 Kyselyaineiston analysointi

Kyselyaineisto analysoitiin kuvailevin tilastollisin menetelmin. Analyysissa käytettiin keskiarvoa, jolla kuvataan havaintoarvojen keskimääräistä suuruutta, vaihteluväliä millä kuvataan pienimmän ja suurimman havaintoarvon väliä (Vilkkä 2007, 122, 124) ja prosentteja. Kyselyn vastausten esittämisessä on käytetty taulukoita ja kuvioita. Taulukot antavat lukijalle yksi-

tyiskohtaista tietoa. Kuvioihin päädyttiin siksi, koska ne esittävät tiedon nopeasti ja antavat yleiskuvan jakaumasta. (Vilka 2007, 135) Kyselyssä olleita avoimia kysymyksiä ryhmiteltiin vastaajan peruskoulutuksen mukaan ja vastaukset taulukoitiin tällä tavoin.

7.3.2 Haastatteluaineiston analysointi

Aineisto täytyy lukea ennen kuin sen voi analysoida. Analyysiin saa ymmärrystä kun sitä luetaan. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 143) Haastatteluiden litteroitua tekstiä tuli yhteensä 17 sivua, rivivälillä 1. Kirjaisin Trebuchet MS, fontti 10. Haastattelut litteroitiin niin, että kuunnellusta haastattelusta kirjoitettiin ylös teemaan liittyvät asiat ja jätettiin kirjoittamatta asiat, jotka eivät liittyneet aiheeseen. Lisäksi kuunnellusta tekstistä jätettiin pois täytesanoja (niinku, tota ja niin edelleen). Tähän päädyttiin siksi, koska ryhmät olivat aktiivisia kommentoimaan asioita teeman ulkopuolelta. Haastattelut analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä. Haastattelussa käydyt keskustelut luokiteltiin olemassa olevien perhetyön prosessikuvausten mukaan. Haastattelun aineiston analysoinnissa keskityttiin siihen aineistoon, mikä liittyi asiakasesimerkkeihin.

Etukäteen suunnitelluissa kysymyksissä pysyttiin (strukturoidut kysymykset), mutta joitakin täydentäviä kysymyksiä sallittiin.

Haastattelun analyysia ohjaa teoriaohjaava sisällönanalyysi, jolloin abstrahoinnissa empiirinen aineisto liitetään teoreettisiin käsitteisiin. Nämä teoreettiset käsitteet tuodaan valmiina, ilmiöstä joka tiedetään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 117) Litteroinnin jälkeen kirjoitettua tekstiä luettiin useampaan kertaan, jonka jälkeen vastauksia ryhmiteltiin kysymysten (1) Miten sovelletaan perhetyön prosesseja?, (2) Miten ratkaistaan perhetyön prosesseja? ja (3) Miten kehitetään perhetyön prosesseja? luokkiin. Aluksi käytettiin alkuperäistä ilmausta, jonka jälkeen ilmaukset pelkistettiin ja sen jälkeen ilmaukset luokiteltiin ala- ja yläluokkiin, jonka jälkeen saatiin yhdistävä tekijä kirjallisuudesta. (liite 5).

8 Kyselyjen tulokset

Seuraavaksi esitetään tutkimustulokset. Ensin kuvataan sähköisen kyselyn tulokset ja sitten ryhmähaastattelun tulokset. Osa vastauksista kuvataan kuvioilla ja taulukoiden.

8.1 Sähköisen kyselyn tulokset

Taustatiedot

Vastaajien keski-ikä oli 40 vuotta. Iän vaihteluväli vastaajissa oli 24-57 vuotta. Työelämässä vastaajat olivat olleet keskimäärin 13,5 vuotta. Työkokemusta vastaajilla oli 2,5 vuodesta 34 vuoteen. Perhetyötä vastaajat olivat tehneet organisaatiossa 0-6 vuotta. Aikaisempaa kokemusta perhetyöstä oli 17:lla (63 %) vastaajista ja 10 (37 %) vastaajalla ei ollut aikaisempaa kokemusta perhetyöstä. Vastaajat tekevät perhetyötä viikossa keskimäärin 18,5 tuntia. Vaihteluväli oli yhdestä tunnista kokopäiväiseen perhetyöskentelyyn. Osa työntekijöistä tekee myös ohjaajan työtä.

Taustatiedoissa kysyttiin vastaajan peruskoulutusta sekä mitä täydennys- ynnä muuta koulutusta hän on käynyt. Tulokset on esitelty taulukossa 1.

Perhetyöntekijän koulutus ja koulutustoiveet

Perustutkin- to	Sairaanhoitaja 6 (22 %)	Sosionomi 9 (33 %)	Yhteisöpeda- gogi 2 (8 %)	Muu koulutus 10 (37) , koulu-, opisto - tai korkeakoulutut- kinto
Täydennys koulutus	Perhetera- peutti koulutus 3 kpl			Perheterapeuttikoulu- tus, pariterapia
Muu koulu- tus		Myötätunto uupumus		Erlaisia, ei eritelty mitä
Perhetyö- hön liittyvä koulutus	Perhetyön val- takunnallinen päivä	Voimavara- ja perhekeskeinen työ lastensuo- jelussa, Silta ohjaaja koulu- tus, VaVu- koulutus	Perhetyön pe- rusopinnot, narsistisen vanhemman kohtaaminen	Novia perhetyöntekijä 2 kpl, Familje arbete utbilding Novia, kiin- tymysperustainen van- hemmuus erityislusten kanssa

Taulukko 1: Perhetyöntekijöiden koulutus ja koulutustoiveet

Sairaanhoitajan tutkinnon oli käynyt kuusi vastaajaa, sosionomin tutkinnon oli suorittanut yhdeksän vastaajaa, yhteisöpedagogin tutkinnon kaksi vastaajaa ja muun tutkinnon 10 vastaajaa. Kyselylomakkeessa ei tarkennettu, mikä oli muu koulutus. Tätä asiaa tiedusteltiin myöhemmin yksikön johtajilta anonyymisti mitä koulutuksia heidän perhetyöntekijät olivat käyneet edellä mainittujen lisäksi ja vastaukseksi tuli koulu-, opisto- tai korkeakoulututkinnot.

Vastaajista 14 (52 %) oli käynyt perustutkinnon jälkeen erilaisia koulutuksia. Kaksi vastaajista oli käynyt kaksi erilaista lisäkoulutusta. Yksi vastaajista ei eritelletty mitään koulutuksia on käynyt. Vastaajista 13 (48 %) ei ollut käynyt mitään perhetyöhön liittyviä koulutuksia.

Vastaajista neljä (15 %) oli käynyt perustutkinnon jälkeen perheterapiakoulutuksen (psykoterapeutti) ja yksi heistä vielä syventänyt osaamistaan pariterapia -koulutuksella. Perhetyöhön liittyvistä koulutuksista oli mainittu voimavara- ja perhekeskeinen työ lastensuojelussa, Silta ohjaaja koulutus, varhaisen vuorovaikutuksen- koulutus, perhetyön perusopinnot, narsistisen vanhemman kohtaaminen, Novia -perhetyöntekijä, Familje arbete utbilding Novia, kiintymysperustainen vanhemmuus erityislasten kanssa sekä organisaation järjestämä perhetyön valtakunnallinen päivä.

Vastaajista 24 (89 %) koki, että toimijan olisi hyvä järjestää täydennys- ja täsmäkoulutusta perhetyöntekijöille. Kolme vastaajista oli täysin eri mieltä tai ei osannut sanoa mielipidettään asiasta. Koulutustoiveita esitti 16 (70 %) vastaajaa.

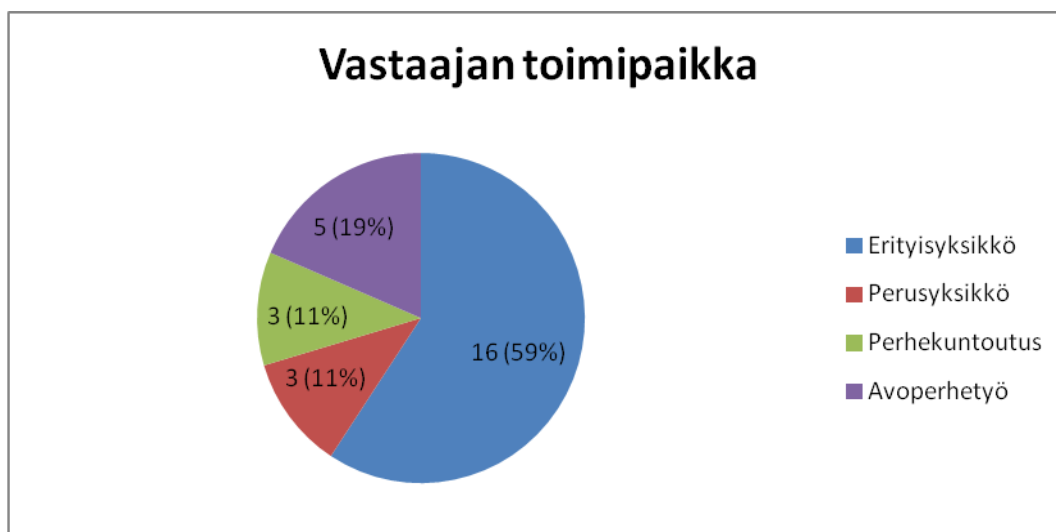
Sairaanhoitajista neljä (67 %) vastasi koulutustoiveita koskevaan kysymykseen. He toivovat menetelmäkoulutusta ja ohjausta toiminnallisista ja terapeuttisista menetelmistä sekä kotiin tehtävästä perhetyöstä. Lisäksi nimettiin Baro- koulutus, Vanhemmuuden arviointi -, lapset puheeksi - ja motivoiva haastattelu - koulutukset ja vakauttava hoito perheterapiassa.

Sosionomeista kahdeksan (89 %) vastasi koulutustoiveita koskevaan kysymykseen. He toivoivat menetelmäkoulutuksista perhetyön koulutusta yleensä. Useammassa vastauksessa toivottiin Vanhemmuuden arviointi- koulutusta ja Reflektointi ja dialogisuus perhetyössä - koulutusta. Muista koulutuksista mainittiin itse huoltomenetelmien koulutus, psykiatrisen puolen koulutus, Lapsen kuuleminen - koulutus ja kriisityö. Lisäksi yhdessä vastauksessa toivottiin koulutusta omaohjaajille perhetyöstä. Toivottiin myös koulutusta haastavien ja vetäytyvien vanhempien kohtaamiseen perhetyössä.

Yhteisöpedagogeista kaksi (100 %) vastasi koulutustoiveita koskevaan kysymykseen. He halusivat Baro - haastattelumenetelmän käyttökoulutusta ja päihdevanhemman kohtaamisen täydennyskoulutusta, sosiaalipsykologiaa hyödyntävää ja terapeuttista otetta vahvistavaa koulutusta ja hyväksikäytetyn lapsen vanhempien tukemiseen liittyvää koulutusta.

Muun koulutuksen käyneistä viisi (50 %) vastasi koulutustoiveita koskevaan kysymykseen. He toivoivat koulutusta päihde- ja mielenterveysperheiden kohtaamiseen, Pidä Kiinni - hankkeen koulutusta, Vanhemmuuden arviointi - koulutus mainittiin kahdessa vastauksessa sekä terapeuttisia koulutuksia. Lisäksi haluttiin koulutusta lapsen ja vanhempien kanssa tehtävään työskentelyyn, keinoja ottaa vanhempi mukaan osana lapsen prosessia. Avohuollon perhetyöntekijöille toivottiin "Terapeuttinen työskentely asiakkaan kotona" - koulutusta.

Perhetyöntekijän työnkuva

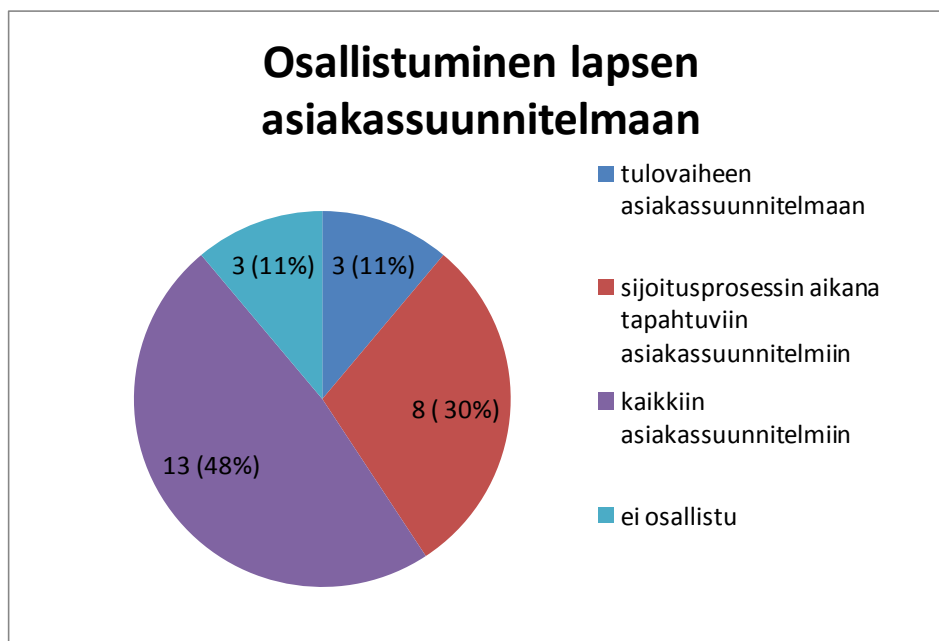

Kuvio 2: Vastaajan toimipaikka

Vastaajista 16 (59 %) työskentelee erityisyksikössä (kuviota 2). Perusyksikössä ja perhekuntoutuksessa työskentelee kussakin kolme (11 %) vastaajista ja avoperhetyössä viisi (19 %) vastaajista.

Kyselyssä kysyttiin, tekevätkö vastaajat kotikäyntejä pääsääntöisesti yksin, yhdessä ohjaajan kanssa tai yksikön ulkopuolta tulevan henkilön kanssa. Vastaajista 18 (67 %) tekee kotikäyntejä yksin ja yksikön ohjaajan kanssa kotikäyntejä tekee 9 (33 %) vastaajaa. Kukaan vastaajista ei tee kotikäyntejä yksikön ulkopuolelta tulevan henkilön kanssa.

Kotikäynnin tai perhetapaamisen suunnittelun etukäteen tekee 26 (96 %) työntekijää. Yksi työntekijä ei suunnittele etukäteen kotikäyntiä tai perhetapaamista. Suunnitellusta tapaamisesta joutuu poikkeamaan 18 (69 %) työntekijää. Työntekijöistä 8 (31 %) ei joudu poikkeamaan suunnitellusta.

Kuvio 3: Osallistuminen asiakassuunnitelmiin

Lähes puolet (48 %) perhetyöntekijöistä osallistuu lapsen kaikkiin asiakassuunnitelmiin (kuvio 3). Tulovaiheen asiakassuunnitelmaan osallistuu kolme henkilöä ja sijoitusprosessin aikana käytäviin asiakassuunnitelmiin osallistuu kahdeksan henkilöä. Kolme henkilöä ei osallistu asiakassuunnitelmiin.

Työntekijän käyttämät työmuodot

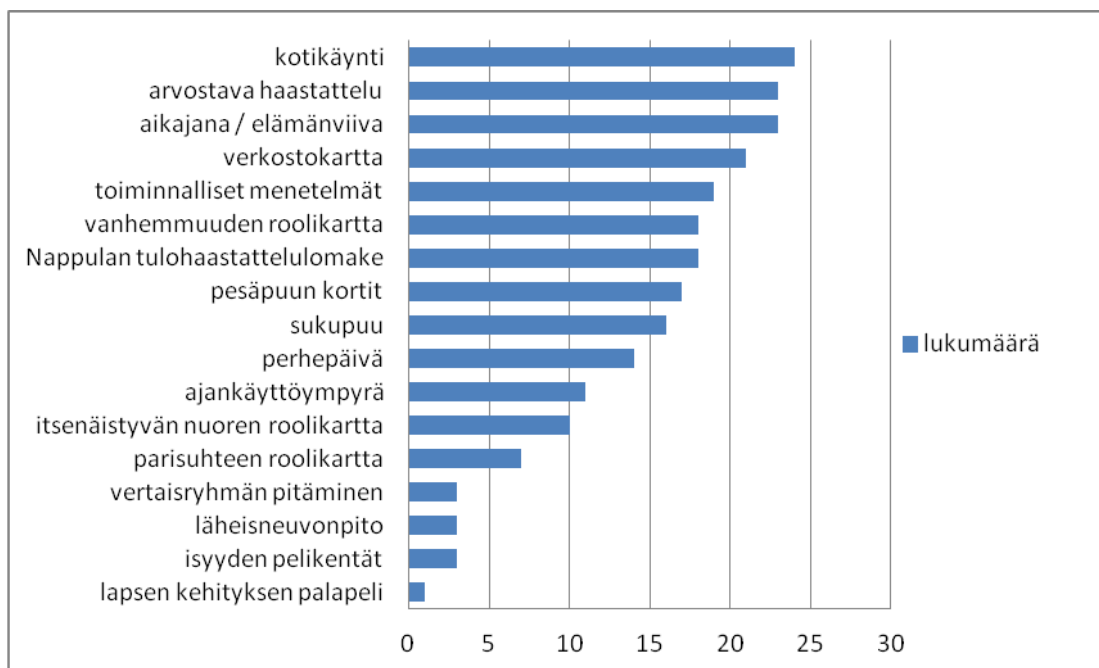
Työntekijät saivat valita annetuista työmuodoista kaikki ne työmuodot, joita he käyttävät työssään. Tulokset on esitetty taulukossa 2. Eniten työntekijät kokevat tukevansa lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja ohjeistaa ja neuvoa vanhempaa vanhemmuudessa (vanhemmuuden tukeminen). Tärkeänä työmuotona on myös asiakassuunnitelmiin osallistuminen ja kotikäyntien toteuttaminen. Työntekijät arvioivat perheen kokonaistilannetta, haastavat ja houkuttelevat vanhempia vanhemmuuteen. Lisäksi työntekijät ovat usein viikoittain puhelin yhteydessä lapsen vanhempiin.

Työssä tehdään myös vanhemmuuden arviointia ja ohjataan perhettä muun avun piiriin. Osaamista tarvitaan myös taloudellisten ongelmien ohjaamisessa. Tällä hetkellä ei ole tietoa kuinka monessa yksikössä tehdään muun muassa vanhemmuuden arviointia ja kuinka moni sosiaaliryöntekijä odottaa tai toivoo vastaavaa työmuotoa yksiköiltä. Toisaalta myös omaohjaajien tuki yhteydenpidossa vanhempiin nousee tärkeäksi. Perheenjäsenet saavat myös yksittäistä tukea perhetyöntekijöiltä. Perhepäiviä työntekijät pitävät jonkin verran. Lisäksi työntekijät auttavat parisuhdeongelmissa, vanhemmuuden kontrollissa ja säätelyssä, käytännön tuessa kotona, vanhemman kuntoutuksessa ja perheen "luomuverkoston" tapaamisissa. Työ-

muodoista vähiten pidetään vanhempien vertaisryhmiä.

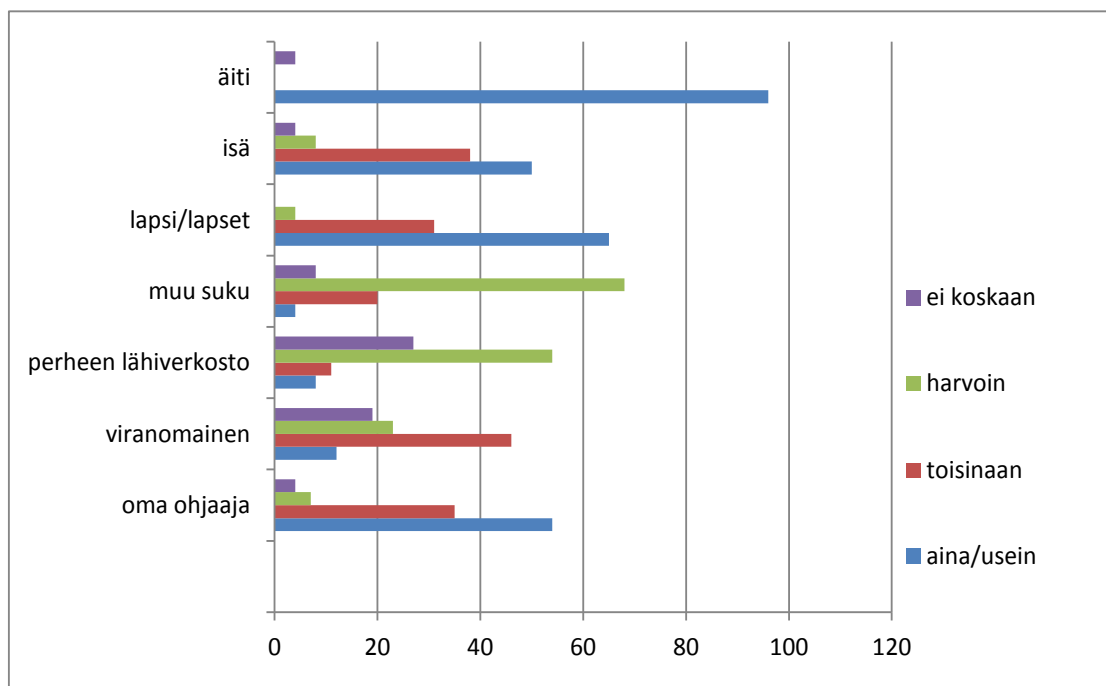
Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen tukeminen	100 %
Neuvonta ja ohjaus lapsen kasvatuksessa	96 %
Käytännön ohjeistusta lapsen kasvatuksessa	93 %
Asiakassuunnitelmiin osallistuminen	89 %
Kotikäynnit	89 %
Perheen kokonaistilanteen arviointi	85 %
Vanhemmuuteen haastaminen ja houkuttelu	82 %
Viikoittaiset puhelut vanhemmille	82 %
Vanhemmuuden arviointi	78 %
Muun avun piiriin ohjaaminen	78 %
Taloudellisissa ongelmissa ohjaaminen	74 %
Hoidollinen/terapeuttinen tuki vanhemmille	70 %
Omaohjaajien tukeminen yhteydenpidossa	70 %
Perheenjäsenten yksilöllinen tuki	67 %
Perhepäivien pitäminen	59 %
Parisuhdeongelmissa ohjaaminen	59 %
Vanhemmuuden kontrollointi ja säätely	48 %
Käytännön tuki kotona	44 %
Vanhemman kuntoutus	41 %
Perheen "luomuverkoston" tapaaminen	29 %
Vertaisryhmien pito vanhemmille	4 %

Taulukko 2: Työntekijöiden käyttämät työmuodot

Kuvio 4: Työmenetelmien käyttö

Suosituimpia työntekijöiden käyttämiä työvälineitä ja menetelmiä ovat kotikäynti, arvostava haastattelu, aikajana tai elämänviiva, verkostokartta, toiminnalliset menetelmät, vanhemmuuden roolikartta, Nappulan (asiakastietojärjestelmä) tulohaastattelulomake, Pesäpuun kortit, sukupuoli ja perhepäivä. Näitä menetelmiä oli käyttäneet yli puolet vastaajista. Vähemmän käytetyimpiä työvälineitä ovat ajankäyttöympyrä, itsenäistyvän nuoren- ja parisuhteen roolikartta, vertaisryhmien pito, läheisneuvonpito, isyyden pelikentät ja lapsen kehityksen palapeli (kuvio 4).

Kuvio 5: Tapaamisella olevat henkilöt

Perhetyöntekijän tapaamisella (kuvio 5) on aina tai usein (96 %) äiti mukana. Vastaajista 4% vastasi ettei äiti ole koskaan mukana. Toiseksi eniten tapaamisilla on mukana lapsi ja/tai lapsen sisarukset. Perhetyöntekijän työparina on yli puolessa tapaamisista lapsen omaohjaaja. Tarkoittaako tämä myös muita tapaamisia kuin kotikäyntejä, koska sähköisen kyselyn kysymyksessä numero 23 vastaajat kertoivat että 9 (33 %) tekee kotikäyntejä yhdessä omaohjaajan kanssa.

Lapsen isä on tapaamisilla mukana aina tai usein puolessa tapaamisista. Perheen lähiverkosta, muuta sukua tai viranomaisia työntekijät tapaavat harvemmin perhetapaamisilla.

Perhetyön työnkuvan ja prosessien arviointi

Väittäjä	Täysin samaa mieltä	Lähes samaa mieltä	Lähes eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Minulle on määritelty tehtäväkuva	11 (41 %)	13 (48 %)	2 (7 %)	0	1 (4 %)
Tehtäväkuva on määritelty riittävän hyvin	8 (29 %)	14 (52 %)	4 (15 %)	1 (4 %)	0
Olen perehtynyt organisaation perhetyön prosesseihin	23 (85 %)	4 (15 %)	0	0	0
Olen soveltanut organisaation perhetyön prosesseja	14 (52 %)	10 (37 %)	2 (7 %)	1 (4 %)	0
Perhetyön prosessit ovat auttaneet työssäni	7 (27 %)	13 (49 %)	2 (8 %)	1 (4 %)	3 (11 %)
Organisaation perhetyön prosesseja voisi kehittää	17 (63 %)	6 (22 %)	1 (4 %)	0	3 (11 %)
Saan esimiehelläni riittävästi tukea	12 (44 %)	11 (41 %)	2 (7 %)	1 (4 %)	1 (4 %)
Koen työnhajauksen tärkeäksi	15 (56 %)	5 (18 %)	4 (15 %)	2 (7 %)	1 (4 %)

Taulukko 3: Perhetyöntekijän työnkuvan ja prosessien arviointi

Suurimmalle osalle vastaajista on määritelty tehtäväkuva ja he kokevat, että se on riittävä. Tehtäväkuva löytyy työsopimuksesta. Työnhajaukseen osallistuu suurin osa (93 %) vastaajista. Kaksi vastaajista ei osallistu yksikön työnhajaukseen (taulukko 3).

Kaikki vastaajat ovat perehtyneet perhetyön prosesseihin. Vastaajista 24 (89 %) on soveltanut työssään perhetyön prosesseja. Vastaajista 20 (76 %) koki, että perhetyön prosessit ovat auttaneet heitä työssään. Vastaajista 17 (85 %) on sitä mieltä, että perhetyön prosesseja voisi kehittää.

Kehittämisehdotukset perhetyölle

Vastaajilta kysyttiin mitä kehittämistarpeita heillä olisi yksikköön perhetyön kannalta. Kysymykseen vastasi 19 (70 %) vastaajista.

Sairaanhoitajat toivovat koko perhetyön kehittämistä, *"nyt lähes koko työaika ohjaajan / sairaanhoitajan työtä"*, *"selkeys erityistyöntekijän työnjakoon perhetyöntekijän ja ohjaajan työssä"*, *"vauvaperhekuntoutuksen kehittäminen"*, *"avoperhetyön integroituminen yksikön toimintaan, esimerkiksi nopeampi kotiin pääsy kun on avoperhetyö tarjolla kotiin"*.

Sosionomit toivovat *"enemmän panostusta"*, *"meillä ei ole perhetyöntekijää talon yksikössä"*, *"omaohjaajille perhetyön koulutusta"*, *"perhetyön laajentuminen koskemaan kaikkia alle 18 -vuotiaita lasten perheitä"*, *"yksikön vanhemmat usein miten asuvat pidemmässä matkassa ja työelämässä, perheen tapaamiset vaativat järjestelyjä"*.

Yhteisöpedagogit toivovat perhetyöntekijän irtisaattamista listalta sekä *"yhteisissä foorumeissa pitäisi olla enemmän aikaa syventyä asiakkaan kokonaiskuntoutukseen huomioiden koko perhesysteemi."*

Muun koulutuksen käyneet toivovat erillistä perhetyöntekijää, *"että lisä arvoa antaisi perhetyölle ja että perhetyötä kehittäisi"*, *"perhetyö on jäänyt juhlapuheisiin ja työpanos käytetään perusohjaajan työhön"*, *"perhetyötä pitää suunnitella omaohjaajan ja perheen kanssa. Siihen pitäisi varata aikaa"*, *"vahvempaa koulutuksellista tukea myös taloudellisesti"*.

Vastaajat kokevat, että perhetyö tarvitsee arvostusta, koulutusta, kehittämistä, suunnittelua ja laajentamista kaikkiin alle 18-vuotiaiden lasten perheisiin. Toivottiin myös selkeyttä perhetyöntekijän työnjakoon perhetyön ja ohjaajan tehtäviin. Jokaisessa yksikössä ei ole omaa perhetyöntekijää ja jos on, toivotaan, että perhetyöntekijä olisi "irti listalta" eli käytettävissä pelkästään perhetyöhön.

Osaamisen hyödyntäminen

Vastaajista 17 (63 %) vastasi, kuinka he toivovat että heidän osaamista hyödynnettäisiin yksikössä.

Sairaanhoitajat toivovat että heidän osaamistaan hyödynnettäisiin tukena ohjaajille, *"perhetyön suunnittelua ja koordinointia kuten puhuttiin silloin kun työhön tulin"*, *"erityisosaamisen hyödyntämistä konsultoiden ja keskustelun virittäjänä"*, *"psykiatrisen arvioinnin osaamisen hyödyntäminen"*, *"omaohjaajasuhteiden syventämiseen ja vanhempien suhteen luomisen osaamisen hyödyntäminen"*, *"toivoisin että sairaanhoitajan rooli ja tehtävät selkiytyisivät"*. Yksi sairaanhoitaja kokee, että hänen osaamistaan hyödynnetään.

Sosionomit toivovat saavansa antaa tukea omaohjaajille, *"mahdollisuus tuoda menetelmätietoutta ja näkökulmia vanhemmuudesta"*, *"osaamisen ja kokemuksen hyödyntämistä koko yksi-*

kössä", "mahdollisuus hyödyntää osaamista", "annetaan ajallisesti tilaisuuksia viedä tietoa eteenpäin muille työntekijöille". Yksi sosionomi kokee että hänen osaamista hyödynnetään.

Yhteisöpedagogit toivovat, että "perhetyön kokonaisvaltaista työtettä ja prosessinomaista työskentelyä pitäisi hyödyntää enemmän arviointiin ja prosessin eteenpäin viemiseen", "omaohjaajille tueksi työskentelyyn vanhempien kanssa sekä vanhempien ja nuoren välien vahvistaminen".

Muun koulutuksen saaneet toivoivat saavansa "mahdollisuus työskennellä monimuotoisesti perheiden kanssa", "erityistyöntekijän osaamista arjen käytäntöihin lapsen kuntoutuksessa". Muun koulutuksen saaneista useampi mainitsi, että heidän osaamistaan hyödynnetään muun muassa talon sisäisissä koulutuksissa, mentoroinnissa ja sisältöjen kehittämisessä.

Vastaajat kokevat omaavansa sellaista tietoa, josta hyötyy sekä yksikön työntekijät että sijoitettu lapsi ja hänen perhe. Erityisosaaminen tulee oletettavasti lisäkoulutusten kautta. Yksiköissä on erilaisia käytänteitä hyödyntää työntekijöiden erityisosaamista.

Haluttiin kartoittaa myös minkälaisiin tehtäviin tulisi painottua enemmän. Kysymykseen vastasi 18 (67 %) vastaajista.

Sairaanhoitajat toivovat työnohjausta, yhteistyötä eri yksiköiden erityistyöntekijöiden ja avo-perhetyöntekijöiden kanssa, panostusta perheen, omaohjaajan ja perhetyöntekijän kanssa tehtävään yhteistyöhön, suunnitteluun ja arviointiin, hyvien käytäntöjen vieminen eteenpäin vanhemmille, aikaa tehdä työtä oikein ja aikaa perhetyölle, verkostojen luominen ja vauva-perhekuntoutukseen.

Sosionomit toivovat painotusta työn kehittämiseen, erillistä perhetyöntekijää yksikköön ja laajaa koulutusta koko henkilökunnalle, ohjausta perhetyöstä, panostusta jälkihuoltoon, omaohjaaja lapsen/nuoren ja vanhemman tukena, perheen tapaamiset sekä lapsen kanssa että ilman ja ennakoivaan perhetyöhön. Toivottiin myös kokonaisuuden kehittämistä perhetyössä, koska koetaan, että suuri linjaus ja ohjaus puuttuu.

Yhteisöpedagogit toivovat "perhetyön prosessin eteenpäin viemiseen ja arviointiin ja työn kehittämiseen". Listassa on huomioitava perhetyöntekijän irtisaattaminen, jotta perhekäynnit saadaan suoritettua nuoren tultua taloon.

Muun koulutuksen käyneet toivoivat työnohjausta, "yhteisiä linjauksia avoimuudellisen ja kotiin tehtävän työn kehittämiseen", "vanhempien omien prosessien miettimiseen ja vanhempien käytännön tukemiseen esimerkiksi kotikäynneillä", "vanhempien tapaamiseen yhdessä lää-

kärin kanssa", "ongelmien kartoittamiseen alkuvaiheessa", "psykologin kartoitus varhaisvaiheessa", "perheen tukemiseen kasvatustehtävissä ja riittävän tuen antaminen perheeseen".

Kanta perhetyön prosesseihin oli yleisesti, että ne ovat hyviä tukipilareita työskentelyssä, mutta työskentely perheiden kanssa lähtee perheiden omista tarpeista. Jokaisen perheen kohdalla arvioitava mikä heille on parasta.

8.2 Ryhmähaastattelujen tulokset

Tutkimustuloksissa tulokset on koottu ryhmähaastatteluista sijoitusmuotojen mukaan. Tämän jälkeen vastaukset on koottu siten, että vastauksista on poimittu kuinka he ovat soveltaneet ja ratkaisseet perhetyön prosesseja ja mitä kehittämisehdotuksia heillä olisi. Tämän jälkeen vastauksista haettiin alaluokkia. Yhteenvetoihin on poimittu haastatteluista esimerkkejä, jotka havainnollistavat tutkittua asiaa (liite 5).

Ryhmähaastatteluissa käsiteltiin asiakasesimerkkejä siten, että haastateltavat kertoivat asiakasesimerkkien (ae) kautta perhetyön prosessimallien käyttöönsä.

8.2.1 Perhetyön prosessi avohuollon sijoituksessa

Avohuollon sijoituksesta teemahaastattelussa oli yksi asiakasesimerkki (liite 6). Yläasteikäisellä lapsella oli avohuollon asiakkuus lapsensuojelussa. Lapsella ongelmana koulunkäynti vaikeudet (runsaat poissaolot, pinnaus) ja hän oli pienryhmässä. Lapsi kävi perheensä kanssa tutustumassa yksikköön kuukautta ennen sijoituksen alkua. Tutustumisvaiheessa yksikön tiimi oli mukana. Työntekijä koki, että toisen vanhemman motivointi perhetyöhön oli tärkeää, koska avoperhetyössä työskentely ei ollut onnistunut. Vanhemmat olivat eronneet.

Perhetyön prosessin soveltamisesta työntekijät toivat esille seuraavat asiat:

Tuki työlle

"Prosessi ollut tuki, kun on tehnyt töitä". Meillä on menty aika paljon prosessien mukaan, tehty se perhetyö."(ae7)

Työn suunnittelu yksikön tilanteen ja työntekijän resurssien mukaan

"Muuten periaatteessa prosessin jutut tulee tehtyä mutta vähän nopeammin ja tapaamisia ei ole noin montaa kertaa ja sitten se perhepäivä jää pois."(ae7)

"Suositeltu kahdeksaa tapaamista, niin meillä ehkä viisi -kuusi mitä on pystytty tarjoamaan sitten perheeseen."(ae7)

"Perhetyöntekijä tekee kolmivuorotyötä....eli resurssien mukaan yritetään saada yksi työpäi-

vä irti listalta...se on vähän sompailua." (ae7)

Tavoitteet tehdään sosiaalitoimen asettamien tavoitteiden jälkeen

"Sosiaalitoimi nimeää tavoitteet, vanhempien tukeminen...teen siltä pohjalta raakaversio." (ae7)

Yksikkö koki, että perhetyön prosessit ovat tukena työskentelyssä. Yksikkö on soveltanut heille toimivamman perhetyön menetelmän. Työskentely suunnitellaan yksikön resurssien mukaan. Yksittäistä perhepäivää ei järjestetä perheelle säännöllisesti. Työntekijä on soveltanut ja muokannut tapaamisten lukumääriä tapaus- ja perhekohtaisesti. Työntekijän tehdessä sekä ohjaajan että perhetyöntekijän työtä, on perhetyön prosessi rytmittänyt ja auttanut työn suunnittelussa työntekijää ja hänen esimiestään. Yksikön tilanteen mukaan perhetapaamisia on vähennetty ja perhetapaamisten sisältöjä muokattu. Työntekijät kokevat perhetyön prosesseista olevan apua ja tukea työhön. Prosessi on jäsentänyt työntekijän työtä. Työntekijän on ollut helpompi järjestää perhetyöhön liittyvät asiat perhetyön prosessin avulla. Työntekijä käyttää sosiaalityöntekijän nimeämiä tavoitteita verraten niitä perhetyön prosesseihin.

Ratkaisuvaihtoehtoina työntekijät toivat esille seuraavia asioita:

Prosessissa olevien työmuotojen käyttäminen tarvittaessa

"Työntekijä peilaa prosesseihin ja tavoitetilaa sitä omaa ajatusta." (ae7)

Kokemuksen kautta saatu tieto kuinka toimia

"Teen raakaversio että mitä sillä perhetyöllä lähdetään tavoittelemaan ja kirjaan ne itelleni ylös mitä milläkin tapaamisella mennään läpi, toki ne välillä elää." (ae7)

Yksikön tilanteen huomiointi

"Tuli kolme uutta perhettä ja kaikille oli perhetyötä ja kahdella eronneet vanhemmat, kyllä siinä on sumplittu." (ae7)

Työntekijä pohtii perhekohtaisesti ja asetettujen tavoitteiden mukaan, kuinka työstää perheen kanssa asioita perhetyön prosessien avulla. Työntekijä käyttää omaa kokemustaan suunnitellessaan työtään. Yhteisöllisesti pohditaan myös yksikön tilanne perhetyötä suunnitellessa ja yhdistetään eri toimintamuotoja yhteen (lapsen lomille kuljetus ja työntekijän kotikäynti samalla).

Työntekijän kokemus ohjaa tehtäessä erilaisia teknisiä ratkaisuja muu muassa perhetapaamisten lukumäärässä. "Ruuhkatilanteissa" tilanteet ratkaistaan yhteistyöllä. Perhetyön prosessikuvauksen toimivuus tukee työntekijää omassa työssään. Yksikössä ollaan toimittu pitkälti sen

mukaan, mitä tehtäviä prosessiin on nimetty. Yksikön työntekijät ovat kaikki sitoutuneet omaan tehtäväänsä ja perhetyöntekijä saa tukea työhönsä työyhteisöltä. Perhetyön prosessikuvausten noudattaminen ja työyhteisön sitoutuneisuus tuovat tulokellisuutta työhön. Asiakasesimerkissä tuli esille tiimin tehokas työskentely ja suunnitelmallisuus.

Kehittämisehdotukset perhetyön prosesseihin:

Vanhempien hyvinvoinnin huomiointi

"Pitäisikö prosessissa olla osia, missä myös vanhempien hyvinvointia huomioitaisiin." (ae7)

Useampi palaveri sosiaalitoimen kanssa

"Kun oli avohuollon tukitoimi niin niitä palavereita oli enemmän." (ae7)

Perhetyön sisältöön toivottiin enemmän vanhempien hyvinvoinnin huomioimista. Prosessin sisällön kehittäminen siten, että vanhempien tilannetta tarkasteltaisiin enemmän. Olisi aikaa tarkastella ja selvittää vanhempien jaksamista ja avun tarvetta. Lisäksi työntekijät toivovat yhteydenpitoa useammin sosiaalitoimeen. Yleensä palavereita on korkeintaan kuukauden välein. Työntekijät kokevat että kontakteja sosiaalitoimeen toivotaan useammin.

Ammatillinen asiantuntijuus näkyy työntekijän työn suunnittelussa ja oman työn taitamisessa. Työntekijä on hankkinut pätevyyttä toimimalla ammatissaan ja suoriutuessaan itsenäisesti työstään. Työntekijä jakaa ammattitaitoaan eli jakaa asiantuntijuutta, mutta myös luo uutta tietoa ja kyseenalaistaa olemassa olevia malleja. Hän ottaa muut huomioon työskennellessään perheiden ja eri asiantuntijoiden kanssa.

Lyhyenä yhteenvetona voidaan sanoa, että avohuollon prosessikuvaus antaa perhetyöntekijälle vapaamat kätet suunnitella työtään perheiden kanssa. Samalla voidaan huomioida perheen tilanne. Perhetyön prosessissa korostuu eri lomakkeiden käyttö. Sijaishuollon prosessissa työskentely perustuu hoito - ja kasvatussuunnitelmassa tehtyihin tavoitteisiin.

8.2.2 Perhetyön prosessi kiireellisessä sijoituksessa

Kiireellisestä sijoituksesta teemahaastattelussa oli kolme asiakasesimerkkiä (liite 7). Ensimmäisessä esimerkissä murrosikäinen nuori tuli yksikköön, koska lapsi oli lähtenyt karkuteille kotoa. Lapsen lähivanhempi oli hakenut apua toisesta tahosta jo aiemmin ja se ei ollut tuottanut toivottua tulosta. Toisessa asiakasesimerkissä murrosikäinen lapsi oli haettu samana päivänä yksikköön, kun oli kysytty sijoituspaikkaa, toiselta paikkakunnalta. Lähivanhempi ei suostunut siinä vaiheessa yhteistyöhön. Kolmannessa asiakasesimerkissä murrosikäinen lapsi oli tullut toistamiseen samana vuonna kiireellisellä sijoituksella yksikköön. Lapsella oli ollut vuosien asiakkuus lastensuojelussa.

Kiireellisessä sijoituksessa tilanteet ovat yleensä akuutteja, jolloin motivointi siirtyy pääsääntöisesti myöhemmälle ajankohdalle. Tilanteet ovat yleensä myös kriisiytyneitä. Näissä asiakasesimerkeissä korostui se, että perhetyön prosesseja käytettiin hyödyksi. Prosessi oli apuväline tiimeille ja työntekijälle. Yksikön suunnitelmallisuus ja ennakointi mahdollistui osassa yksiköitä. Yhdessä asiakastapauksessa perhe ja lapsi olivat entuudestaan tuttuja työyhteisölle, jonka takia kaikkia prosessiin kuuluvia asioita ei tarvinnut perheen kanssa käydä läpi. Perhetyön prosessia piti joissakin kohdin soveltaa pitkien välimatkojen ja vanhemman yhteistyöhaluttomuuden takia. Motivointi teemana jatkui koko työskentelyn ajan. Perhetyöskentelyn aloittamisessa työntekijän täytyi soveltaa perheen tilannetta ja selvittää perheen motivaatiota työskentelyyn tavallista pidempään.

Perhetyön prosessin soveltamisesta työntekijät toivat esille seuraavat asiat:

Toimiva ja apua antava prosessikuvaus

"Nää kaikki vaiheet on mennyt oikeastaan yhtä poikkeusta lukuun ottamatta just niin kuin tuossa meidän prosessissa on ja tuota täytyy huomioida, että kaikki nuo perhetapaamiset on tuplana, ne on tehty sekä äidille että isälle." (ae4)

"Prosessia käytetty soveltaen, koska toista vanhempaa jouduttu motivoimaan yhteistyöhön koko sijoituksen ajan." (ae3)

Järjestelmällinen työvuorosuunnittelu

"Työvuorolista järjestelmä auttoi kun oli 6 viikon listat, voi katsoa koko 30 vuorokaudelle kaikki tapaamiset ja sopia ne kalenteriin. Ei tarvinnut muokata työvuoroja niin paljon." (ae4)

Omaohjaajuuden ja perhetyön työnjako

"Omaohjaajan työ eli tiimiajat nivoutui kiireellisen sijoituksen prosessiin." (ae4)

"Perhetyö ohjasi ja kannatteli koko asiakkuutta." (ae4)

Perhetyön prosessi on ollut hyvänä tukena työntekijöille ja pitänyt työntekijät ajan tasalla miten työskentely etenee. Työntekijät ovat soveltaneet prosessia siten, että se on palvellut parhaalla mahdollisella tavalla sekä perhettä että työntekijää. Työtiimi on sitoutunut prosessityöskentelyyn ja työnjako on ollut selkeä.

Haastateltavat toivat esille, että he soveltavat olemassa olevia prosessimalleja. He kokevat, että kiireellisen perhetyön prosessin malli on toimiva ja apua antava. Työntekijät käyttävät hyödyksi etukäteen työvuorosuunnitelmia ja tämän avulla suunnittelevat tapaamiset useammalle viikolle perhetyön prosessin mukaan. Työn suunnitelmallisuutta ja soveltamista lisäsivät myös omaohjaajien arjessa mukana olo ja etukäteen sovitut tiimiajat, jolloin joku tiimin jäsen oli aina paikalla.

Ratkaisuvaihtoehtoina työntekijät toivat esille seuraavia asioita:

Työskentelyn suunnittelu perheen tilanteen ja motivaation mukaan, perheen kunnioittaminen

"Perhetyötä tehtiin pitkälti sen mukaan mihin perhe oli valmis." (ae3)

"Menetelmien käyttö ei tässä tapauksessa aiheellinen, koska perheessä usein kriisi."(ae3)

"Prosessi oli työntekijälle ikään kuin työkirjana, josta sai valita perheelle sopivat työskentelyteemat." (ae3)

Työn priorisointi

"Kiireellinen sijoitus priorisoidaan aina ensisijaiseksi ja ohjaajia vastuutetaan perhetyöhön." (ae4)

"Suunnitelmallinen tiimiaika yksi - kaksi kertaa viikossa. Tiimiin kuuluu 5-6 henkilöä." (ae4)

"Mahdollistaa sen, että jokin tiimiläinen on aina töissä." (ae4)

Kuntouttava työ joustaa

"Kuntouttavassa työssä joustetaan" (ae4)

"Ei ollut pysyvää olotilaa, ehkä vähän pyöreimmillä aalloilla , ei ollut syösykierrettä." (ae6)

Perhetyöskentely on lähtenyt siitä mihin perhe on ollut valmis ja mitä asioita perhe on jaksanut työstää. Perhetyön prosessit ovat kuitenkin olleet tukena ja ohjekirjana työntekijöille. Tiimityöskentely on ollut selkeää ja tiimillä on ollut hyvä työnjako. Yksikössä kiireellinen sijoitus priorisoidaan etusijalle rajallisen ajan vuoksi.

Työntekijät ottivat huomioon sen, mihin perhe on valmis ja mitä perhe jaksaa. Perheen tilannetta kunnioitettiin siltä osin, eikä menty orjallisesti prosessin mukaan. Perhetyön prosessin läpikäynti kriisisijoituksessa koettiin kuitenkin myös tarpeettomana ja "rasitteena", jos työntekijä oli tottunut tiettyyn työskentelyyn. Kiireellinen sijoitus meni aina kuntouttavan työn edelle ja työskentely suunniteltiin sen mukaan.

Kehittämisehdotukset perhetyön prosesseihin:

Perheen tapaamiskertojen lisääminen

"Yhtä tapaamista enemmän, psykoedukaatio jossa voisi selittää toisen toimintaa tai toimintamalleja ja ehtisi kotijaksolla sitä harjoitella." (ae4)

Tilanteen rauhoittaminen

"Ohjaajilla haave, että pari-kolme päivää nuori saisi asettua ja purkaa tunnetasolla sijoitusta, tulotilannetta ja saapumista ja ollutta aikaa." (ae4)

Sijoitusjakson pituuden lisääminen

"Tarvitaan 30+30 vuorokautta. Kuukausi liian lyhyt aika." (ae3)

"Joskus olisi kiva tehdä sitä kuntouttavaa, kun olisi se 30 vuorokautta lisää." (ae4)

Työntekijät toivovat tapaamisia ja aikaa työskentelylle lisää. Perhetapaamisiin toivotaan lisää lapsen kotiin paluuseen liittyviä teemoja. Toivottiin myös alkuvaiheeseen niin sanottua rauhoittumisaikaa. Lisäksi ehdotettiin perhetapaamisten lisäämistä, lapsen ja perheen tilanteen rauhoittamiseen haluttiin enemmän aikaa ja tuli toive, että sijoitusjaksoa pidennettäisiin.

Ammatillinen asiantuntijuus näkyy työntekijän tekemisen taitona eli taitamisena. Myös tässä kohtaa työntekijä jakoi ammatillista asiantuntijuuttaan ja ideoi uusia toimintamalleja ja ehdotuksia perhetyöhön. Tarvitaan rohkeutta kritisoida työhön kehitettyjä malleja ja esittää ääneen kehittämissuhteita.

Sijaishuollon prosessissa ei määritellä monta perhe tapaamista kuukauden aikana täytyy tehdä tai mitä suositellaan. Perhetyön prosessissa kuvataan erilaisia työmenetelmiä, joista on työntekijälle apua suunniteltaessa työtä.

8.2.3 Perhetyön prosessi huostaanotossa

Huostaanotosta teemahaastattelussa oli kolme asiakasesimerkkiä (liite 8). Ensimmäisessä asiakasesimerkissä murrosikäinen lapsi oli tullut toisesta yksiköstä, jossa oli tehty perhetyötä. Avoperhetyöskentelyä oli taustalla ennen edellistä sijoitusta. Toisessa asiakasesimerkissä lapsen tulo yksikköön oli suunniteltu. Siihen oli määritelty etukäteen omaohjaajat ja perhetyöntekijä. Kolmannessa asiakasesimerkissä lapsi oli jo ollut useita vuosia kyseisessä yksikössä ja silloin oli tehty tiimityötä. Perhetyön mallin tultua, perhetyötä oli räätälöity perheen tilanteen mukaan.

Perhetyön prosessin soveltamisesta työntekijät toivat esille seuraavat asiat:

Yhteistyö toisen yksikön kanssa

"Hieman perhetyötä toisesta yksiköstä." (ae1)

Työn sisällön suunnittelu yksikön ja perheen mukaan

"Perhetyöntekijä tapaa kaksi-neljä kertaa perheitä, jos vanhemmat hyväksyvät perhetyön." (ae5)

"Perheiden tarpeet ovat hyvin erilaisia, ei aina mee kaavion mukaan." (ae5)

"...alettua tehdä tällä mallilla perhetyötä eli hyvin soveltaen." (ae8)

Työntekijät työskentelevät tilanteen mukaan, tähän ei perhetyön prosessi ota millään tavalla kantaa tai anna ohjeistusta. Yksikkö teki yhteistyötä toisen yksikön perhetyöntekijän kanssa, jolloin työtehtäviä on voitu jakaa. Perhettä kuullaan, jos he haluavat olla yhteistyössä ja mitkä ovat perheen tarpeet. Perhepäivä koetaan todella tärkeäksi ja toimivaksi. Työntekijä on huomionnut yksikön tilanteen ja perheen motivaation tason ja perheen tarpeet. Työntekijä on pitänyt kuitenkin perhetyön prosessin mielessään.

Ratkaisuvaihtoehtoina haastateltavat toivat esille seuraavia asioita:

Perheen huomiointi

"Räätälöity perheen mukaan, asiaan vaikuttanut logistiset seikat." (ae1)

Työtehtävien jako omaohjaajan ja perhetyöntekijän kesken

"Pääsääntöiset perhetyöntekijä näkee perhettä intensiivijaksolla....muutoin kuvaan astuu omaohjaajat, perhetyöntekijä väistyy." (ae5)

"Omaohjaaja tekee tosi aktiivisesti nuoren kanssa töitä." (ae7)

Prosessin nimeämien työvaiheiden yhdistäminen

"Ainahan se muutostyöskentely lähti jo heti oikeestaan eka tapaamisella." (ae7)

Työntekijä tarvitsee prosessin käytössä luovuutta. Työntekijä huomioi perheen ja räätälöi perheen mukaan työskentelynsä. Työskentely perheen kanssa jaetaan perhetyöntekijän ja omaohjaajien kesken. Toivottavaa on, että prosessien työvaiheita voidaan yhdistellä.

Kehittämisehdotukset perhetyön prosesseihin:

Olemassa olevien työmuotojen kehittäminen

"Verkostotyö, aktivoida läheisverkostoa ja tukiverkkoa." (ae1)

"Onko irtisaattamisen vaihe rinnalla kulkemista, mitä on jälkihuollon aikainen perhetyö, miten se on mukana." (ae1)

Työntekijän ammattitaidon huomioon ottaminen

"Voi vaikka lähteä siitä mitä vanhempi on halukas tekemään, perhetyöntekijän herkkyys kuulla missä vaiheessa perhe on menossa." (ae1)

Uusien työmuotojen kehittäminen

"Jälkihuollon kehittäminen erityisesti perhetyön osalta."(ae8)

"Kontakti perheen ½ vuoden kuluttua." (ae1)

Työntekijät kokevat, että työmuotoja voisi kehittää. Työntekijät nimesivät kehittämiskohteiksi verkostotyöskentelyn kehittämisen ja jälkihuoltoon siirtyvän nuoren ja hänen perheensä tukemisen. Työntekijävaihdokset tuovat myös haastetta pitkissä sijoituksissa. Siirtymävaiheet on räätälöitävä perheen mukaan. Toivottiin myös pitkien prosessien seuranta-aikaa tai kontaktia perheeseen. Myös keskivaiheen auki kirjoittamista toivottiin. Koettiin myös, että orjalinen prosessin noudattaminen voi olla perheelle ja työntekijälle epäkäytännöllinen. Toivottiin mahdollisuutta tehdä perhekohtaista perhetyötä, jossa huomioidaan perheen tilannetta ja myös perhetyöntekijää. Perhetyön prosessissa täytyy huomioida, että perheet asuvat kaukana yksiköistä ja tämän takia kotikäynnit vievät aikaa. Pitkissä sijoituksissa työntekijöiden kesken olisi hyvä tehdä selkeä työnjako. Perheessä tapahtuu paljon muutoksia ja se olisi huomioitava prosessissa. Pitkissä sijoituksissa toivotaan eri työvaiheiden yhdistämistä. Haluttiin kehittää myös seuranta sijoituksen jälkeiseen aikaan (jälkihuoltoon).

Kuten edellä, myös näissä prosessikuvauksissa korostui työntekijän tilanneherkkyys ja perheen tilanteen huomiointi. Prosessimalli on auttanut työntekijää oman työnsä suunnittelussa. Asiakasesimerkeissä kahdella oli takana jo useamman vuoden sijoitus, jolloin perhetyö ei ollut niin isossa roolissa. Huostaanotot kestävät vuosia ja sijaishuoltopaikka voi vaihtua. Miten silloin suunnitellaan perhetyön jatkumo? Sekä perhetyön että sijaishuollon prosessissa ei ole huomioitu sitä, kun lapsi siirtyy toisesta sijaishuoltopaikasta toiseen. Päätös- ja irtisaattamisvaiheet tarvitsevat enemmän "aukikirjoittamista."

Ammatilliseen asiantuntijuuteen voidaan nimetä oman ammatin arvoperusta ja oman työn ammatilliset periaatteet. Ammatillinen työntekijä uskaltaa tuoda esille epäkohdat ja kyseenalaistaa asioita, joista työn kohde eli perhe voisi hyötyä paremmin.

8.2.4 Perhetyön prosessi tehostetussa perhetyössä

Tehostetusta perhetyöstä teemahaastattelussa oli yksi asiakasesimerkki (liite 9). Asiakasesimerkissä on perheen kaksi murrosikäistä lasta, jotka siirtyivät toisesta yksiköstä tehostettuun perhetyöhön. Perheeseen oli jo aikaisemmin tehty perhetyötä ja siltä pohjalta lähdetty rakentamaan tehostetun perhetyön mallia.

Perhetyön prosessin soveltamisesta työntekijät toivat esille seuraavaa:

Tapaamiset suunniteltiin perhetilanteen mukaan

"Tavattiin lähivanhemman luona vanhempaa ja eri kokoonpanoilla, erikseen etävanhempaa ja lapsia." (ae2)

Asiakasesimerkissä oli toimiva aloitus jo yhteydenpidosta alkaen. Prosessin osia on yhdistetty, vaikkakin perhetyön prosessiin ei oltu tutustuttu. Työskentelyvaiheessa tavoitteita tarkennet-

tu lähtötilanteesta ja tavoitteita oli päivitetty kussakin asiakassuunnitelmassa. Työskentelyssä korostui motivointi ja asioiden selkiyttäminen perheelle. Myöhemmin oli annettu käytännön ohjeistusta vanhemmille. Jatkotyöskentely siirtyi toiselle taholle kahden kuukauden jälkeen. Työntekijälle toivotaan vapaammat kädet suunnitella perhetyö ja työmenetelmien käyttö. Työntekijä voi suunnitella työtään perheen tilanteen mukaan.

Työntekijä ei ollut tutustunut perhetyön prosessiin. Työntekijä oli tietoinen tällaisesta prosessikuvauksesta. On kuitenkin toimittu prosessin mukaisesti vaikka toiminnallisia menetelmiä ei käytetty. Sosiaalityöntekijä määrittä välipalaverit ja tavoitteet yhdessä työntekijöiden kanssa. Kokenut työntekijä pystyy ilman prosessikuvausta suunnittelemaan tiimin, perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa toimivan perhetyön mallin kullekin perheelle.

Ratkaisuvaihtoehtoina työntekijät toivat esille seuraavia asioita:

Työn tavoitteiden asettaminen työskentelyn edetessä

"Tavoitteet selkiytyi myöhemmin matkan varrella." (ae2)

Sopivien työmenetelmien valinta

"Toiminnallisia menetelmiä ei käytetty." (ae2)

Perheen huomiointi

"Huomioitu perhe ja erityistarpeet." (ae2)

"Ei voi prikulleen toteuttaa, menetelmiä on laaja valikoima, kaikki ei kaikille käy." (ae2)

Työn tavoitteita voi päivittää ja tarkentaa tarvittaessa ja perhetyön edetessä. Työntekijä voi valita perheelle sopivat työmenetelmät. Työntekijä voi arvioida miten perhettä voi parhaiten auttaa. Työntekijä täydensi tavoitteita työnsä edetessä, valitsi sopivimmat työmenetelmät perheelle ja huomioi perhettä.

Kehittämissuhteet perhetyön prosesseihin:

Oikean työtavan valinta

"Ei ole yhtä oikeaa tapaa tehdä tätä työtä." (ae2)

Työntekijä ei ollut tutustunut tähän prosessiin. Kokeneena työntekijänä hän räätälöi oman perhetyön mallin ja huomioi perheen tarpeet. Käytännössä työntekijä voi valita perheelle sopivimmat työmenetelmät.

Työn kehittämiseen työntekijä toivoi mahdollisuutta vaikuttaa työnsisältöön. Työntekijä osoitti ammatillista asiantuntijuuttaan siten, että hän ohjasi omaa toimintaansa itsenäisesti, ottaen kuitenkin huomioon sosiaalityöntekijän ja perheen tarpeet, toiveet ja motivaation ta-

son. Kokenut työntekijä osasi käyttää omaa tietotaitoaan ja kokemustaan eikä ollut tarvinnut työskentelyssään perhetyön prosessia.

Tehostetusta perhetyöstä ei ole tehty sijaishuollon prosessikuvausta.

9 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Eettisyydellä tarkoitetaan sitä, että arviointitutkimus on tehty johonkin tarkoitukseen jolloin tutkimuksella on käyttötarkoitus (Robson 2001, 49). Tutkimus on tehtävä mahdollisimman hyvin ja noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä (Vilkkä 2007, 90). Amerikkalaiset organisaatiot ovat yhdenmukaistaneet standardeja. Näitä standardeja on käyttökelpoisuus, toteuttamiskelpoisuus, eettinen hyväksyttävyyys ja tarkkuus. Käyttökelpoisuus tarkoittaa, että arviointi palvelee kohdetta ja arviointitutkimusta käytetään kohteen työn kehittämiseen. Arvioinnin tulee olla realistinen, järkevä, diplomaattinen ja yksinkertainen. Arviointi on tehtävä lakia ja etiikkaa kunnioittaen ja huomioitava arviointiin osallistuvien hyvinvointi. Arvioinnissa saatu tieto tulee olla näkyvää ja pätevää. (Robson 2001, 50.)

Tutkittavat osallistuivat arviointiin vapaaehtoisesti ja heillä oli luottamuksellinen suhde tutkijaan. Tutkittavien nimettömyys on taattu sähköisessä kyselyssä. (Robson 2001, 55) Haastattelussa tutkija oli vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa ja silloin tutkija tiesi ketä haastatteli. Tutkijan eettisiä periaatteita haastattelussa on, että tutkittavilta on saatu suostumus haastatteluun, tutkija on luotettava, haastattelusta ei seuraa haastateltavalle stressiä, haastattelun litterointi noudattaa haastateltavien suullisia lausumia. Ryhmähaastattelussa ei ole voitu turvata haastateltavan yksityisyyttä. Tämän asian haastateltavat ovat tienneet etukäteen tullessaan ryhmähaastatteluun. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 19 - 20.)

Eettisyyttä voidaan arvioida miettimällä tutkimuslupaan liittyviä asioita, tutkimusaineiston keräämisen tapoja, tutkimuskohteen hyväksikäyttöä, osallistumiseen liittyviä asioita ja tutkimuksesta tiedottamista. Toisin sanoen tutkijalla täytyy olla tutkimuslupa, tutkijan täytyy olla rehellinen, tutkimusta voidaan hyödyntää, tutkija pysyy neutraalina ja tutkimuksesta tiedotetaan riittävästi. (Eskola & Suoranta 2001, 52; Vilkkä 2007, 89). Vilkkä (2007, 89) nimeää lisäksi eettiset periaatteet kuten normit, arvot ja hyveet. Tutkimuslupa pyydettiin ja saatiin organisaationedustajalta. Sama edustaja valvoi myös opinnäytetyön edistymistä ja hän toimii opinnäytetyön esilukijana.

Tutkittavien anonymiteetista on huolehdittu sähköisessä kyselyssä (liite 2) niin, ettei tutkija pystynyt identifioimaan vastaajaa (Eskola & Suoranta 2005, 56). Sähköiseen kyselylomakkeeseen vastaaja pääsi saatekirjeessä (liite 1) olevan linkin kautta, jolloin varmistui myös se, ettei tutkija tiennyt kuka vastaaja oli. Tutkittavien vastaukset palautuivat Laurean suojatulle

verkkosivustolle, johon vain tutkijalla ja ohjaavalla opettajalla oli oikeudet päästä lukemaan vastauksia. Teemahaastattelussa yksityisyys turvattiin anonymisointi toimenpiteellä, jossa tunnisteet poistettiin tai muutettiin litteroidusta tekstistä niin, ettei vastaajia tunnisteta. (Kuula 2011, 241, 234 - 235). Teemahaastatteluissa tutkittavien anonymiteetti ei luonnollisestikaan mahdollistunut. Tämä oli tutkittavien tiedossa ennen teemahaastattelua. Haastattelutilanteet pyrittiin pitämään mahdollisimman avoimena ja rentona. Kaikissa teemahaastattelutilanteissa oli myös perhetyötä tekevien esimiehiä paikalla. Pohdittiin, vaikuttiko tämä ryhmähaastattelujen vastauksiin. Itse teemahaastattelutilanteessa kävi kuitenkin ilmi, että esimiestason työntekijät osallistuivat myös aika ajoin perhetyön prosessiin aktiivisesti.

Kaikkiin ryhmähaastatteluihin ei ollut samaa haastattelurunkoa, koska syksyllä 2013 ensimmäisessä haastattelussa ei ollut vielä tietoa, että se olisi helpottanut itse haastattelutilannetta. Tutkimuskysymykset oli mietitty kuitenkin etukäteen ja niitä käytettiin myös kevään 2014 ryhmähaastatteluissa. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 184) suosittavatkin, että laadukkuutta tavoitellaan silloin kun tehdään etukäteen hyvä haastattelurunko, mietitään etukäteen teemat ja vaihtoehtokysymyksiä. Opinnäytetyön tekijästä kaikki teemahaastattelut olivat laadullisesti hyviä ja niistä sai erittäin tärkeää tietoa tutkimukseen.

Tutkimuksesta saatua aineistoa käytettiin vain tähän tutkimustarkoitukseen. Tutkimuksessa saadut aineistot säilytettiin huolellisesti opinnäytetyön tekijän kotona ja hävitettiin tulosten kirjaamisen jälkeen ja opinnäytetyön valmistuttua. (Kuula 2011, 115, 241, 244.)

Opinnäytetyön tekijällä on kokemusta perheiden haastattelusta ja tutkimustilanteista työelämässä (perhearviointi, perhetutkimukset), joten itse teemahaastattelut onnistuivat hyvin. Syksyllä 2013 ei ollut käytössä vielä sanelukonetta, vaan silloin käytettiin matkapuhelimen recorder-sovellusta. Hirsjärvi ja Hurme (2008, 184 - 185) suosittavat, että tekninen välineistö on kunnossa. Seuraavilla kerroilla haastattelijalla oli käytössään sanelukone ja varapatterit.

Haastattelut käytiin läpi kuuntelemalla ja litteroimalla ne viikon kuluessa haastattelujen jälkeen. Yhdessä haastattelutilanteessa yhden tutkittavan kannettava tietokone häiritsi hiljaa puhuvan tutkittavan tuotoksen litterointia. Tämä tuli esille vasta litterointivaiheessa. Haastateltavan puheesta saatiin kuitenkin selvää. Kananen (2008, 122) kirjoittaa, että haastattelujen nauhoittaminen on perusedellytys tiedon autenttisuudelle. Haastattelujen litteroinnissa, haastateltavan tarina kirjoitettiin ylös valikoiden tutkittavan kertomasta. Tämä tarkoitti sitä, että haastattelusta poistettiin täytesanat ja asiaan kuulumattomat kommentit tai kertomukset.

Tieteellisen tutkimuksen tulee pyrkiä objektiivisuuteen. Tutkimusasetelmassa on useita muuttujia: tutkimuksen kohde eli tutkittava ilmiö, tutkimusmenetelmät ja tutkija. Käytetyt käsit-

teet, menetelmät, tutkimusasetelma ja metodologinen osaaminen kuitenkin vaihtelevat tutkijoittain. Myös tutkijan valitsemat menetelmät vaikuttavat tuloksiin, samoin ennakkoluulot, arvostukset, uskomukset ja valinnat aineistolähtöisessä tutkimuksessa. Kun tiedostaa subjektiivisuuden synty objektiivisuus (Kananen 2008, 121). "Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on tutkijan avoin subjektiviteetti ja sen myöntäminen, että tutkija on tutkimuksensa keskeinen tutkimusväline" (Eskola & Suoranta 2001, 210). Eskola ja Suoranta (2001, 210 - 211) jatkavat, että pääasiallisin luottavuuden kriteeri laadullisessa tutkimuksessa on tutkija itse ja luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia ja näin ollen tutkimus on henkilökohtaisempi kuin laadullinen tutkimus.

Opinnäytetyön tekijä on pyrkinyt tiedostamaan omat asenteet ja näkemykset tutkittavasta aiheesta, jotta ne eivät sekoittuisi tutkimusmateriaaliin ja tulkintaan. (Kananen 2008, 122) On pyritty valitsemaan juuri tälle tutkimukselle sopivimman tutkimusmenetelmän, kysymykset, analysointimenetelmän ja raportoinnin. (Heikkilä 2004, 30) Asetetut kysymykset (sekä sähköinen että teemahaastattelu) on pyritty muokkaamaan niin, että saadaan mahdollisimman laajaa tietoa organisaation perhetyöstä.

Validius tarkoittaa tutkimusmenetelmän tai mittarin kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitus mitata tai selvittää. (Kananen 2008, 123; Vilkka 2007, 179) Tutkijan täytyy operationalisoida (muuttaa teoreettiset käsitteet arkikielelle eli kyetä siirtämään tutkimuksessa käytetyn teorian käsitteet ja ajatus kokonaisuuden lomakkeeseen tai mittariin). (Vilkka 2007, 150) Tutkimusta ei voi yleistää muihin tutkimuksiin (ulkoinen validiteetti), koska se on tehty organisaation sisällä, eikä opinnäytetyön tekijä ole törmännyt vastaavanlaisiin tutkimuksiin. Tuloksia ei voi siirtää muihin vastaaviin tilanteisiin. Tutkija pyrkii tulkinnan ja käsitteiden virheettömyyteen (sisäinen validiteetti). Kvantitatiivisessa tutkimuksessa reliabiliteetti tarkoittaa tulosten pysyvyyttä eli toistettavuutta. Tutkimuskyselyyn on valikoitu perhetyötä tekevät henkilöt. (Kananen 2008, 123.) Opinnäytetyön tekijä halusi ensimmäiseksi tietää millainen on perhetyöntekijän työnkuva, toiseksi selvittää perhetyöntekijöiden arkikokemuksia eli saada heiltä kokemuksia kuinka perhetyön prosessit ovat auttaneet heitä työssään ja kolmantena tietää, kuinka he määrittelevät perhetyön prosesseja. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 185 - 186.)

10 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tutkimuksen tutkimuskysymykset olivat: (1) Millainen on perhetyöntekijän työnkuva?, (2) Miten perhetyöntekijät arvioivat perhetyön prosessia organisaation sijaishuollossa? ja (3) Miten perhetyötä tulisi kehittää?

Avoperhetyössä työskenteli viisi (19 %) vastaajista ja perhekuntoutuksessa kolme (11 %) vastaajista. Näissä yksikössä työskentelevät tekevät ohjaajan työtä 0-40 tuntia. Osa vastaajista

teki perhetyötä oman työnsä ohella ja toimi perhetyöntekijän työparina. Kuinka tämä todellisuudessa käytännössä onnistuu, ei tutkimuksessa tullut selville

Organisaation perhetyötä tekevät eri-ikäiset työntekijät, joilla työkokemus ja koulutus vaihtelevat yksiköittäin todella paljon. Osalla ei ollut perhetyön kokemusta ennen nykyistä työpaikkaa ja osalla taas työkokemusta perhetyöstä oli useita vuosia. Koulutustausta oli koulutason tutkinnosta aina korkeakoulutason tutkintoon. Työkokemusta perhetyöstä aiemmista työpaikoista oli 17 (63 %) vastaajista. Vastaajista 24 (89 %) toivoi organisaation järjestävän monipuolista perhetyön koulutusta.

Vaikka vastaajilla on erilaisia peruskoulutuksia, voitiin koulutustoiveissa nähdä sisällöllisesti samansuuntaisia vastauksia. Pääteemaksi koulutustoiveissa nousi perhetyöhön ja erilaisten vanhempien kanssa tehtävään työhön liittyvät koulutukset ja erilaiset perheeseen ja lapseen kohdistuvat arviointi koulutukset. Vastaajat toivoivat toiminnallisia menetelmäkoulutuksia, erikoisalan koulutuksia (esimerkiksi päihde-, psykiatrista- ja kriisikoulutusta) sekä erilaisia arviointi koulutuksia.

Vastaajista 16 (59 %) työskentelee erityisyksikössä, kun taas perusyksikössä työskentelee 3 (11 %). Työnkuvassa on tästä johtuen jonkin verran eroja. Vastausten perusteella yksiköissä työntekijät tekevät myös ohjaajan työtä.

Sosiaali- ja terveysalan peruskoulutuksissa on vaihteleva määrä mahdollisuuksia valita sellaisia kursseja, jossa voi opiskella perhetyötä ja perhetyöhön liittyviä asioita. Lähes puolet vastaajista (48 %) ei ollut käynyt mitään perhetyöhön liittyviä lisäkoulutuksia. Tulevaisuudessa olisi tärkeää järjestää yksiköiden perhetyöntekijöille ainakin lyhyitä kursseja, jossa tuleva perhetyöntekijä saa juuri siihen toimenkuvaan liittyvää koulutusta, ohjeistusta. Toivottavaa olisi myös sellainen käytänte, että uusi perhetyöntekijä voisi olla työparina kokeneemman perhetyöntekijän kanssa. Työelämässä olevalle perhetyöntekijälle on tärkeää järjestää täsmäkoulutusta ja päivitystä oman työn tekemiseen. Organisaatiossa on aiemmin järjestetty melko säännöllisesti alue- ja valtakunnallisia perhetyön päiviä. Näiden päivien uudelleen järjestäminen olisi paikallaan.

Työntekijöillä täytyy olla monenlaisen osa-alueen osaamista ja tietoa siitä missä vaiheessa perhe tarvitsee muiden asiantuntijoiden apua. Voidaan erotella, että työssä on toimintaan liittyviä asioita ja työmuotoja, palavereihin osallistumisia, ohjausta, neuvontaa ja arviointia, kuntoutusta ja tukea sekä omaohjaajan tukena olemista. Kirjallisuudessa puhutaankin perhetyöntekijän ammattitaidosta ja tehtäväpätevydestä. (Heino 2000, 47; Reijonen 2005, 11 - 14.) Yhtä tärkeänä opinnäytetyön tekijä pitää myös työntekijän vuorovaikutustaitoja ja hiljaista tietoa, joka tulee työkokemuksen ja elämäkokemuksen kautta.

Perhetyöntekijän ammatillisia kvalifikaatiovaatimuksia ovat työhön sitoutuminen, sopeutuminen, motivoituminen, oman työn kehittäminen, persoonallisen työtavan edistäminen, ammatti- ja tietotaito ja tietotekniikkataidot. Näiden taitojen ylläpitämiseen ja vahvistamiseen tarvitaan työnantajan tukemaa ja järjestämää koulutusta, verkostoitumista organisaation sisällä ja ulkopuolella sekä kollegiaalista tukea. (Reijonen 2005, 13 - 14.)

Työntekijät kuvasivat omaa toimenkuvaansa niin, että he kokevat pääsääntöisesti, että heille on määritelty työnkuva ja he saavat esimieheltä tukea. Perhetyöntekijät tekevät perhetyötä paljon yksin. Perhetapaamiset on suunniteltava etukäteen ja valmistauduttava siihen, että suunnitellusta tapaamisesta täytyy poiketa. Työntekijät osallistuvat lisäksi erilaisiin palavereihin. He käyttävät paljon erilaisia työmuotoja ja työmenetelmiä. Työntekijöillä on monialaista osaamista, jotta he voivat tukea muun muassa omaohjaajia ja osaavat ohjata perhettä muun avun piiriin. He tapaavat perheitä ja verkostoja eri kokoonpanoilla. Perhetyöntekijän työnkuva on laaja ja haasteellinen. Työntekijä tarvitsee vahvaa ammatillista osaamista ja asiantuntijuutta. Tynjälä (2004, 178) kirjoittaa; asiantuntijuus ei ole vain tietämistä ja asian tuntemista. Siihen kuuluu myös oman toiminnan ohjaaminen ja korkeatasoinen osaaminen.

Perhetyötä tulisi kehittää. Työntekijät toivovat koulutuksellista tukea. He toivovat että perhetyötä tulisi arvioida, kehittää, suunnitella ja laajentaa kaikkiin alle 18-vuotiaiden lasten perheisiin ja jälkihuollon piiriin. Perhetyöntekijät toivovat selkeyttä perhetyöntekijän työkuvaan esimerkiksi niin, että perhetyöntekijä tekisi vain perhetyötä. Vastaajat toivovat että heidän osaamistaan hyödynnettäisiin tehokkaammin yksikössä. Toiveena on myös yhteistyön lisääminen muiden yksiköiden ja ammattilaisten kesken.

Työntekijät olivat perehtyneet hyvin perhetyön prosesseihin. Prosesseja oli soveltanut 24 vastaajaa (89 %). Prosessit olivat auttaneet 20 (76 %) vastaajaa ja 23 (85 %) vastaajaa oli sitä mieltä, että niitä voisi kehittää. Työntekijöiden haastatteluissa tuli ilmi, että perhetyön prosessit ovat hyviä tukipilareita. Työskentelyssä täytyy kuitenkin huomioida perheen omat tarpeet ja lähtökohdat, joihin prosesseissa ei oteta juurikaan mitään kantaa tai niitä ei oteta mitenkään huomioon. Jokaisen perheen kohdalla työntekijän on tehtävä lähtötilanteen arviointi ja arvioida perheen motivaation taso.

Sähköisessä kyselyssä kehittämistarpeiden pääteemoiksi nousivat oman työn kehittäminen, suunnittelu, panostus perhetyöhön ja kokonaisuuden kehittäminen perhetyössä. Koulutuksen ja yhteistyön merkitystä korostettiin. Vastaajat halusivat koulutusta omaohjaajille liittyen perhetyöhön. Toivottiin koulutusta myös vauvaperhekuntoutukseen ja jälkihuoltoon. Työn kuvaan toivottiin selkeää linjausta muun muassa siinä, että yksikössä olisi oma perhetyöntekijä ja hän tekisi vain perhetyötä (ei olisi ohjaajan vuorossa). Toiveita tuli myös oman osaamisen hyödyntämisestä yksikössä. Vastaajat toivoivat mahdollisuutta olla enemmän tukena

omaohjaajille suhteiden luomisessa lapseen ja vanhempaan (työnohjauksellinen tuki, mentoointi). Toivottiin, että myös työntekijän erityisosaamista hyödynnettäisiin yksiköiden sisäisissä koulutuksissa.

Perhetyön nykytilasta kysyttäessä vastaajat kertoivat tekevänsä kotikäyntejä pääsääntöisesti yksin. Suurin osa työntekijöistä suunnittelee perheen tapaamiset etukäteen. Lähes puolet vastaajista osallistuu kaikkiin asiakassuunnitelmiin. Ilmeisesti yksiköillä on erilaisia käytänteitä siinä mihin asiakassuunnitelmiin perhetyöntekijä osallistuu. Asiaan voi myös vaikuttaa se, kuinka paljon työntekijä osallistuu yksikön perhetyöhön ja mikä rooli perhetyöllä on kyseisen lapsen tilanteessa.

Organisaation työasemalla on työntekijöiden käytettävissä niin sanottu materiaalipankki, josta työntekijä voi halutessaan ottaa käyttöön erilaisia perhetyön menetelmiä ohjeineen. Samaisella työasemalla työntekijöillä on mahdollisuus kirjata kokemuksia erilaisista menetelmien käyttökokemuksista muiden luettavaksi.

Työntekijät käyttävät kattavasti erilaisia menetelmiä perhetyössä. Tärkeintä työtä eli vanhemman ja lapsen vuorovaikutusta tukevaa työmuotoa käyttää työntekijöistä yli 90 %. Työntekijällä täytyy olla laaja-alaista tietoa, ei pelkästään vanhemmuuden tukemisesta, vaan muun muassa palvelujärjestelmästä, mihin perheenjäseniä voi ohjata. Perhetyöntekijä on välillä laajankin verkoston työntekijä, joka sekä ohjaa, säätelee, konsultoi, tukee perhettä mutta myös lapsen kasvatukseen osallistuvia muita ammattilaisia.

Perhetyön prosessikuvausten arvioinnissa avohuollon sijoituksen aikana korostui tehokas työskentely pohjautuen hyvään etukäteissuunnitteluun ja työntekijöiden sitoutumiseen perhetyön prosesseihin. Perhetyön prosessit ovat hyvä tuki tehtävälle perhetyölle. Työntekijät ottavat suunnittelussa huomioon yksikön tilanteen ja työntekijän resurssit. Tapaamisten lukumäärä itse perhetyön prosessissa koettiin "rasitteena", koska tapaamiskerrat eivät toteutuneet prosessin mukaan. Sisällölliseen työskentelyyn toivottiin lisää aikaa tai menetelmiä vanhempien hyvinvoinnin huomioimiseen. Työparin käyttö, niin paljon kuin prosessissa on kuvattu, ei käytännössä onnistu työvoimapoliittisista syistä. Käytännössä perhetyöntekijä tapaa perheitä paljon yksin. Yksiköissä on löydetty hyvä tapa toimia muun muassa perhepäivien suhteen ja perhepäivää on muokattu yksikköä palvelevaksi.

Kiireellisessä sijoituksessa perhetyön prosessia käytettiin hyvin hyödyksi. Tähän mahdollisesti vaikuttaa se, että aika on selkeästi rajallinen (yleensä 30 vuorokautta). Tässä tapauksessa tiimin jäsenet tukevat toinen toisiaan ja jokaisella on selkeä työnjako. Työyhteisössä on suunnitelmallinen työote. Esimerkitapauksissa työntekijät ottivat kuitenkin perheet huomioon ja sovelsivat prosessimallia perheen mukaan. Näissä asiakastapauksissa näkyi hyvin työntekijöiden soveltava työote. Työntekijöillä oli myös ratkaisu ja kehittämideoita. Eritoten tilanteen

rauhottaminen, tapaamiskertojen lisääminen ja perheen tilanteen huomiointi huomiointiin työskentelyä suunniteltaessa.

Huostaanottotilanteissa, jotka kestävät yleensä vuosia, käytetään perhetyön prosessia tilanteen mukaan. Työskentelyssä korostuu kokemukseen perustuva tieto, jolloin prosesseja sovelletaan. Kehittämiskohteina tuli esille asiakkaan tarpeet huomioiva työskentely ja prosessin päivittäminen. Työntekijät ottavat huomioon perheen tilanteen, vanhempien yhteistyöhalukkuuden tai haluttomuuden, muutokset, sijaishuollon jakson pituuden ja mitä perheen kanssa on jo aiemmin tehty. Voidaan puhua perhekohtaisesta ja työntekijäkohtaisesta perhetyöstä. Työssä ja työntekijöissäkin tapahtuu muutoksia, jolloin tarvitaan sopeutumista tilanteeseen. Tällöin ei voi mennä täydellisesti perhetyön prosessin mukaan.

Tehostetussa perhetyössä työntekijä toivoo voivansa itse ohjata omaa toimintaansa ja käyttää työkokemustaan. Käytäntö osoitti ettei työntekijä tarvinnut työskentelyssä perhetyön prosessia.

Työntekijät kokivat perhetyönprosessit hyväksi tueksi omalle työlleen. He ottavat työnsä suunnittelussa huomioon yksikön tilanteen ja työntekijät resurssit (työvuorosuunnitelmat, toisen yksikön perhetyö). Tavoitteita päivitetään sosiaalityöntekijöiden tavoitteiden jälkeen. Perhetapaamiset suunnitellaan perheen tilanteen mukaan.

Työntekijät kertoivat ottavansa varsinaisessa perhetyöskentelyssä huomioon perheen tilanteen, motivaation tason ja yksikön tilanteen muun muassa niin, että he priorisoivat työtehtäviä ja yhdistävät työvaiheita ja menetelmiä. Työntekijät käyttävät kokemuksen tuomaa tietoa, jolloin selkeytetään työnjakoa ja vastuutetaan työntekijöitä. Työn tavoitteita tarkistetaan työskentelyn edetessä.

Työntekijät haluavat kehittää perhetyön prosesseja. Ehdotettiin konkreettisia parannusehdotuksia. Näitä olivat perhetapaamisten lisääminen, tilanteen rauhoitus, sijoitusjakson pituuden lisääminen ja yhteys sosiaalitoimeen useammin. Toivottiin myös, että kokeneen työntekijän ammattitaitoa hyödynnettäisiin paremmin ja työntekijällä olisi mahdollisuus vaikuttaa työn sisältöön. Haluttiin olemassa olevien työmuotojen kehittämistä ja uusien työmuotojen synnyttämistä (itsenäistyvän nuoren ja jälkihuollon sekä niiden aikaisen perhetyön kehittäminen).

Työntekijät jäivät myös pohtimaan, kuinka toimitaan silloin kun lapsella on sijoitusta takana vuosia ja sijaishuoltopaikka muuttuu. Prosesseja olisi aiheellista avata enemmän. Tärkeää olisi huomioida myös tilanteet, joissa perheen motivaatio on huono, vanhemmilla psyykkisiä pulmia tai yksinkertaisesti perheen ja työntekijän kemiat ei toimi. Mallissa ei myöskään ole huomioitu eroperheitä tai kun työntekijä vaihtuu, eikä sitä jos perheessä tapahtuu isoja muu-

toksia. Prosesseissa ei mainita myöskään läheisverkostojen aktivointia, joka on hyvin tärkeä seikka lapsen elämässä. Huostaanoton kohdalla pohdittiin myös sitä, onko irtisaattamisen vaihe kuitenkin myös rinnalla kulkemista etenkin jälkihuoltoon ja hänen perheen kohdalla. Huostaanoton prosessissa myös sosiaalityöntekijän rooli on suurempi ja hänen toiveitaan on otettava huomioon.

Laakso (2009, 5 - 6) seurasi tutkimuksessaan kahden lastenkodin työntekijöiden arkea ja sen jäsentämistä ja käsitteellistämistä. Tavoitteena oli kuvata ja jäsentää lastenkotityötä ja sen eri ulottuvuuksia ja löytää kiteytyneempiä käsitteitä lastenkotityön ymmärtämiseksi. Hän huomasi, että lastensuojeluyksikössä tehtävä vanhemmuustyö on melko näkymätön ja analysoitumaton aihe tutkimuskirjallisuudessa. Työssään hän jäseni vanhemmuustyötä seuraavasti: "käytännöllinen kasvatuskumppanuus, vanhemmuuden kontrollointi ja vanhemmaksi houkuttelu". Perheen työskentelyssä täytyy olla "ajan tasalla" eli ottaa huomioon mitä perhe on valmis antamaan itsestään ja mitä se on valmis ottamaan työntekijältä ja sijaishuoltopaikalta.

Laine (2006, 124) kirjoittaa työntekijän reflektiivisestä työotteesta. Tätä luovuutta työntekijöiltä löytyy ja he ovat osanneet hyödyntää tätä jaloa taitoa. Lisäksi työntekijöissä näkyy ammatillinen asiantuntijuus. Edellä mainitut asiat kuvaavat tätä työntekijöiden ammatillista asiantuntijuutta, josta Juujärvi, Myyry ja Pessa (2007, 9) kirjoittavat kirjassaan.

Useissa väitöstutkimuksissa, joihin on viitattu opinnäytetyön teoriaosuudessa luvussa 2.5, puhuttiin perhetyöntekijän jaetusta vastuudesta ja käytännöllisestä kasvatuskumppanuudesta vanhemmuudessa. Samassa luvussa puhuttiin rinnakkaisvanhemmuudesta ja osittaisesta vanhemmuudesta. Näiden asioiden lisäksi, kun huomioi työntekijänä vanhemman ja lapsen suhteen ainutlaatuisuuden, voidaan puhua, että perhetyöntekijän työ on olla vanhempi lapselle ja hänen vanhemmalle. Olla ihminen ihmiselle. Toivoo, että tavatessamme perhe olisi siinä vaiheessa elämänsä käännekohdassa, että olisi valmis muutoksiin yhdessä työntekijän kanssa.

11 Kehittämisehdotukset

Ryhmähaastatteluissa otettiin enemmän kantaa perhetyön kehittämiseen, mutta toiveet perhetyön kehittämistä olivat kummassakin vastausten yhteenvedoissa samansuuntaisia. Perhetyön kehittämistä toivottiin jälkihuoltoon ja omaohjaajan tukemiseen perhetyöskentelyssä. Lisäksi kyselyihin osallistuneet toivoivat aikaa perhetyön kehittämiseen, suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin.

Opinnäytetyön edetessä otettiin mielenkiinnosta mukaan organisaation tekemät sijaishuoltomuotojen prosessikuvaukset. Huomioitavaa on, että kyselyssä ja haastatteluissa ei käsitelty sijaishuoltomuotojen prosessikuvauksia ollenkaan. Opinnäytetyön tekijä halusi verrata opin-

näytetyössään perhetyön prosessikuvauksia sijaishuoltomuotojen prosessikuvauksiin, koska sijaishuoltomuotojen prosessikuvaukset kuvaavat tarkasti työntekijöiden osallisuuden sijaishuollon prosessiin.

Perhetyöntekijän työnkuvaan kuuluu yksintyöskentely eli hänellä on oltava kyvykkyyttä suorittaa itsenäisesti työtehtäviä. Tarvitaan myös erityisosaamista ja taitoa tehdä työtä eri ammattiryhmien kanssa puhumattakaan työskentelystä erilaisten perheiden kanssa. Lisäksi tarvitaan muuntautumiskykyä ja ammattieettistä ajattelua. Työntekijällä on vastuu perheiden hyvinvoinnista. Hänen täytyy myös jakaa asiantuntijuutta.

Työntekijät haluavat koulutuksellista ja kollegiaalista tukea. Lisäksi he haluavat aikaa työn suunnitteluun ja arviointiin. Työntekijät kokevat omaavansa sellaista tietoa, jota he ovat valmiita hyödyntämään omassa työyhteisössään. Asiantuntijuus näkyy tiedonhankinnan palonä. Työntekijät haluavat olla osallisena muuttuvassa maailmassa eli he haluavat vastata yhteisön haasteisiin ja luoda uusia toimivia käytäntöjä. (Hakkarainen, Palonen & Paavola 2002, 20)

Yhteenvetona voidaan sanoa, että verrattaessa eri prosesseja asiakasesimerkkeihin, voidaan todeta, että asiakasesimerkeissä korostui akuutti tilanne, joka täytyy ottaa työskentelyssä huomioon. On työskennelty perheen ehdoilla mutta tavoitteet huomioiden. Näissä prosesseissa perhetyön prosessi auttoi työntekijää parhaiten.

Opinnäytetyön valmistumisen edetessä kehittämiskohteita on löytynyt. Arvioinnin tuloksena toivotaan, että organisaatio panostaisi jatkossa enemmän sijaishuollon perhetyön kehittämiseen. Kehittämiskohteiksi ehdotetaan, että laadittaisiin työntekijöille koulutustoivekysely ja hyödynnettäisiin työntekijöiden erityisosaamista organisaation sisäisissä koulutuksissa (alueelliset ja valtakunnalliset). Tutkimuksessa tuli esille, että työntekijöissä on jo sen verran osaamista, jota voisi hyödyntää näissä sisäisissä koulutuksissa. Lisäksi olisi tärkeää miettiä, voisiko perhetyön ja sijaishuoltomuotojen prosesseja yhdistää niin, että niistä olisi työntekijöille mahdollisimman hyvä tuki työhön. Työmuotojen kehittämisessä jälkihuollon perhetyö ja huostaanoton perhetyö kaipaavat myös kehittämistä. Olisi tärkeää saada työntekijöille palveluvampi kokonaisuus, joka palvelisi työntekijöitä esimerkiksi työkirjan muodossa. Kollegiaalisen tuen mahdollisuus ja tutustuminen muiden yksiköiden toimintatapoihin mahdollistaisi toimintamallien yhtenäistämisen organisaatiossa.

Tulevaisuudessa tarvitaan enenevässä määrin työn suunnitelmallisuutta ja kehittämistä ja sen etenemisen valvontaa. Kihlman (2005, 113) toteaa, että perhetyö jo tuoreudellaan, muuntautumiskyvyllään, asiakaslähtöisyydellään ja ennakkoluulottomuudellaan antaa hyvän mahdollisuuden sille että perhetyötä voi kehittää.

Perhetyön prosessit sitovat liikaa ainakin kokenutta työntekijää. Perhetyön tavoitteisiin vaikuttaa myös lapsen sosiaalityöntekijän asettamat tavoitteet. Perhetyöntekijä on vastuussa asiakkaiden hyvinvoinnista, joka liittyy työntekijän ammatilliseen asiantuntijuuteen.

Opinnäytetyössä kartoitettiin myös minkälaisiin tehtäviin tulisi painottua enemmän. Myös tässä kohtaa tuli esille työn kehittäminen ja koulutus. Toivottiin myös työhohjauksellista tukea ja yhteistyötä muiden yksiköiden ja perhetyöntekijöiden kesken.

12 Pohdinta

Toiminnan kehittäminen ja kehittyminen jatkuu vielä sen jälkeen kun tämä opinnäytetyön on valmis. Työn tarkoitus oli kartoittaa organisaation lastensuojelun perhetyön tilaa. Opinnäytetyön tekijä on peruskoulutukseltaan sairaanhoitaja ja opiskellut erityistason perheterapeutiksi. Siirtyminen lastensuojeluun lasten- ja nuorisopsykiatrian puolelta on tuonut työkuvaan hyvin paljon laaja-alaisuutta. Lastensuojeluyksikössä toimitaan lapsen ja hänen perheen kanssa ympärivuorokautisesti useiden vuosien ajan. Opinnäytetyön tekijä on aloittanut yksikön lastensuojelun perhetyön aivan tyhjästä. Perhetyölle ei ollut silloin vielä selkeää toimintamallia. Perhetyötä alettiin tehdä systeemisen ja voimavarakeskeisen teorian pohjalta. Pyrittiin luomaan työntekijälle ja yksikölle toimiva ja perhettä kunnioittava toimintamalli. Oppiminen on jatkunut tämän opinnäytetyön mukana. Teoriaosuutta kirjoittaessa on saatu kallisarvoista tietoa lastensuojelusta kokonaisuudessaan ja perhetyön osaaminen on syventynyt erittäin paljon.

Opinnäytetyössä tukeuduttiin menetelmiin, joiden vaikuttavuudesta on selkeää näyttöä. Aluksi täytyi tutustua laajasti sosiaali- ja terveydenhuollon puolen perhetyötä koskeviin teoksiin ja luoda sieltä toimivaa mallia lastensuojelulaitoksiin. Kirjallisuutta lastensuojelulaitoksissa tehtävästä perhetyöstä löytyi vähän. Kysymyslomaketta laadittaessa huomattiin, että perhetyöntekijöiden työnkuvan kartoitus on paikallaan ja samaa mieltä on ollut myös työelämän opinnäytetyön ohjaajakin.

Tämä opinnäytetyö osoittaa sen, että työntekijät haluavat asiakkaalle hyvän asiakaskokemuksen (asiakkaan huomioiminen yksilöllisesti). Työntekijät haluavat kehittyä työssään ja työtaidoissaan ja verkostoitua organisaation sisällä ja eri yhteistyötahojen kanssa. Lastensuojelun ammattikäytänteitä on tärkeä kehittää, koska lastensuojelun sijaishuollon perhetyö on suhteellisen uusi työmuoto.

Lähteet

- Anttila, P. 2005. Ilmaisu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. Hamina: Akatiimi.
- Forsberg, H. 1998. Perheen ja lapsen tähden: etnografia kahdesta lastensuojelun asiantuntija-kulttuurista. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Fågel, S, Jonsson, M, Korvela P & Kupiainen, A. 2011. Lukijalle. Teoksessa Fågel, S., Jonsson, M., Korvela, P. ja Kupiainen, A. (toim.). Arki haltuun - Sekvenssimenetelmä perhetyössä. Helsinki: Väestöliitto.
- Eirola, R. 2003. Lapsiperheiden elämänhallintavalmiudet. Perheohjauksen arviointi. Väitöskirja. Kuopio: Kuopion yliopisto.
- Eskola, J & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Hakkarainen, K., Palonen, T. & Paavola, S. 2002. Kolme näkökulmaa asiantuntijuuden tutkimiseen. *Psykologia*, 37, 6, 448-464.
- Harisalo, R. Keski - Petäjä, T. & Talkkari, A. 2003. Otin kynän kynsihini. Ohjeita tutkimuksen tekijöille. 2. painos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Heikkilä, T. 2004. Tilastollinen tutkimus. 5. uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämissuhteet. Selvitys lastensuojelun kehittämissuhteille. Helsinki: Stakes.
- Heino, T., Berg, K. & Hurtig J. 2000. Perhetyön ilo ja hämmennys. Lastensuojelun perhetyömuotojen esittelyä ja jäsenyyksiä. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Sta-kes 14/2000. Helsinki: Stakesin monistamo.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.
- Hokkanen, A. 2007. Yhteiskunnan ja sosiaalisen turvallisuuden jälleenrakentamisen aika. Teoksessa Huolenkantajat. Kokemuksia ja sattumuksia sosiaalialan vuosikymmeniltä. Jyväskylä: Ps -kustannus. WS Bookwell.
- Juujärvi, S., Myyry, L. & Pessa, K. 2007. Eettinen herkkyys ammatillisessa toiminnassa. Helsinki: Tammi.
- Kananen, J. 2008. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.
- Karjalainen, A. 2007. KeVer. Verkkolehti. Viitattu 27.7.2014.
<http://www.uasjournal.fi/index.php/kever/article/view/1016/865>
- Kihlman, E. 2005. Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla. Teoksessa Voimaa perhetyöhön. Reijonen M. (toim.). Jyväskylä: PS - kustannus.
- Kivinen, S., Hägglund, H., Söderholm, P. & Kujala, V. 2009. Ohjaajan opas. Voikukkia - vertaistukiryhmät - Opas sijoitettujen lasten vanhempien vertaistukiryhmän perustamiseen ja ohjaamiseen. Viitattu 5.12.2014.
<http://www.suomenkasper.fi/>
- Koivunen, H. 1997. Hiljainen tieto. Helsinki: Otava.

Kupiainen, A. ja Holmbeg, M. 2011. Arki haltuun sekvenssimenetelmällä. Teoksessa Fågel, S., Jonsson, M., Korvela, P. ja Kupiainen, A. (toim.). Arki haltuun - Sekvenssimenetelmä perhe-työssä. Helsinki: Väestöliitto.

Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Laakso, R. 2009. Arjen rutiinit ja yllätykset - etnografia lastenkotityössä. Tampere: Tampere University Press.

Lahtinen, P. & Särkiö, H. Lapsi tarvitsee läheisiään. 30 päivää. 2. 2013. Talentia. Puheenvuoro sivu 11.

Laine, T. 2006. Asiakastyö turvakodissa. Teoksessa Helminen J (toim.). Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisessa perhesuhteessa. Jyväskylä: PS - kustannus.

Lapsen oikeuksien sopimus. 1989. Viitattu 10.9.2014.
<http://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-julistus/>

Lastensuojelulaki. 2007. 13.4.2007/417. Viitattu 17.1.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L10P49>

Lastensuojelun käsikirja. 2015a. Viitattu 21.2.2015.
<http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/avohuolto/lastensuojelun-avohuollon-tukitoimet/perhetyo>

McCarthy, J., Marshall, A., Collins, J., Arganza, G., Deserly, K. & Milon, J. 2005. A Family Guide to the Child Welfare System 2005. Second edition. Viitattu 11.11.2014
http://gucchd.georgetown.edu/products/AFamilysGuide_English.pdf

Miles, M.B, Huberman, A.M & Sadana, J. 2014. Qualitative Data Analysis. A Methods Sourcebook. Edition 3. California: SAGE Publications.

Möller, S. 2004. Sattumista suunnitelmallisuuteen. Lapsen elämäntilanteen kartoitus lastensuojelussa. Jyväskylä: Pesäpuun opas- ja käsikirjat 1/2004.

Nonaka, I. & Konno, N. 1998. Viitattu 20.5.2014.
http://www.cyberartsweb.org/cpace/ht/thonglipfei/nonaka_seci.html

Noppiari, E. 2006. Leiman antajat ja kantajat. Teoksessa Helminen J.(toim.). Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisessa perhesuhteessa. Jyväskylä: PS -kustannus.

Perälä, M-L., Halme, N. & Nykänen, S. 2012. Lasten, nuorten ja perheiden palveluja yhteen sovittava johtaminen. Tampere. THL.

Pesonen, A. 2006. Hyväksytyksi tulemisen kokemus sosiaali- ja terveysalan auttamistyössä. Teoksessa Helminen J (toim.). Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisessa perhesuhteessa. Jyväskylä: PS -kustannus.

Pietilä, I. 2010. Ryhmä - ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi. Kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa Ruusuvuori J., Nikander, P & Hyvärinen, M. (toim.) Haastattelun analyysi. Tampere: Vastapaino.

Pietilä - Hella, R. 2006. Perhekeskus-kohtaamisen tila. Teoksessa Helminen, J. (toim.). Elämä koettelee, tuki kannattelee. Sosiaali- ja terveysalan työ monimuotoisessa perhesuhteessa. Jyväskylä: PS -kustannus.

- Pitkänen, M. 2011. Vastuun paikka. Vanhempien tukeminen lapsen huostaanotossa. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 26, 2011. Helsinki: Yliopistopaino.
- Pulma, P. 2004. Lastensuojelun kehityslinjoja. Teoksessa Puonti, A-M, Saarnio, T & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Tammi.
- Pölkki, P. 2004. Lastensuojelutyön tutkimus- ja kehittämistoiminta. Teoksessa Puonti, A-M, Saarnio, T & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Tammi.
- Reijonen, M. 2005. Mitä työtä se perhetyö oikein on? Ammattina perhetyöntekijä. Teoksessa Voimaa perhetyöhön. Reijonen M. (toim.). Jyväskylä: PS -kustannus.
- Robson, C. 2001. Käytännön arvioinnin perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Räty, I. 2012. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Uudistetun painoksen täydennetty lisäpainos. Helsinki: Edita Publishing.
- Saarnio, T. 2004. Perhetyö lastensuojelutyössä. Teoksessa Puonti, A-M, Saarnio, T & Hujala, A. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Tammi.
- Sinko, P. 2001. Lastensuojelu, juridisoituminen ja lapsen oikeudet. Teoksessa Törrönen, M. (toim.) Lapsuuden hyvinvointi. Yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Helsinki: Pelastakaa lapset.
- Suomen mielenterveysseura. 2014. Koulutussivut. Viitattu 29.9.2014.
http://files.kotisivukone.com/koukes.kotisivukone.com/esite_2014-3.pdf
- Suomen perustuslaki. 1999. Viitattu 16.1.2015
www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731#a731-1999
- Sosiaali - ja terveystieteiden tutkimuskeskus. 2006. Viitattu 5.12.2014.
<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=HE+252/2006&base=erhe&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>
- Taskinen, S. 2010 Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Sanoma Pro.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa: Tammi.
- Tynjälä, P. 2004. Asiantuntijuus ja työkuulttuurit opettajan ammatissa. Viitattu 10.2.2015.
http://koutek-1011.wikispaces.com/file/view/artikkeli_tynj%C3%A4l%C3%A4.pdf
- Uusimäki, M. 2006. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksessa Seppänen - Jurvela, R. & Karjalainen V. Kehittämistyön risteyksiä. Helsinki: Stakes.
- Van de Ven, A. & Poole, M. 1995. Explaining Development and Change in Organizations. Academy of Management Review 20:3, 510-540. Viitattu 25.4.2014.
http://www.academia.edu/300397/A_brief_review_of_Van_de_Ven_and_Pooles_1995_article_Explaining_development_and_change_in_organizations_Academy_of_Management_Review_20_3_
- Vario, P. Barkman, J., Kiili, J., Nikkanen, M., Oranen, M. ja Tervo J. 2012, "Suojele unelmia, vaali toivoa". Nuorten suositukset lastensuojelun ja sijaishuollon laadun kehittämiseksi. Lapsiasiavaltuutetun toimiston julkaisuja 2012:6. Helsinki: Aksidenssi.
- Vilen, M., Seppänen, P, Tapio, N. & Toivanen, R. (toim.) 2010. Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja.

Vilkka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.

Väisänen, L., Niemelä, M. & Suua, P. 2009. Sanat työssä. Vuorovaikutus ammattitaitona. Helsinki: Kirjapaja.

Julkaisemattomat lähteet

Organisaation lastensuojelu. 2013a. Toiminnan käsikirja

Organisaation lastensuojelun perhetyön työohjeet. 2013b.

Organisaation lastensuojelun prosessikirja. 2012.

Rahko, P. 2014. Haastattelu 25.6.2014.

Pyöriä, S. 2014. Sähköpostiviesti 17.9.2014.

Kuviot

Kuvio 1: Opinnäytetyön kuvaus	37
Kuvio 2: Vastaajan toimipaikka.....	45
Kuvio 3: Osallistuminen asiakassuunnitelmiin	46
Kuvio 4: Työmenetelmien käyttö.....	48
Kuvio 5: Tapaamisella olevat henkilöt	49

Taulukot

Taulukko 1: Perhetyöntekijöiden koulutus ja koulutustoiveet.....	43
Taulukko 2: Työntekijöiden käyttämät työmuodot	47
Taulukko 3: Perhetyöntekijän työnkuvan ja prosessien arviointi.....	50

Liitteet

Liite 1. Saatekirje sähköiseen kyselyyn	79
Liite 2. Sähköinen kyselylomake	80
Liite 3. Saatekirje ryhmähaastattelulle	84
Liite 4. Ryhmähaastattelun kysymykset	86
Liite 5. Esimerkki kiireellisten sijoitusten haastatteluaineistojen analysoinnista	87
Liite 6. Avohuollon prosessikuvaukset yhdistettynä tapausesimerkkiin	88
Liite 7. Kiireellisen sijoituksen prosessikuvaukset yhdistettynä kolmeen asiakasesimerkkiin.....	90
Liite 8. Huostaanoton prosessikuvaukset yhdistettynä kolmeen asiakasesimerkkiin.	92
Liite 9. Tehostetun perhetyön prosessikuvaus yhdistettynä asiakasesimerkkiin	94

Liite 1 Saatekirje sähköiseen kyselyyn

Saatesanat tutkimukselle

Työskentelen XXX lastensuojeluyksikössä erityistyöntekijänä. Opiskelen ylempää ammattikorkeakoulututkintoa Laureassa Otaniemen yksikössä Terveiden edistämisen koulutusohjelmassa, Johtaminen perhetyössä ja perhehoitotyössä. Teen opinnäytetyöni toimintatutkimuksena ja tämän tutkimuksen tarkoituksena on saada XXX perhetyöntekijöiden kokemukset ja käytänteet tutkijan tietoon.

Arvoisa tutkimukseen osallistuja. Kysely kohdentuu XXX lastensuojelun kaikille perhetyötä tekeville henkilöille.

Vastauksiasi käytetään ainoastaan tutkimuksen toteuttamiseen, jonka jälkeen vastaukset hävitetään suojatusti. Sinua ei pystytä tunnistamaan vastanneiden joukosta, sillä tutkimuksen vastauksia ei lainata suoraan mihinkään, vaan vastaukset tilastoidaan ja lopullinen tutkimustulos tulee olemaan vastanneiden yhteistulos. Osallistumalla vaikutat xxx:n lastensuojelun perhetyön kehittämiseen ja annat tärkeää tietoa tiedoistasi ja tekemästasi työstä.

Kysely on lyhyt, mutta vaatii kuitenkin hetken aikaasi vastaamiseen.

Kyselyn ja opinnäytetyön tulokset julkistetaan syksyllä 2014.

Tutkija; Sirpa Ahola-Lyytikäinen

Osoite

p. 050-1234567

Liite 2 Sähköinen kyselylomake

Kysymyksiä XXX lastensuojeluyksiköiden perhetyöntekijöille

Ellei toisin mainita, rengasta mielestäsi oikeaa vaihtoehtoa vastaava kirjain tai kirjaimet tai numero, tai kirjoita vastaus sille varattuun tilaan.

- 1) Vastaaajan ikä vuosina _____
- 2) Kuinka monta vuotta olet ollut työelämässä? _____
- 3) Kuinka monta vuotta olet tehnyt perhetyötä xxx:n lastensuojelussa? _____

- 4) Onko sinulle määritelty tehtäväkuva (löytyy työsopimuksesta)?
 - a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa

- 5) Tehtäväkuvani on määritelty riittävän hyvin
 - a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa

- 6) Olen perehtynyt organisaatiomme perhetyön prosesseihin?
 - a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa

- 7) Oletko soveltanut xxx:n perhetyön prosesseja?
 - a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa

- 8) Perhetyö prosessit ovat auttaneet sinua työssäsi
 - a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa

- 9) Organisaatiomme perhetyön prosesseja voisi kehittää?
 - a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa

- 10) Olen tehnyt perhetyötä edellisessä työssäsi?
- a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa
- 11) Monta tuntia teet keskimäärin viikossa perhetyöntekijän työtä? Tähän sisältyy työn suunnittelu, perhetyö (kotikäynnit, perheen tapaamiset, asiakassuunnitelmat), siihen liittyvät kirjaukset ja matkat.
- a) Alle 10-tuntia
 - b) 10-19 tuntia
 - c) 20-29 tuntia
 - d) Yli 30 tuntia
- 12) Monta tuntia teet viikossa keskimäärin ohjaajan työtä?
- a) Alle 10-tuntia
 - b) 10-19 tuntia
 - c) 20-29 tuntia
 - d) Yli 30 tuntia
- 13) Miten toivot että sinun osaamistasi hyödynnettäisiin yksikössäsi
- 14) Mitä kehittämistarpeita yksikössäsi on perhetyön näkökulmasta?
- 15) Mihin tehtäviin tulisi painottua enemmän?
- 16) XXX perhetyöntekijät tarvitsevat lisää täydennys- tai täsmäkoulutusta perhetyöhön
- a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa
- 17) Saan esimieheltäni riittävää tukea?
- a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa
- 18) Osallistutko työyksikkösi työnohjaukseen?
- a) Kyllä
 - b) En
- 19) Työnohjaus on tärkeä työssäni
- a) Täysin samaa mieltä
 - b) Lähes samaa mieltä
 - c) Lähes eri mieltä
 - d) Täysin eri mieltä
 - e) En osaa sanoa
- 20) Mitä työvälineitä olet käyttänyt viime aikoina työskennellessäsi perheiden kanssa?
- a) sukupuu
 - b) verkostokartta
 - c) vanhemmuuden roolikartta

- d) tulohaastattelulomake Nappulasta
- e) aikajana, elämänviiva
- f) Pesäpuun kortit
- g) ajankäyttöympyrä
- h) lapsen kehityksen palapeli
- i) arvostava haastattelu
- j) isyyden pelikentät
- k) itsenäistyvän nuoren roolikartta
- l) perhepäivä
- m) toiminnalliset menetelmät
- n) kotikäynti
- o) läheisneuvonpito
- p) parisuhteen roolikartta
- q) vertaisryhmän pitäminen

21) Ketä /keitä olet tavannut tai on tavallisesti läsnä tapaamisilla, valitse sopiva vaihtoehto(t), ympyröimällä ja rastittamalla oikea vaihtoehto

- a) äiti
- 1 aina
- 2 usein
- 3 toisinaan
- 4 harvoin
- 5 ei koskaan

- b) isä
- 1 aina
- 2 usein
- 3 toisinaan
- 4 harvoin
- 5 ei koskaan

- c) lapsi/lapset
- 1 aina
- 2 usein
- 3 toisinaan
- 4 harvoin
- 5 ei koskaan

- d) muu suku
- 1 aina
- 2 usein
- 3 toisinaan
- 4 harvoin
- 5 ei koskaan

- e) perheen lähiverkosto (naapuri, ystävä, yms.)
- 1 aina
- 2 usein
- 3 toisinaan
- 4 harvoin
- 5 ei koskaan

- f) viranomainen
- 1 aina
- 2 usein
- 3 toisinaan
- 4 harvoin
- 5 ei koskaan

- g) omaohjaaja
- 1 aina
- 2 usein
- 3 toisinaan
- 4 harvoin
- 5 ei koskaan

22) Osallistutko

- a) tulovaiheen asiakassuunnitelmaan
- b) sijoitusprosessin aikana tapahtuviin asiakassuunnitelmiin
- c) loppuasiakassuunnitelmaan
- d) kaikkiin asiakassuunnitelmiin
- e) en osallistu

23) Teetkö kotikäyntejä pääsääntöisesti

- a) yksin
- b) yhdessä omaohjaajan tai ohjaajan kanssa
- c) yksikön ulkopuolelta tulevan henkilön kanssa

24) Toimipaikkasi on

- a) Erityisyksikössä
- b) Perusyksikössä
- c) Perhekuntoutuksessa
- d) Avoperhetyössä

25) Koulutustaustasi on

- a) Sairaanhoidaja
- b) Sosionomi
- c) Yhteisöpedagogi
- d) Muu

26) Oletko käynyt perhetyöhön liittyviä lisäkoulutuksia?

- a) Kyllä
- b) En

27) Organisaation on hyvä järjestää täydennys- ja täsmäkoulutusta perhetyöntekijöille

- a) Täysin samaa mieltä
- b) Lähes samaa mieltä
- c) Lähes eri mieltä
- d) Täysin eri mieltä
- e) En osaa sanoa

Liite 3: Saatekirje ryhmähaastattelulle

13.01.2014

Arvoisa vastaanottaja

Työskentelen lastensuojeluyksikkö xxx:ssa erityistyöntekijänä ja vastuualueenani on yksikössä sijoitettujen lasten perheiden kanssa tehtävä perhetyö ja sen suunnittelu.

Aloitin ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opiskelut syyskuussa 2013 Laureassa Otaniemen yksikössä terveyden edistämisen koulutusohjelmassa. Valmistuminen olisi näillä näkymin joulukuussa 2014. Opintoihini liittyy tärkeänä osa-alueena kehittämistyö, jonka laajuus on 30 op. Oma opinnäytetyöni liittyy läheisesti nykyiseen työhöni. Opinnäytetyöni on toimintatutkimus, jossa haluan kartoittaa xxx lastensuojelun perhetyötä ja perhetyön eri prosessimallien käyttöönottoa. Tiedonhankintamenetelminä käytän perhetyöntekijöille kohdennettua kyselylomaketta ja aluetapaamisia. Kyselylomakkeessa pyrin saamaan selville mm. työntekijöiden kokeman organisaation perhetyön tilanteen ja miten he ovat tehneet työtään. Aluepäivissä pyrin selvittämään asiakasesimerkkien avulla kuinka perhetyön prosessit ovat toteutuneet käytännössä.

Työelämän menontorina minulla toimii xx. Opinnäytetyönohjaajana toimii Soile Juujärvi Laurean Otaniemen yksiköstä.

Yksi tiedonhankintamenetelmäni on tavata aluepäivillä perhetyöntekijöitä ja mahdollisesti vastaavia ohjaajia. Marraskuussa 2013 pidimme itäisen Suomen aluepäivän, johon osallistui xxx neljästä lastensuojeluyksiköstä työntekijöitä. Kävimme aluetapaamisella läpi perhetyön prosesseja asiakasesimerkkien kautta ja samalla keskustelimme lastensuojelun perhetyön tilasta. Koimme tämän työskentelytavan hyvänä ja päätin xx:n suostumuksella kysyä mahdollisuutta osallistua muiden aluepäivien tapaamiseen.

Opiskelujeni ajankohtaisuuden ja oman mielenkiinnon siivittämänä haluan selvittää xx lastensuojelun perhetyön tilaa. Toinen tiedonhankintamenetelmäni on talvella 2014 lähettämä xx:n lastensuojelun perhetyöntekijöille tehty kysely, jossa kartoitan perhetyömme tämänhetkistä tilaa. Kevättalvella 2014 osallistuisin mielelläni aluetapaamisiin (itä-, länsi- ja eteläryhmä), jossa kävisimme perhetyön prosesseja läpi. Luvallanne nauhoittaisin keskustelut ja litte-roisin ne niin ettei niistä ole asiakastiedot ja työntekijät tunnistettavissa. Samalla tapaamisella kertoisin tutkimustulokset kyselystä.

Kysynkin nyt teiltä, oletteko suunnittelemassa aluepäiviä ja jos olette mitä ajankohtaa olette miettineet? Alustavasti olemme suunnitelleet Itä-Suomen aluetapaamisen 10.3 xx-kaupunkiin. Käykö etelä- ja länsiryhmälle viikot 13 ja/tai 14? Maaliskuuhun mennessä olisin saanut kyselylomakkeet analysoitua ja voisin samalla kertoa kyselyn tuloksista. Ehdottakaa myös tapaamispaikkaa, koska te tiedätte parhaiten logistiset seikat.

Jos aiheesta heräsi kysymyksiä, voit tuki soittaa minulle p. 050-1234567 (koti) tai 050-4567890 (työ).

Yhteistyöstä etukäteen kiittäen Sirpa Ahola-Lyytikäinen
sirpa.ahola-lyytikainen@xxx.fi

Liite 4: Ryhmähaastattelun kysymykset

Teemahaastattelun (haastattelurunko) kysymykset ovat:

1. Kuinka työntekijät ovat käyttäneet / soveltaneet perhetyön prosesseja käytännössä?

Täydentävinä kysymyksinä olivat: Kuinka prosessi on elänyt sijoitetun lapsen ja hänen perheen elämässä lapsen sijoituksen aikana? Tässä on tarkoituksena, että haastateltava kertoo vapaasti prosessimallin etenemisen ja kuinka se on siinä kyseisessä asiakastapauksessa edennyt ja oletko käyttänyt prosessia työssäsi kokonaan, osittain?

2. Miten työntekijät ovat kokeneet perhetyön prosessin? Toimivuus/toimimattomuus ja miten he haluaisivat niitä ratkaista?

Täydentävinä kysymyksinä olivat: Mitä /mitkä kohdat prosessissa ovat olleet toimivia?, mitkä taas olet kokenut etteivät ne ole toimineet? ja mitä haluaisit muuttaa prosesseissa?

3. Missä kohti prosessia on onnistuttu?

Täydentävänä kysymyksenä olivat: Mikä prosessin kohta korostui työssäsi? Miksi juuri se osa korostui?

4. Missä kohti prosessia on huomattu ettei se ole ollut toimiva?

Täydentävänä kysymyksenä olivat: Jos et ole käyttänyt prosessia, miksi et ole käyttänyt? Riittääkö aika perehtyä prosessiin? Miten haluaisit kehittää prosesseja

Liite 5: Esimerkki kiireellisten sijoitusten haastatteluaineistojen analysoinnista

Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Yhdistävä
<p>"<i>Prosessikuvaus auttoi, hyvä työka- veri ja työtiimi, perhetyöntekijä piti huolen siitä että prosessin mukaiset tapaamiset käytiin sovel- tuvin osin läpi "</i></p> <p>"<i>Työvuorolista järjestelmä auttoi kun oli 6 viikon listat, jolloin voi katsoa koko 30 vuorokaudelle kaik- ki tapaamiset ja sopia ne kalente- riin "</i></p> <p>"<i>Omaohjaajan työ eli tiimijat nivoutui kiireellisen sijoituksen prosessiin. Perhetyö ohjasi ja kan- natteli koko asiakkuutta "</i></p>	<p>Prosessikuvaus auttoi, hyvä työkaveri ja työtiimi</p> <p>Perhetyöntekijä huolehti, että prosessin mukaiset ta- paamiset käytiin soveltuvin osin</p> <p>6 viikon työvuorolista auttoi, jolloin voi sopia tapaamiset kalenteriin etukäteen</p> <p>Omaohjaajan työ ja tiimijat nivoutuvat prosessiin</p> <p>Perhetyö ohjasi ja kannatteli asiakkuutta</p>	<p>Toimiva ja apua antava prosessi- kuvaus</p> <p>Järjestelmälli- nen työvuoro- suunnittelu</p> <p>Omaohjaajuu- den ja perhe- työn työnjako</p>	<p>Sovel- taminen</p>	
<p>"<i>Hankaluutena pitkät välimatkat ja nuoren toisen vanhemman halut- tomuus tulla yksikköön tapaamisel- le. Motivointi seurasi koko perhe- työskentelyn ajan sisällöllisessä osuudessa"</i></p> <p>"<i>Perhetyötä tehtiin pitkälti sen mukaan mihin perhe oli valmis"</i></p> <p>"<i>Kiireellinen sijoitus priorisoidaan aina ensisijaiseksi ja ohjaajia vas- tuutetaan perhetyöhön eli kun- touttavassa työssä joustetaan"</i></p>	<p>Hankaluutena pitkät välimat- kat</p> <p>Toisen vanhemman halutto- muus tulla yksikköön tapaami- siin</p> <p>Motivointi koko perhetyösken- telyn ajan</p> <p>Perhetyötä tehtiin siten mihin perhe oli valmis</p> <p>Kiireellinen sijoitus priorisoi- daan ensisijaiseksi, vastuute- taan perhetyöhön</p> <p>Kuntouttavassa työssä joustee- taan</p>	<p>Työskentelyn suunnittelu perheen tilan- teen ja moti- vaation mukaan, perheen kunnioittaminen</p> <p>Työn priorisointi</p> <p>Kuntouttava työ joustaa</p>	<p>Ratkai- seminen</p>	<p>AMMATIL- LINEN ASIAN- TUNTI- JUUS</p>
<p>"<i>Yhtä tapaamista enemmän, psy- koedukaatio jossa voisi selittää toisen toimintaa tai toimintamalle- ja ja ehtisi kotijaksolla sitä harjoi- tella"</i></p> <p>"<i>Nuori saisi asettua 2-3 päivää ja purkaa tunnetasolla sijoitusta, tulotilannetta, saapumista ja ol- lutta aikaa"</i></p> <p>Joskus olisi kiva tehdä sitä kuntout- tavaa, kun olisi se 30 vuorokautta lisäksi!</p> <p>Tarvitaan 30+30 vuorokautta. Kuu- kausi liian lyhyt aika.</p>	<p>Yksi tapaaminen lisää</p> <p>Psykoedukaatiota, jossa voisi selittää toisen toimintaa ja toimintamalleja ja sen har- joittelu kotijaksolla</p> <p>Nuori saisi asettua muutaman 2-3 päivää</p> <p>Nuori saisi purkaa tunnetasol- la sijoitusta, tulotilannetta, saapumista ja ollutta aikaa</p> <p>Olisi kiva tehdä kuntouttavaa, kun olisi 30 vuorokautta lisää aikaa</p> <p>Tarvitaan 30+30 vuorokautta. Kuukausi liian lyhyt.</p>	<p>Perheen tapaa- miskertojen lisääminen</p> <p>Tilanteen rau- hoittaminen</p> <p>Työskentelyajan lisääminen</p>	<p>Kehit- täminen</p>	

Liite 6: Avohuollon prosessikuvaukset yhdistettynä tapausesimerkkiin

Sijaishuollon prosessikuvaus	Perhetyön prosessikuvaus	Asiakasesimerkki (n=1)
<p>Sijoitusjakson suunnittelu; osallistuu vuoropuheluun, tutustumiskäyntiin tai kotitapaamiseen, keskustelelee vastaavan ohjaajan kanssa ja kertoo oman näkemyksen asiasta, osallistuu neuvotteluun jossa käydään suunnitelman mukaiset asiat ja ehdotus ja sovitaan päivämäärät. Tehdään päätös sijoituksesta ja sen aloittamisesta. Huomioi sovitut asiat kalenterissaan, täydentää hoito - ja kasvatussuunnitelmaa perhetyön osalta.</p> <p>TUTUSTUMINEN, SUUNNITELMALLISUUS, TAVOITTEELLISUUS. YHTEISTYÖ YKSIKÖN SISÄLLÄ, NEUVOTTELUT</p>	<p>1. tapaaminen; teemana tutustuminen ja motivoiminen; puhelu vanhemmille ennen asiakassuunnitelmaa, tuloneuvottelu, kerrotaan perheelle perhetyöstä, tavoitteet ja perustelut, käydään työskentelyrunkoa läpi perheen ja sosiaalityöntekijän kanssa, kuullaan perheen ajatukset perhetyöstä ja sitouttaminen, sovitaan seuraava tapaaminen</p> <p>TUTUSTUMINEN, YHTEISTYÖ PERHEEN JA SOSIAALITOIMEN KANSSA, SITOUTTAMINEN</p>	<p>1. Yläasteikäinen lapsi. Ollut avohuollon asiakkaana (avoperhetyö), ongelmia koulun kanssa (ei ollut tunneilla), pienryhmä. Vanhemmat eronneet.</p> <p>Käynyt tutustumassa joulukuussa perheen kanssa (kuukautta ennen sijoitusta). Toisen vanhemman motivointi perhetyöhön, miksi kannattaa ottaa vastaan ja miten se hyödyttää lasta. Tiimi oli mukana tutustumisvaiheessa. Annettu tilannekartoituslomake toiselle vanhemmalle.</p> <p>MOTIVOINTI, TUTUSTUMINEN TIIMITYÖSKENTELY</p>
<p>Sijoitusjakson aloittaminen; aloittaa tutustumisen ja käy perheen luona, aloittaa kriisiytön ja verkostotyön, tekee tulohaastattelun, prosessoi perheen kanssa, tapaa perhettä 6-10 kertaa koko jakson aikana, keskustelelee vastaavan ohjaajan kanssa ja kertoo oman näkemyksensä, keskustelelee vastaavan ohjaajan kanssa sosiaalityöntekijän kommentteista</p> <p>TYÖSKENTELYN JA KRIISI - JA VERKOSTYÖN ALOITUS, YHTEISTYÖ YKSIKÖN SISÄLLÄ</p>	<p>2-3. tapaaminen; teemana Tulohaastattelu, miten lapsen sijoitus näyttäytyy yksikössä, mitä ajatuksia vanhemmilla on, keskustelu nykytilanteesta ja miten tähän päädytty, työskentelyrunkon läpikäyminen, Tilannekartoituslomake; nykytilanteen läpikäyntiä, vanhempien ajatukset, seuraava kotitehtävä lapsen elämänjana</p> <p>TYÖSKENTELYN ALOITUS LOMAKEIDEN AVULLA</p>	<p>1. Lapsi tuli tammikuussa yksiköön. Sovittiin kotikäynnit toisen vanhemman luokse. Sosiaalitoimi nimesi tavoitteet; vanhemmuuden arviointi ja tukeminen. Työntekijä teki "raakaversion" perhetyöstä, mitä lähdetään tavoittelemaan ja kirjasi mitä kullakin tapaamisella käydään läpi.</p> <p>SOSIAALITOIMI NIMESI TAVOITTEET, PERHETYÖNTEKIJÄ TEKI MYÖS TAVOITTEET PERHETYÖLLE, TYÖSKENTELYN ALOITUS</p>
<p>Sijoitusjakson toteuttaminen, nämä vaiheet toistuvat joka kuukausi kolmen kuukauden ajan; toteuttaa hoito- ja kasvatussuunnitelmaa, laatii oman osuutensa kuukausiraporttiin, osallistuu hoito - ja kasvatustiimiin, jossa arvioi lapsen ja perheen tilannetta suhteessa asiakassuunnitelmaan</p> <p>TYÖSKENTELY HOITO- JA KASVATUSSUUNNITELMAN MUKAAN, TIIMITYÖSKENTELY</p>	<p>4-5 tapaaminen; teemana elämän tapahtumat ja vanhemmuuden roolikartta, perhetapaaminen yhdessä omaohjaajan kanssa, kotitehtävien läpikäynti, tavoitteena konkreettisten muutosehdotusten tekeminen, yhteisten sopimusten laatiminen, 6-7 tapaaminen; teemana arvio ja loppuraportin tekeminen, perhepäivä (teema rajat ja rakkaus), mm. vahvuus - ja vanhemmuuskorttien käyttö, toiminnalliset menetelmät, vuorovaikutuksen havainnointi, miten vanhemmat näkevät lapsensa ja oman tilanteensa, kohtaavatko vanhempien odotukset ja lapsen valmiudet, yhteinen arviointikeskustelu ja valmistelu loppuyhteenvetoon</p> <p>TYÖSKENTELY LOMAKEIDEN AVULLA</p>	<p>1. Työntekijä tapasi lähivanhemmaa viisi kertaa. Lapsi kertoi tapahtumista kotona (lapsen omat pelkotilat, vanhemman alkoholin käyttö, vaaratilanteet lapsen omasta käytöksestä johtuen, vanhemman ja lapsen erilaiset kertomukset viikonloppulomista). Lähivanhemman kanssa työstettiin elämänjanaa, verkostokartta, vanhemmuuden roolikarttaa, vanhemmuuden haastattelulomake, joiden avulla voitiin tehdä muutostyöskentelyä. Tätä muutostyöskentelyä tehtiin paljon. Lähivanhemman tapaamisista tehtiin lapsen sosiaalityöntekijälle raportit. Puhuttiin ongelmista avoimesti perheen kanssa. Perhetyöntekijän tukena on yksikössä aktiiviset omaohjaajat, jotka käyvät lapsen kanssa asioita läpi (elämänjana, verkostokartta, BDI -kysely jne.). Viimeisellä käynnillä työstetty tulevaisuus-työskentelyä ja käyty työntekijän tekemää raporttia läpi.</p> <p>Huomioitavaa että työskentely tehty ensin lähivanhemman kanssa.</p> <p>Ei pidetty perhepäivää.</p> <p>TYÖSKENNELTY PERHETYÖN PROSESSIN MUKAAN</p>

<p>Sijoitusjakson päättyminen; osallistuu loppuraportin laadintaan, työstää arvioita perheen kanssa, osallistuu asiakassuunnitelmaneuvotteluun, jossa käydään läpi hoitojakson toteutuminen ja sovitaan jatkoista ja mahdollisista tukitoimista (perhetyö, jälkihuolto jne.) LOPPURAPORTIN TEKO</p>	<p>8. tapaaminen; loppuneuvottelu, teemana arvio ja jatkosuositukset, perhetyöntekijä laatii arvion lapsen omaohjaajan kanssa perustuen yhteiseen tehtyyn työskentelyyn (toimivat asiat, toimimattomat asiat, huolet, mitä voidaan tarjota) TIIMITYÖSKENTELY LOPPURAPORTIN TEOSSA</p>	<p>1. Motivointi, etenkin lasta jatkamaan avohuollon tukitoimen piirissä, jolla turvataan lapsen koulukäynnin suorittaminen lukuvuoden loppuun. Suunnitelma etävanhemman tapaamisista. MOTIVOINTI JATKOTUKEEN</p>
---	---	---

Liite 7: Kiireellisen sijoituksen prosessikuvaukset yhdistettynä kolmeen asiakasesimerkkiin

Sijaishuollon prosessikuvaus	Perhetyön prosessikuvaus	Asiakasesimerkit (n=3)
<p>Sijoitusjaksosta sopiminen; perhetyöntekijä saa tiedon lapsen tulosta TIETO TYÖNTEKIJÄLLE</p>	<p>0. tapaaminen, teemana tulohaastattelu ja ensikohentaaminen, puhelu vanhemmille (kuullaan vanhempien ajatukset, kerrotaan perhetyön käytännöistä), käynnin sopiminen mahdollisimman pian MOTIVOINTI</p>	<p>1. Lapsi (murrosikäinen) tuli yksikköön hatkareissun jälkeen. Kotona ongelmia vuosia ja perhe hakenut apua toisesta tahosta. Lapsella psyykkisiä ongelmia ja kotona tilanne kriisiytynyt</p> <p>2. Murrosikäinen lapsi, jolla aikaisempi lyhytaikainen sijoitus ja vuosien avohuollon asiakkuus omalla paikkakunnalla. Nyt tilanne kriisiytynyt ja päädytty kiireelliseen sijoitukseen. Lapsen sosiaalityöntekijä ollut yhteydessä vastaavaan ohjaajaan. Perhetyöntekijä käynyt yhdessä ohjaajan kanssa lapsen toiselta paikkakunnalta. Lähivanhempi ei suostunut puhumaan tilanteesta puhelimesta</p> <p>3. Vastaava ohjaaja sai puhelun sosiaalityöntekijältä. Lapsi (murrosikäinen) tuli yksikköön. Lapsella useiden vuosien lastensuojelun asiakkuus ja samana vuonna takana jo yksi kiireellinen sijoitus samaiseen yksikköön AKUUTTI TULO YKSIKKÖÖN, EI MAHDOLLISUUTTA MOTIVOINTIIN</p>
<p>Vastaanotto ja kriisi-työn aloittaminen; perhetyöntekijä on tietoinen lapsen prosessin aloituksesta, osallistuu neuvotteluun lähtötilanteesta riippuen, suunnittelee ja täydentää hoito - ja kasvatussuunnitelmaa perhetyön osalta TYÖSKENTELYN ALOITUS (KRIISITYÖ)</p>	<p>1. tapaaminen, teemana miksi olemme tässä? Keskustelu nykytilanteesta ja miten tähän on päädytty (koti, koulu, työ, vapaa-aika), koti-tehtäväksi Tilannekartoituslomake (tai muutoslomake, verkostokartta)</p> <p>2. tapaaminen; teemana muutostoi-veet, mikä voisi olla vielä paremmin, kartoitetaan perheen muutostoi-veet, annetaan kotitehtävä Mikä voisi olla toisin, mitä voisi tehdä jne. TYÖSKENTELYN ALOITUS</p>	<p>1. Vanhempien tulohaastattelut kahdesti erikseen(vanhemmat eronneet)</p> <p>2. Lähivanhemman ensimmäinen tapaaminen yksikössä yhdessä omaohjaajan kanssa. Tulohaastattelu, motivointi yhteistyöhön. Toinen tapaaminen kotikäynnillä lähivanhemman luokse, jolloin mietitty sijaishuollon tavoitteita. Etävanhempi asuu toisella puolella Suomea. Puhelimitse oltu häneen yhteydessä ja kysytty hänen mielipiteitä sijoituksesta</p> <p>3. Aiemmalla sijoitusjaksolla oli tehty jo työskentelyä TYÖSKENTELYN ALOITUS PERHEEN EHDILLA</p>

<p>Verkostotyö, arviointi, työstäminen ja jatkoista sopiminen; perhetyöntekijä aloittaa perhetyön ja toteuttaa aktiivista perhetyötä, jatkaa perhetyötä ja aloittaa lapsen kotiinpaluun suunnittelun, osallistuu loppuraportin laadintaan, työstää arviota yhdessä perheen kanssa, osallistuu asiakassuunnitelmaneevotteluun. Käy läpi hoitajakson toteutumisen ja sovitaan jatkoista ja mahdollisista tukitoimista (perhetyö, jälkihuolto jne.)</p> <p>VERKOSTOTYÖ, ARVIINTI JA TYÖSKENTELY</p>	<p>3. tapaaminen, teemana keinot muutokseen, toteutetaan mahdollisuuksien mukaan kotikäyntinä, koti-tehtävien läpikäynti edelliseltä kerralta, kotijakson suunnitelma ja kotisopimuksen teko, tulevaisuuden mielikuvat ja nuoren näkemys tuen tarpeesta</p> <p>4. tapaaminen; reflektoidaan nykyistä tilannetta kiireellisen sijoituksen alkutilanteeseen verrattuna, mitä perheessä on tapahtunut, tulevaisuusajatukset, mitä on perheen mielestä tuen tarve, jatkon tukitoimiin motivointi ja sitoutuminen</p> <p>TYÖSKENTELY TULEVAISUUTEEN LIITTYEN, TUEN TARPEEN ARVIINTI JA JATKOSUUNNITELMAT</p>	<p>1. Vanhempien tapaaminen, joka liittyi teemaan miksi olemme tässä. Neljännessä tapaamisessa perhetyöntekijä sairautena, jonka takia omaohjaajat päätyivät käsittelemään muutoslomakkeen kahta ensimmäistä sivua ja peruspurku. Pohjatyo jäi tekemättä informaatiokatkoksen takia.</p> <p>2. Kolmas tapaaminen kotona, lähivanhempi täyttänyt koti-tehtäviä, nuoren kehityksen palapeli läpikäyminen, nuoren ja lähivanhemman voimavarojen kartoitus. Neljäs tapaaminen tuen tarpeen suunnittelu, toisen kiireellisen ajanjakson pohittaminen yhdessä lapsen ja lähivanhemman kanssa. Etävänhemman mielipiteen kuuleminen.</p> <p>3. Lähivanhemman kanssa omia tapaamisia, aikajanan teko. Sisarusten tapaamiset, toiminnallisten menetelmien käyttö, kodin sääntöjen tekeminen</p> <p>Asiakassuunnitelma;</p> <p>1. Kuukaudessa tehty 10 perhetapaamista. Perhetyö ohjasi ja kannatteli koko asiakkuutta. Lapsi kotiutui</p> <p>2. Päädyttiin toiseen 30 vrk:n kiireellisen sijoitusjakson jatkamiseen hyvässä yhteistyössä kaikkien osapuolien kanssa</p> <p>3. Tartuttiin myös perheen toisen lapsen ongelmiin ja perhetyö jatkui</p> <p>TYÖSKENTELY PITKÄLTI PERHEEN TARPEIDEN JA VOIMAVAROJEN MUKAAN KÄYTTÄEN PERHETYÖN PROSESSIA SUUNNANÄYTTÄJÄNÄ</p>
--	---	---

Liite 8: Huostaanoton prosessikuvaukset yhdistettynä kolmeen asiakasesimerkkiin

Sijaishuollon prosessikuvaus	Perhetyön prosessikuvaus	Asiakasesimerkit (n=3)
<p>Sijoitusjakson suunnittelu; osallistuu vuoropuheluun, tutustumiskäyntiin tai kotitapaamiseen, keskusteleo lapsen saapumisesta tiimin kanssa, huomioi sovitut asiat kalenterissaan SUUNNITTELU, KESKUSTELU YKSIKÖSSÄ</p>	<p>Tutustuminen; motivointi yhteistyöhön ja hyväksymiseen että lapsi yksikössä, luottamuksen luominen sijaishuoltopaikkaan ja omaohjaajaan, autetaan vanhempia käsittelemään tapahtunutta TUTUSTUMINEN JA MOTIVOINTI</p>	<p>1. Perhetyöntekijä räätälöinyt omannäköisensä perhetyön suunnitelman lapsen ja perheen kohdalla, koska asuinpaikka niin kaukana ja vanhempien psyykinen tilanne ja motivaatio sijaishuoltopaikkaan heikko.</p> <p>2. Suunniteltu tulo yksikköön</p> <p>3. Lapsi on tullut v. 2004 yksikköön ja vuoteen 2012 tehty tiimityönä, sen jälkeen alettiin tehdä tällä perhetyön mallilla, "sitä on sävelletty", eroperhe, huolena lähivanhemman jaksaminen, etävanhempi vähän kuvioissa, vanhemmilla riittaisat välit RÄÄTÄLÖITY PERHETYÖ, JOTA TILANTEEN MUKAAN MUUNNELTU</p>
<p>Sijoitusjakson aloittaminen; aloittaa tutustumisen ja kriisitön perheen luona, tekee tulohaastattelun, aloittaa verkostotyön, keskusteleo vastavaan ohjaajan ja kertoo oman näkemyksensä asiasta, osallistuu asiakassuunnitelmanneuvotteluun 2-4 viikon sisällä, täydentää hoito- ja kasvatussuunnitelmaa perhetyön osalta TUTUSTUMINEN, KRIISI - JA VERKOSTOTYÖ</p>	<p>Tutustuminen; luottamuksen luominen sijaishuoltopaikkaan ja omaohjaajaan, autetaan vanhempia käsittelemään tapahtunutta, tapaamisia 3 kk:n aikana 2-4 kertaa, kotikäyntejä TUTUSTUMINEN</p>	<p>1. Ei määritelty</p> <p>2. Perhetyöntekijä osallistui tuloneuvotteluun, määritelty perhetyö, perhetyöntekijä tapaa vanhempia, jos he hyväksyvät perhetyön; 2-4 kertaa, tutustumistapaaminen, lähtökohta työskentelylle, miten perhe haluaa toimia, "ei aina mee ihan tuon kaavion mukaan", tutustumistapaamisia voi olla määrällisesti enemmänkin. Alkukysely riippuu lapsen iästä. Tulovaiheessa täytetään erilaisia lomakkeita ja lupia. "Jatkotyöskentely varioidaan tarpeen mukaan ja meillä on kaikenlaisia variaatioita mitä tukea ja apua kukakin perhe tarvitsee".</p> <p>3. Kummallekin vanhemmille tarjottu kaksi kertaa tapaamista, teemana miksi huostaanotto aikoinaan tullut ja mietitty konkreettisia muutoksia ennen kuin lapsi voi kotiutua. Lähivanhemman kanssa nähty kaksi kertaa ja hän muutti useamman kerran. Etävanhemmaa yritettiin tavata kotona, kahvilassa, ei onnistunut. Häneen oltiin puhelin yhteydessä. Työntekijällä tuli pitkä sairasloma ja vastaava ohjaaja jatkoi. PERHEEN TILANNE HUOMIOITU JA MIETITTY OMA PERHETYÖN KUVIO</p>
<p>Sijoitusjakson toteuttaminen, nämä vaiheet toistuvat joka kuukausi; toteuttaa hoito- ja kasvatussuunnitelmaa, laatii oman osuutensa kuukausiraporttiin TYÖSKENTELY</p>	<p>Rinnalla kulkeminen 3 kk:sta eteenpäin, kuntoutus; varmistetaan vanhempien osallisuus lapsen kasvatuksessa ja hoidossa, tuki omaohjaajalle yhteistyössä vanhempien kanssa RINNALLA KULKEMINEN</p>	<p>1. Kokenut työntekijä räätälöinyt omannäköisensä perhetyön suunnitelman lapsen ja perheen kohdalla</p> <p>2. Pääsääntöisesti työntekijä näkee perhettä intensiivijakson jälkeen tarpeen mukaan. Asiakassuunnitelmassa sosiaalityöntekijän ja työryhmän kanssa päätetään perhetyöstä (esim. ½ vuoden aikana perhetapaamisia 10 kertaa, soivot, harvat tapaamiset, muutoin kuvaan astuu omahoitajat, perhetyöntekijä väistyy</p> <p>3. Vastaava ohjaaja jatkoi työskentelyä, kun perhetyöntekijä sairauslomalla. Tavoitteena siinä vaiheessa lapsen kotiutuminen. Työntekijän täytyi tehdä lisäselvityksiä. Perhetyöntekijän tultua takaisin työhön, oli lähivanhemmalla omassa elämässä sellaisia käännöksiä että todettu ettei lapsen kotiutuminen ole mahdollista ja työn muoto muutti muotoaan (sijaishuollon muutos sijoituksen aikana). Perhetyöntekijä tapasi 4 kertaa. YKSIKÖISSÄ RÄÄTÄLÖITY PERHEEN NÄKÖINEN PERHETYÖ TAVOITTEIDEN JA SUUNNITELMAN MUKAAN</p>

<p>Sijoitusjakson toteuttaminen; 6 kk kiertö, nämä vaiheet toistuvat puolivuositain</p>	<p>Rinnalla kulkeminen 3 kk:sta eteenpäin, kuntoutus; vanhemmuuden tukeminen, tiedonsiirto lapsen sosiaalityöntekijälle</p>	<p>1. Työntekijä kuulosteli milloin perhe valmis työskentelyyn ja missä vaiheessa perhe on menossa, prosessi eteni kuitenkin joka tapauksessa ja yhteistyön tärkeys perheen kanssa korostui</p> <p>2. "Sijoitukset ovat yleensä vuosia kestäviä, pidetään perhepäivä (omaohjaaja, vastaava ohjaaja ja perheyöntekijä), mietitään mikä kullekin perheelle olisi heidän tavoitteitaan vastaavia"</p> <p>3. Pidetty perhepäiviä kaksi kertaa, jossa oli myös lapsen sosiaalityöntekijä mukana. Ongelmat konkreettisesti päivillä; sisarusten huonot välit, lähivanhemalla ei riittävä vanhemmuutta, lapsen isovanhempi ei tue lähivanhempaa vanhemmuudessa, vanhempien vuorovaikutusongelmat (puhumattomuus). Vanhemmat eivät osallistuneet toiseen perhepäivään. PERHEEN NÄKÖINEN PERHETYÖ</p>
<p>Hoito - ja kasvatustiimi arvioi lapsen ja perheen tilannetta suhteessa asiakassuunnitelmaan (valmistautuminen, oman arvion teko), työstää arviota perheen kanssa, valmistaudutaan sijoituksen jatkoon tai irtisaattamisen vaiheeseen TYÖN ARVIOINTI HOITO - JA KASVATUSSUUNNITELMAN MUKAAN</p>	<p>Rinnalla kulkeminen 3 kk:sta eteenpäin, kuntoutus; perhepäivien tai viikonloppujen pitäminen kaksi kertaa vuodessa yhdessä omaohjaajan kanssa, perhetapaamiset 2-4 kertaa, on läsnä sovittu asiakassuunnitelmassa RINNALLA KULKEMINEN, PERHEPÄIVÄT</p>	
<p>Irtisaattaminen; prosessi perheen kanssa lapsen sijoituksen muutosta, toteuttaa hoito - ja kasvatussuunnitelmää, osallistuu loppuraportin laadintaan, työstää arviota perheen kanssa, osallistuu asiakassuunnitelman neuvotteluun, käy hoitojakson läpi ja sopii jatkoista ja mahdollisista tukitoimista (perhetyö, jälkihuolto yms.) MUUTOS JA SEN TYÖSTÄMINEN, LOPPURAPORTIN TEKO</p>	<p>Päätös - ja irtisaattaminen; vanhemmuuden tukeminen, perheenjäsenten roolien uudelleen löytäminen ja vahvistaminen, hallittu siirtyminen kotiin (perheen motivointi esim. avoperhetyöhön), perheviikonlopun tai perhepäivän järjestäminen kotiutumisen ympärille, tapaa perhettä ja lasta yhdessä omaohjaajan kanssa 3-6 kertaa, osallistuu loppu raportin tekoon ja loppuneuvotteluun MUUTOS JA SEN TYÖSTÄMINEN, LOPPURAPORTIN TEKO</p>	<p>1. Korostui verkostojen aktivointi</p> <p>2. Rääätälöidään perheen tarpeen mukaan sopivaksi. Työntekijä ei ole törmännyt kahteen identtiseen tapaukseen jossa se voisi mennä prosessin mukaan.</p> <p>3. Tässä tapauksessa ei ole vielä irtisaattamisen vaihe menossa. VERKOSTOTYÖ, PERHETYÖN RÄÄTÄLÖINTI</p>

Liite 9: Tehostetun perhetyön prosessikuvaus yhdistettynä asiakasesimerkkiin

Perhetyön prosessikuvaus	Asiakasesimerkki (n=1)
<p>Yhteydenotto yksikköön; sosiaalityöntekijä ottaa yhteyttä johtajaan tai vastaavaan ohjaajaan. Keskustelu perheen tilanteesta. Sovitaan neuvottelu sosiaalityöntekijän, perheen ja perhetyöntekijän kanssa</p> <p>YHTEYS YKSIKKÖÖN JA KESKUSTELU. NEUVOTTELUN SOPIMINEN</p>	<p>Lähti prosessin mukaisesti. Kyseessä perheen kaksi murrosikäistä lasta, jotka olivat siinä vaiheessa toisessa yksikössä. Vanhemmat eronneet ja heillä huonot keskinäiset välit.</p>
<p>Neuvottelu; perheen tilanteen läpikäynti, kerrotaan mitä perhetyö on, perusteet, tavoitteet (pilkkoen pienemmiksi) ja mihin ollaan ryhtymässä, työskentelytavat, dokumentointi. Sovitaan aloitusajankohta ja seuraava asiakassuunnitelmaneuvoittelu kuukauden päähän.</p> <p>NEUVOTTELU, TAVOITTEIDEN ASETTAMINEN, TYÖSKENTELYTAPOJEN SOPIMINEN, YHTEISTYÖN ALOITUS</p>	<p>Neuvottelussa sosiaalityöntekijä, perhetyöntekijä kunnasta, tuleva työntekijäpari joka tekee perhetyötä perheeseen.</p>
<p>1. kotikäynti, ennen aloitusta; läsnä perhetyön tiimi ja perhe, kartoitetaan jokaisen perheenjäsenen huolenaiheet erikseen, kartoitetaan nuoren läheisverkosto, sovitaan käytännön järjestelyt, pyydetään lupa vanhemmilta olla yhteistyössä verkostojen kanssa.</p> <p>Verkostotyöskentely (koulu, neuvola, terveydenhuollon toimi), jakson aikataulutuksen suunnittelu, työvuorot jne., perheen tilanteen arviointi, mistä perhe hyötyy, arviointi työskentelyn painopisteestä ja työntekijöiden roolista</p>	<p>Ei mainintaa</p>
<p>Työskentelyvaihe 1 kk; perheen tilanteen kartoitus, havainnointi, arviointi (vuorovaikutus, kiintymys, rajojen asettaminen, turvallisuus), avoin työskentely niin että työntekijä liittyy perheeseen, yhteiset pelisäännöt, luodaan muutossuunnitelma (pääavoitteista luodaan osatavoitteita ja niiden arviointia), tapaamisia eri kokoonpanoilla, eri asianosasten huomiointi, toiminnallisuus, taloudellisen tilanteen kartoittaminen ja verkostotyö. Yhteinen perhetapaaminen ennen asiakassuunnitelmaa.</p>	<p>Tavattu toisen vanhemman luona kotikäynnillä ja eri kokoonpanoilla lapsia, erikseen toista vanhempaa ja lapsia 1-2 kertaa / viikko. Tavoitteet saatiin äkkiä niputettua ja siitä sääntönipusta (aiemmin ollut monisivuinen) saatiin mietittyä, kysyttyä kolme tärkeää sääntöä, joita lasten oli helpo noudattaa</p> <p>Tavoitteet selkiytyi myöhemmin matkan varrella, yhteistyön paraneminen vanhempien välillä edes niin että voisivat olla jollain tavoin yhteyksissä toisiinsa.</p>
<p>Asiakassuunnitelman tarkastus; perhe, sosiaalityöntekijä, perhetyön työpari ja muut tarvittavat tahot. Käydään havainnointia, voimavaroja, huolenaiheita ja kehittämistarpeita, joita on työskentelyssä tullut ilmi. Lapsen asema perheessä. Jatkotyöskentelyn suunnittelu ja tavoitteiden määrittely. Seuraava asiakassuunnitelmaneuvoittelu kuukauden kuluttua.</p>	<p>Uudet tavoitteet; kodin sääntöjen noudattaminen, vanhempien keskusteluyhteyden parantaminen, lasten sitouttaminen vanhempien yhteisiin päätöksiin.</p> <p>Päivitys missä mennään.</p> <p>Kalenterista kopioitiin molemmille kuukaudet miten vanhemmat hoitavat lasten kuljetukset harrastuksiin. Selkiytettiin asioita kalenteriin ja sovitettiin asioita kuinka toimia jos lapset ei toimi.</p>
<p>Työskentely jatkuu 1 kk; toiminnallisten menetelmien käyttö, muistetaan tavoitteet työskentelylle, muutoksen juurruttaminen, toimintamallien ja menetelmien siirtäminen (perhepäivä, retket), tulevaisuuden suunnittelua (mitä yhteisen työskentelyn jälkeen), nostetaan vanhempien voimavaroja esille, tukipalvelujen kartoittaminen ja vireille saattaminen, valmistellaan perhetä työskentelyn päättymiselle, asiakaspalautteen läpikäynti</p>	<p>Ei ollut</p>
<p>Loppuneuvottelu; perhe, sosiaalityöntekijä, perhetyön työpari ja muut tarvittavat tahot. Tavoitteiden saavuttamisen arviointi, jakson läpikäynti, onko ja miten tavoitteet saavutettu, perheen voimavarat, tiimin huolenaiheet, jatkosuositukset, raportin luovutus ja asiakaspalautteiden jakaminen viranomaisille.</p>	<p>Päädyttiin loppupalaverissa kahden kuukauden työskentelyn jälkeen suositamaan lasten pysäyttämistä eri paikkoihin.</p>